

WUNLUMBOLO

sewe shyen woo

Sewe wi nawa senre

Wunlumbolo sewe shyen woo wi yen na para na kee yege Zhuda tara wunluwo naa Izirayeli tara wunluwo po senre n, to nda ti le wa wunlumbolo sewe kongbanja wi ni we. Wunlumbolo sewe paa wi kon shyen, katugu wi saa ya ko selege sewe na pe ma migi wi nungba ni.

Wunlumbolo sewe shyen woo wi senre ti kon ma yiri konsaga shyen.

Wa wi konsaga kongbanja ki ni (1-17), Izirayeli wunluwo pila kon shyen yege nga na ko senre to ti yen na yuun na kee bere. Izirayeli tara, to nda ti yen yonloparawa kamege kee wunluwo we, Asiri tara fenne paa pan ma ye wa ti ni, mari ton munga; ko la pye, a ye cenme kolshyen naa nafa ma yiri shyen (722) toro na Zhezu wi fa se. Paa wunluwo cagbogo Samari ki tongo, ma ca woolo pe koli ma kari pe ni wa Asiri tara.

Wa sewe wi konsaga shyen wogo ki ni (18-25), yonloparawa kalige kee wunluwo po la fanja ta ma yere fo ma saa gbom wagati na Babiloni tara wunlunaja Nebukanezari wila kaa pan ma ye wa ti ni, mari ton munga; ko la pye, a ye cenme kangurugo naa nafa tijere ma yiri kogoloni (586) toro na Zhezu wi fa se. Paa Zheruzalemu cagbogo ki tongo pew, ma ca woolo pe legere yigi kulolo, ma kari pe ni wa Babiloni tara. Een fo wa ki wagati ngbaan wi kosaga yeri, a Babiloni tara fenne pe si yenle ki na ma wunluwo na paa yigi ma kari wi ni wi wo wa kaso.

Wunlumbolo sewe shyen woo wi yen naga nari we na, yingi na paa si Izirayeli tara naa Zhuda tara ti tongo. Ali maga ta Yenjele yon senre yofenne pe legere la pye na leele pe yeregi, leele wele, konaa wunlumbolo poro tende, paa je mbe taga Yenjele li na ma saa na yarisunndo ta yege gbogo. Zheruzalemu ca ki tolo li yen jolgo kagbogolo njele ke Yenjele woolo pe ta, lo la nungba. Sewe wi yen naga yege yuun we kan fo: «Ki kagala ke ni fuun kaa pye, katugu Yawe Yenjele laa nawa ngban Zheruzalemu ca woolo naa Zhuda tara woolo pe ni» (2 Wunlu 24.20).

Sewe wi yen ma kocnlo yege nga na

Zhuda tara naa Izirayeli tara wunlumbolo pe kala 1--17

Yenjele yon senre yofa Eli wo naa wunlunaja Ahaziya pe kala

1

Elize wila pye Yenjele yon senre yofa 2.1--8.15

Izirayeli tara wunlumbolo pungo woolo naa Zhuda tara wunlumbolo pele ni 8.16--16.20
 Juguye pàa ya Samari ca ki ni 17.1-41
 Zhuda tara wunlumbolo pungo woolo pe kala 18--25
 Ezekiyasi wi wunluwɔ konaa Asiri tara fenne pe panga mbe to wi tara ti na 18--20
 Manase naa Amɔ pe wunluwɔ sanga 21.1-26
 Wunlunaŋa Zhouziyasi wila Yenŋele li lasiri sewe wi kara mee kannguwa le wa tara ti ni 22.1--23.30
 Zhuda tara wunlumbolo pungo woolo wele 23.31--24.20
 Zheruzalemu ca ki tongɔwɔ 25.1-30

ZHUDA TARA NAA IZIRAYELI TARA WUNLUMBOLO PE KALA

1--17

Wunlunaŋa Ahaziya wi kapege naa wi yama kala

1 ¹Wunlunaŋa Ashabu wi kunɔɔɔ, a Mowabu cenle woolo pɛ si yiri ma je Izirayeli* woolo pe na.

²Ma si yala, pilige ka, Izirayeli tara wunlunaŋa Ahaziya wila pye wa wi sanɔgazo yumbyɔ wa ni wa Samari* ca, a wì si kaa yiri wa fenetiri wi ni ma to, mee wi yee welege fɔ jɛŋge. Kona, a wì si leele tun, ma pe pye fɔ: «Ye kari ye sa Ekiron† ca yarisunngo Baali Zebubu† ki yewe na kaa pye mi yaa sagala ki yama mba pi na.» ³Ɛen

fɔ, a Yawe Yenŋele li mɛrege* wì si pan maga yo Tishibe ca fenne naŋa Eli* wi kan, ma yo fɔ: «Yiri ma sa Samari ca wunlunaŋa wi pitunmbolo pe fili wa konɔ ma pe pye fɔ: «Kì cen Yenŋele lo la li woro laga Izirayeli tara ti ni, fɔ a yè yiri na kee sa Ekiron ca yarisunngo Baali Zebubu ki yewe wi le?» ⁴Ki kala na, pa Yawe Yenŋele lì yo yeen fɔ: «Ma yen ma sinle yama sorondo nda na, ma se yiri wa ti na, katugu ma yaa ku kaselege.» »

Ko pungo na, a Eli wì si kari.

⁵A pitunmbolo pɛ si songɔɔ ma pan Ahaziya wi kɔɔɔɔ. A wì si pe yewe ma yo fɔ: «Yingi na, a yè si songɔɔ ma pan fyaw?» ⁶A pɛ suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Naŋa wa wì pan ma fili we ni, mee yo fɔ: «Ye songɔɔ ye kari wa wunlunaŋa ŋa wì ye tun wi yeri, yoo pye fɔ: Pa Yawe Yenŋele lì yo yeen fɔ: Kì cen

†1.2: Ekiron ca kila pye Filisiti tara fenne poro wogo, ki mbaa we culo nafa taanri yon ko na Zheruzalemu ca ki ni.

†1.2: *Baali Zebubu* mege ki kɔɔ wowi ŋa tishɔnɔ ti tafɔ. Ki mege pàa ki kan Ekiron ca yarisunngo ko yeri, mbe ta mbaa tege ki na, ko ŋga pàa pye na yinri wunluwɔ pyɔ Baali.

Yenŋele lo la li woro laga Izirayeli tara, fɔ a mà leele torogo pe sa Ekiron ca yarisunŋo Baali Zebubu ki yewe ke? Ki kala na, ma yen ma sinle yama sorondo nda na, ma se yiri wa ti na, katugu ma yaa ku kaselege.»

⁷ A Ahaziya wì si pe yewe ma yo fɔ: «Naŋa ŋa wì pan ma ye fili maga senre nda ti yo ye kan, wi cenlomo pi yen mele?»

⁸ A pè suu yon sogo ma yo fɔ: «Yaayogo ka sire yaripɔɔ kila pye ki naŋa wi na, naa selege kurusijara ni wùu pɔ wa wi sennɛ.» Kona, a Ahaziya wì sho fɔ: «Tishibe ca fenne naŋa Eli wowi†.»

Wunlunaŋa Ahaziya wìla leele torogo pe sa Eli wì yigi wi kan

⁹ Kona, a Ahaziya wì si malingbɔɔnlɔ to wa torogo, ŋa wi yen malingbɔɔnlɔ nafa shyen ma yiri ke ŋgbelege go na, wo naa wi lenambala nafa shyen ma yiri ke pe ni, ma yo pe sa Eli wì yigi. A ki malingbɔɔnlɔ to wì si kari, mɛɛ saa Eli wì ta wì yen ma cɛn wa yanwiga ki go na, ma suu pye fɔ: «Yenŋele lere, wunlunaŋa wì yo ma tigi ma kari wa.» ¹⁰ A Eli wì si malingbɔɔnlɔ to wi yon sogo ma yo fɔ: «Na kaa pye mi yen Yenŋele lere, kasɔn mbe yiri wa naayeri koon sogo mboro naa ma lenambala nafa shyen ma yiri

ke pe ni.» Le ki yongolɔ nungba ke ni, a kasɔn si yiri wa naayeri ma tigi ma malingbɔɔnlɔ to wo naa wi lenambala nafa shyen ma yiri ke pe sogo.

¹¹ A Ahaziya wì si malingbɔɔnlɔ ŋgbelege to wa yege torogo naa wi lenambala nafa shyen ma yiri ke pe ni wa Eli wì yeri. A ki malingbɔɔnlɔ to wì si saa Eli wì pye fɔ: «Yenŋele lere, wunlunaŋa wì yo ma fyeele ma tigi ma kari wa.» ¹² A Eli wì suu yon sogo ma yo fɔ: «Na kaa pye mi yen Yenŋele lere, kasɔn mbe yiri wa naayeri koon sogo mboro naa ma lenambala nafa shyen ma yiri ke pe ni.» Le ki yongolɔ nungba ke ni, a kasɔn kì si yiri wa naayeri ma tigi ma malingbɔɔnlɔ to wi sogo wo naa wi lenambala nafa shyen ma yiri ke pe ni. ¹³ A Ahaziya wì si nuru ma malingbɔɔnlɔ ŋgbelege to taanri woo torogo naa wi lenambala nafa shyen ma yiri ke pe ni. Naa ki malingbɔɔnlɔ to wìla ka saa gbɔn wa Eli wì tanla, a wì si kanŋguuro kan wì nɔɔ maa yenri, ma yo fɔ: «Yenŋele lere, mila ma yenri, maga yaga na yinwege konaa ki leele nafa shyen ma yiri ke mbele pe yinwege ki kala li gbɔɔ ma yeri. ¹⁴ Mìgi jen fɔ kasɔn yiri wa naayeri ma malingbɔɔnlɔ teelee konŋbanmbala shyen pe sogo, poro naa pe lenambala nafa shyenzhyen ma yiri ke ke pe ni. Eɛn fɔ koni, mila

†1.8: Ŋga kì yo fɔ: *Yaayogo ka sire yaripɔɔ kila pye ki naŋa wi na*, Eburuye senre ti ni ki mbe ya logo fɔ ki naŋa wìla pye sire ni. Ki laga ŋga kì yaa pye kì yen na para naŋa wi yaripɔɔ ko senre na. Zhan Batisi wì yee pɔwɔ pìla yiri jenri Yenŋele yon senre yofɔ Eli wì kɔɔɔ; Mati 3.4; Maki 1.6.

ma yenri, maga yaga na yinwege ki kala li gbogɔ ma yeri.»

¹⁵ Kona, a Yawe Yenɲele li mɛɛge wì si Eli wi pye fɔ: «Tigi ma pinle wi ni ma kari. Maga ka fyɛ.» A Eli wì si tigi ma pinle wi ni ma kari wa wunlunaɲa wi yeri. ¹⁶ Naa pàa ka saa gbɔn wa, a Eli wì si wunlunaɲa wì pye fɔ: «Pa Yawe Yenɲele lì yo yɛɛn fɔ: «Mà leele tun pe sa Ekirɔn ca yarisunɲo Baali Zebubu ki yewe ndɛɛ Yenɲele la woro laga Izirayeli tara pe sali yewe. Ki kala na, ma yen ma sinle yama sorondo nda na, ma se yiri wa ti na, katugu ma yaa ku kaselege.» »

Wunlunaɲa Ahaziya wi kunwɔ

¹⁷ Kona, a Ahaziya wì si ku ma yala Yawe Yenɲele li sɛnrɛ nda làa yo Eli wi kan ti ni. Pinambyɔ sila pye wi yeri, kì pye ma, a wi nɔsepyɔ lenaɲa Yoramɔ wì si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnɔ. Kìla pye Zhuda tara wunlunaɲa Zhozafati wi pinambyɔ Yoramɔ wì wunluwɔ pi yelɛ shyen wolo lo ni.

¹⁸ Ahaziya wi kapyegele sanɲgala konaa kagala ɲgele wila pye ke yen ma yɔnɔɔɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

Yenɲele làa Eli wi le ma kari wi ni wa yenɲele na

2 ¹ Yawe Yenɲele làa Eli* wi le tifelinjolo la ni ma kari wi ni wa yenɲele na sanga ɲa ni, kila yala Eli* wo naa Elize wi ni pàa pinle ma yiri wa Giligali ca na kee. ² Kona, a

Eli wì si Elize wi pye fɔ: «Ki yaga ma koro laga, katugu Yawe Yenɲele lilan tun fɔ wa Beteli ca.»

A Elize wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yawe Yenɲele na yinwege wolo li mɛge ki na, konaa mboro jate mbɔɔn ta yinwege na, mi se laga ma na.» Kì kaa pye ma, a pè si pinle ma kari wa Beteli ca.

³ Yenɲele yɔn sɛnrɛ yofɛnnɛ* pe fɔɔɔɔɔɔnnɛ* mbele pàa pye ma cɛn wa Beteli ca, pè si yiri ma saa Elize wi fili, ma suu pye fɔ: «Yawe Yenɲele li yaa ma tafɔ wi le mbe kari wi ni wa yenɲele na nala, ma sigi jen le?»

A Elize wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Ee, mīgi jen fun. Ɛɛn fɔ yoro mbe pyeri san.»

⁴ A Eli wì si Elize wi pye naa fɔ: «Mi yen nɔɔ yenri, ma koro lagame, katugu Yawe Yenɲele lilan tun wa Zheriko ca.»

Ɛɛn fɔ, a Elize wì suu yɔn sogo naa, ma yo fɔ: «Yawe Yenɲele na yinwege wolo li mɛge ki na konaa mboro jate mbɔɔn ta yinwege na, mi se laga ma na.» Kì kaa pye ma, a pè si pinle ma kari wa Zheriko ca.

⁵ Yenɲele yɔn sɛnrɛ yofɛnnɛ pe fɔɔɔɔnnɛ mbele pàa pye ma cɛn wa Zheriko ca, pè si fulo Elize wi tanla maa pye fɔ: «Yawe Yenɲele li yaa ma tafɔ wi le nala mbe kari wa yenɲele na, ma sigi jen le?»

A Elize wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Ee, mīgi jen fun. Ɛɛn fɔ, yoro mbe pyeri san.»

⁶ A Eli wì si Elize wi pye naa fɔ: «Mi yen nɔɔ yenri, ma koro lagame,

katugu Yawe Yenjele lilan tun wa Zhuriden gbaan wi yon na.»

Ɛen ƒɔ, a Elize wì suu yon sogo ma yo ƒɔ: «Yawe Yenjele na yinwege wolo li mege ki na konaa mboro jate mbɔɔn ta yinwege na, mi se laga ma na.» A pe shyen pè si pinle ma konɔ li le na kee. ⁷Yenjele yon senre yofenne pe ƒɔrgɔfenne pe ni, a lere nafa shyen ma yiri ke si le ma taga pe pungo na, ma saa yere pe yesinme na, ma lali pe ni jenri. A Eli naa Elize wi ni pe shyen pè si saa yere wa Zhuriden gbaan wi yon na. ⁸Kona, a Eli wì suu derigbɔgo ki wɔ maga migi, mee gbaan wi tɔnmɔ pi gbɔn ki ni, a pì si kɔn shyen. A pe shyen pè si tanga tawara na ma gbaan wi kɔn ma yiri. ⁹Naa pàa kaa gbaan wi kɔn ma yiri, a Eli wì si Elize wi pye ma yo ƒɔ: «Iga maa jaa mbe pye ma kan, ki yenri na yeri sanni Yawe Yenjele li sa pan lilan le na ma tanla.»

A Elize wì suu yon sogo ma yo ƒɔ: «Mi yen nɔɔ yenri, ma ti yinne na li yen ma ni, li si shyen mbe ye na ni†.»

¹⁰A Eli wì suu pye ƒɔ: «Yaraga nga mà yenri, ki pyewe pi yen ma ngban. Ɛen ƒɔ na Yenjele li ka ka pan mbanla le na ma tanla wagati ɲa ni, na maga na yan karisaga, kona nga mà yenri ki yaa pye ma

kan. Ɛen ƒɔ, na mee na yan karisaga, ki se pye ma kan.»

¹¹Ma pe ta paa tanri na para na kee, pe mbe ka wele, mee malaga gbɔnwotoro kasɔn woo yan, ɲa shɔnye kasɔn woolo la pye naa tilele, a pè si pan ma ye pe sɔgwo ma pe laga pe yee na. A tifelinjolo là si pan ma Eli wi le ma kari wi ni wa yenjele na. ¹²A Elize wi nɛɛ wi wele wila kee, nɛɛ gbele na yuun ƒɔ: «Na to, na to, mboro ɲa màa pye fanɲga ni, paa Izirayeli woolo pe malaga gbɔnwotoroye naa pe shɔn lugufenne pe yen!» Ko pungo na, Elize wii Eli wi yan naa. A wì suu yɛera yaripɔɔ ti yigi mari walagi shyen yesanga ki kala na†.

¹³Kona, Eli wila wi derigbɔgo nga yaga, a kì to tara, a Elize wì sigi le. Ko pungo na, a wì si sɔngɔɔ ma saa yere le Zhuriden gbaan wi yon na. ¹⁴Eli wi derigbɔgo nga kila to, Elize wì sigi tɛge ma tɔnmɔ pi gbɔn ma sho ƒɔ: «Yawe Yenjele, Eli wi Yenjele li yen se yeri?» Elize fun wila tɔnmɔ pi gbɔn, a pì kɔn shyen ma pa yaga kee nga na, a pà koro kee nga na. A Elize wì si tanga ma toro. ¹⁵Yenjele yon senre yofenne pe ƒɔrgɔfenne mbele pàa pye wa Zheriko ca, pè si Elize wi yan wa pe yee yege, mee pe yee pye ƒɔ: «Yinne na làa pye Eli wi ni, lo lè ye Elize wi ni.» A pè si kari ma saa

†2.9: Kila pye faa wa Izirayeli tara ti ni, pe kaa jaa mbe kɔrgɔ ki li, pinambyɔ lerefɔ wo ma daga mbe tasaga shyen ta wa kɔrgɔ ki ni. Mbe yala sherege konɔ li ni, Elize wila pye Yenjele yon senre yofɔ Eli wi pinambyɔ lerefɔ. Wila pye naga yenri Eli wi yeri mbe cen wa wi yonlɔ; Dete 21.17.

†2.12: 2 Wunlu 13.14.

wi fili, mɛɛ fɔli ma pe yere ti jiile wa tara wi yege sɔgɔwɔ maa gbɔgɔ. ¹⁶A pɛ suu pye fɔ: «Wele, woro mbele ma tunmbyeele, lenambala kotogofenne nafa shyen ma yiri ke yen laga we ni. Ki yaga pe kari pe sɔɔn tafɔ wi lagaja ma kan. Kana Yawe Yɛnɛle li yinne lɔu le ma saa wi wa yanwiga ka go na nakoma yanwira sɔgɔwɔ pa ni.»

A Elize wɛ si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Ayoo, yaga ka pe torogo wa.»

¹⁷Ɛɛn fɔ, a pɛ si yanra senre nunɔba ti na, fɔ a Elize wɛ saa yenle, mɛɛ pe pye fɔ: «Ye pe torogo.» Kona, a pɛ sigi nambala nafa shyen ma yiri ke pe torogo, a pɛ saa Eli wi lagaja ma saa gbɔn fɔ piliye taanri, pe suu yan. ¹⁸A pɛ si sɔngɔɔ ma pan Elize wi kɔɔgɔ wa Zheriko ca, maga ta wi yen wa bere. A wɛ si pe pye fɔ: «Mila ki yo ye kan ma yo yaga ka kari wa.»

Elize wɛla Zheriko ca tɔnmɔ pi pye kpoyi

¹⁹Pilige ka, a Zheriko ca woolo pɛ sigi yo Elize wi kan fɔ: «We ca ki censaga ki yen ma yɔn paa yege nɔga na na tafɔ ma yen naga yaan we. Ɛɛn fɔ, ki tɔnmɔ pi woro ma yɔn, ki tara fun ti woro ma tanla.»

²⁰A Elize wɛ si pe pye fɔ: «Ye pan yanla kan tasa kpakpalakpa fɔnɔ ni, ye kɔ le wa wi ni.» A pɛ si pan maa kan wi yeri. ²¹Kona, a Elize wɛ si yiri ma kari wa laga nɔga pulugo ki yen, ma saa kɔ wi wa wa tɔnmɔ

pi ni, mɛɛ yo fɔ: «Nɔga Yawe Yɛnɛle li yo ki nɔga fɔ: «Migi tɔnmɔ mba pi pye kpoyi*. Pi se ya mbe lere gbo naa, pi se si tara ti kan ti pen naa†.»

²²Kona, a tɔnmɔ pɛ si kanɔga ma pye kpoyi fɔ ma pan ma gbɔn nala, ma yala senre nda Elize wɛla yo ti ni.

Beteli ca piile pɛle la Elize wi tegele

²³A Elize wɛ si kaa yiri wa Zheriko ca na kee wa Beteli ca. Maa ta wa konɔ wɛla kee, a lefɔnmɔbɔlɔ pɛle si yiri wa ca ki ni ma pan na tege wi na, na yuun fɔ: «Ta kee wa, yumbɛge fɔ; ta kee wa, yumbɛge fɔ.» ²⁴A Elize wɛ si kanɔga ma pe wele, mɛɛ pe danɔga Yawe Yɛnɛle li mege ki na. A cɛnre urusiye shyen si yiri wa kɔlɔgɔ ki ni, ma to ki lefɔnmɔbɔlɔ nafa shyen ma yiri shyen pe na, ma pe kɔɔnɔlɔ yuroyuroyuro. ²⁵A Elize wɛ si yiri le ma kari wa Karimeli yanwiga ki na, ko punɔgo na, a wɛ si sɔngɔɔ ma kari wa Samari* ca.

Izirayeli tara wunlunana Yoram wɛ sanga

3¹Zhuda tara wunlunana Zhazafati wi wunluwɔ pi yeke ke ma yiri kɔlɔtaanri wolo li ni, a Ashabu pinambyɔ Yoram wɛ si cɛn wunluwɔ pi na Izirayeli* tara ti go na. Pa wɛla pye ma cɛn wa Samari* ca. Yeke ke ma yiri shyen

†2.21: Nɔga ki yo fɔ: *Pi se si tara ti kan ti pen naa*, sɛweele pele ni, pɛge yɔnɔgɔ ma yo fɔ: Pi sege kan yaayoro naa senweele paga kaa siin.

wila pye wunluwɔ pi na. ²Ŋga ki yɛn kapege Yawe Yɛnɲɛle li yɛgɛ na, ko wila pye. Ɛɛn fɔ, wi kapege ki sila wi to naa wi nɔ pe wogo ki bɔ, katugu wi to wila sinndelegɛ ŋga yerege yarisunŋgo Baali* ki mɛgɛ ni, wila ki jaanri maga wɔ wa[†]. ³Ɛɛn fɔ Nebati pinambyɔ Yerobowamu wila kapege ŋga pye ma ti a Izirayeli woolo pɛ kapege pye, ko kapege cɛnle nungba ko wila koro na piin. Wi sila yɛnle mbe laga ki na.

Izirayeli woolo pàa malaga gbɔn Mowabu cɛnle woolo pe ni

⁴Mowabu tara wunlunaŋa Mesha wila pye simbaala korofɔ. Kila pye yɛle pyew simbapɛnɛ yirifɔnmɔlɔ waga cɛnme (100 000), naa simbapɛnɛ waga cɛnme (100 000) konaa pe sire nda pɛ kɔn to wila pye na kaan Izirayeli tara wunlunaŋa wi yeri wi nizara sɔnŋɔ. ⁵Ɛɛn fɔ Ashabu wi kungɔlɔ, a Mowabu tara wunlunaŋa Mesha wì si yiri ma je Izirayeli tara wunlunaŋa Yoram wi na. ⁶Kona, a wunlunaŋa Yoram wì si yiri wa Samari ca ma saa Izirayeli tara malingbɔɔnɔlɔ pe ni fuun pe jiri. ⁷A wì si yiri mɛɛ leele tun wa Zhuda tara wunlunaŋa Zhazafati wì yeri ma yo fɔ: «Mowabu tara wunlunaŋa wì yiri ma je na na, ma mbe yɛnle

mbe pinle na ni we sa malaga gbɔn Mowabu cɛnle woolo pe ni le?»

A Zhazafati wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Mi yaa pinle ma ni mbe kari. Mi naa mboro ni we yɛn leele nungba, na woolo poro naa ma woolo pe ni pe yɛn nungba, na shɔnye poro naa ma shɔnye pe ni pe yɛn yaraga nungba.» ⁸A Zhazafati wì suu yewe naa ma yo fɔ: «We yaa ka toro konɔ liliin mbe si sa to pe na?»

A Yoram wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Pa we yaa ka toro wa Edomu tara gbinri konɔ li ni.»

⁹Kì pye ma, Izirayeli tara wunlunaŋa, naa Zhuda tara wunlunaŋa konaa Edomu tara wunlunaŋa wi ni, pɛ si le ma kari. Naa pàa kaa piliye kɔlɔshyɛn tangala tanga, a tɔnmɔ pì si kɔ leele pe yeri; tɔnmɔ sila ta fun yaayoro nda tìla pinle pe ni ti kan.

¹⁰Kona, a Izirayeli tara wunlunaŋa wì sho fɔ: «E, Yawe Yɛnɲɛle lì woro wunlumbolo taanri mbele we yeri, mbe pan mbe we le Mowabu cɛnle woolo pe kɛɛ win!»

¹¹Ɛɛn fɔ, a Zhazafati wì si yewe ma yo fɔ: «Yawe Yɛnɲɛle li yɔn senɛ yofɔ wa woro laga, ŋa wi mbe ya Yawe Yɛnɲɛle li yewe we kan?»

A Izirayeli tara wunlunaŋa wi tunmbyee wà sho fɔ: «Shafati pinambyɔ Elize ŋa wila pye na tɔnmɔ wuun Eli* wi keyen yi na, wo wi yɛn laga[†].»

[†]3.2: 1 Wunlu 16.33.

[†]3.11: Ŋga kì yo fɔ: *Elize ŋa wila pye na tɔnmɔ wuun Eli wi keyen yi na*, ko kɔrɔ wo yɛn fɔ Elize wila pye Eli wi sagafɔ jɛnɲɛ.

¹²A Zhozafati wì sho fɔ: «Ki nana Yawe Yɛnɛle li senɛ jate to wila yuun.» Kì pye ma, a Izirayeli tara wunlunana, naa Zhuda tara wunlunana konaa Edomu tara wunlunana wi ni pè si kari wa Elize wi yeri.

¹³A Elize wì si Izirayeli tara wunlunana wi pye fɔ: «Yingi ki yen mi naa mboro we sɔɔwɔ? Kari ma sɔɔn to naa ma nɔ pe Yɛnɛle yɔn senɛ yofenne* poro yewe ni.»

A Izirayeli tara wunlunana wì si Elize wi pye fɔ: «Ayoo, katugu woro wunlumbolo taanri mbele yɛn, Yawe Yɛnɛle lo lì we yeri mbe pan mbe we le Mowabu cɛnle woolo pe kɛɛ.»

¹⁴A Elize wì sho naa fɔ: «Yawe Yɛnɛle na yinwege wolo konaa yawa pi ni fuun fɔ li mɛɛ ki na, lo na mi maa tunngo piin li kan we, ndɛ ki pye Zhuda tara wunlunana Zhozafati wo ja ma mila jate, mi se jɛn na yege tɛge ma yeri, mi se si jɛn nɔɔ jate yɛɛ. ¹⁵Ɛn fɔ koni, ye pan ngɔni gbɔnfɔ wa ni na kan.» Naa ngɔni gbɔnfɔ wila kaa na ngɔni wi gbɔɔn, a Yawe Yɛnɛle li fannga ki si ye Elize wi ni. ¹⁶A Elize wì sho fɔ: «Pa Yawe Yɛnɛle lì yo yɛn fɔ: «Ye were lɛgere wɔ wa ki latege waga nga ki ni.» ¹⁷Katugu pa Yawe Yɛnɛle lì yo yɛn fɔ: «Ye se ka tifelege tinme ta, ye se si ka tisaga yan kila paan. Ɛn fɔ ki latege nga ye yaa sigi yan ki yin tɔnmɔ ni. Ye yaa wɔ, yoro naa ye nɛɛ, naa ye simbaala naa sikaala konaa ye yaayoro sannda pyew ti

ni. ¹⁸Ɛn fɔ, ko wogo nga ko woro yaraga ka Yawe Yɛnɛle li yege na. Li yaa Mowabu cɛnle woolo pe le ye kɛɛ. ¹⁹Pe cara nda fuun pè malaga sigemboro kan mari maga konaa pe cagbɔɔ nda fuun ti yen kagbɔɔ yɔn, ye yaa ti ni fuun ti yaari. Ye yaa pe tire tiyɔnrɔ ti ni fuun ti kɔɔnlɔ mberi jaanri, mbe pe puluyo yi ni fuun yi tɔnmɔ tara ni mberi fanri, konaa mbe sinndɛɛɛ wa wa pe kɛɛɛ kɔnsara tiyɔnrɔ ti ni mberi jɔɔ.»

²⁰Ki goto pinliwe pi ni, wagati na pe ma pinliwe saraga* ki wɔ wi ni, pe mbe wele, mɛɛ tɔnmɔ pa yan pì yiri wa Edomu tara yeri, ma pan ma wasege ki ni fuun ki yin.

²¹Naa Mowabu cɛnle woolo pàa kaa ki logo ma yo fɔ wunlumbolo taanri paa paan mbe to pe na malaga ni, a pè si pe woolo mbele fuun pe yeɛ yɔn kila gbɔn mbe malaga gbɔn pe yeri konaa pe yegefenne pe ni yɛɛ. A pè si kari ma saa yere wa pe tara kɔnlɔ li na. ²²Ki goto yirifaga ki na, naa Mowabu cɛnle woolo pàa kaa yiri sanga na ni, kila yala yɔnlɔ kila yiri na yengele wa tɔnmɔ pi ni. A pè si tɔnmɔ pi yan pì yanlaga paa kasanwa yɛn. ²³A pè sho fɔ: «Kasanwa wi! Maga yiri wa, wunlumbolo poro pe pe yeɛ gbɔn tokobi ni ma pe yeɛ gbo. Koni Mowabu cɛnle woolo, yoo kari we sa pe san we pe kɛɛ yaara ti koli.»

²⁴Kì pye ma, a pè si yiri ma kari wa Izirayeli tara malingbɔɔnlɔ censaga ki ni. Ɛn fɔ, a Izirayeli

woolo pè si yiri pe kɔrɔɔ ma malaga gbɔn pe ni, fɔ a pè fe pe yeɛ. A Izirayeli woolo pè si pe purɔ ma saa ye wa Mowabu tara, ma pe gbo. ²⁵A pè si Mowabu tara cagbɔrɔ ti jaanri. A pe ni fuun nungba nungba pè si sinndeere wulo ma wa wa pe keere konsara tiyɔnrɔ ti ni ma lagapyew ki teɛ sinndeere ni. Pàa pe puluyo yi ni fuun yi tɔnrɔ mayi fanri, ma pe tire tiyɔnrɔ ti ni fuun ti kɔɔnlɔ mari jaanri; kaawɔ Kiri Hareseti ca ko nungba kila koro pe sila to ki na. Eɛn fɔ malingbɔɔnlɔ mbele pàa pye gbafuuro wafenne, pè si pan ma yere ma ca ki maga, mɛɛ ki gbɔn ma ya ki ni.

²⁶Naa Mowabu tara wunlunana wila kaa ki yan malaga kɔ we pe fannga ki na, a wì si malingbɔɔnlɔ tokobi fenne cɛnmɛ kɔlɔshyɛn (700) lɛ ma taga wi yɛɛ na ma yo pe kɔɔ yenge wi kan fɔ sa gbɔn wa Edomu tara wunlunana wi na. Eɛn fɔ, pe sila ya mbege pye. ²⁷Kì kaa pye ma, wì pinambyɔ kɔngbanja ŋa wila daga mbe ka cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ, a wì suu wɔ saraga sogowogo* wa ca ki mbogo ki go na. Naa Izirayeli woolo pàa kaa ki wogo ki yan ma, a kì si pe nawa pì ngban pe na fɔ jɛnge†. A pè si sɔngɔrɔ Mowabu tara wunlunana wì punɔ na, ma kari pe tara.

Elize wila nangunjo fyɔnwɔ fɔ wa saga

4 ¹Yɛnɛle yɔn senre yofenne* pe fɔrɔɔfenne* wa jɔ la pan Elize wi kɔrɔɔ, ma pan ma gbele maa yɛnri ma yo fɔ: «Na pɔlɔ we, wo ŋa wila pye ma tunmbyee wì ku. Mboro jate mɔga jɛn ma yo ma tunmbyee wila pye na fyɛ Yawe Yɛnɛle li yeɛ. Kooŋga wila penjara jin nana wa yeri, wo pan ma yo wi yaa na piile shyen pe yigi mbe sa pe pye wi kulolo.»

²A Elize wì si jɛle wi pye fɔ: «Yingi mbe ya mbe pye ma kan? Yaraga ŋga ki yɛn ma yeri wa ma go, ki yo na kan.»

A jɛle wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Mi ŋa ma kulojɔ, yaraga ko ka kpɛ woro na yeri wa na go, kaawɔ sinmɛ cɔpile nungba.» ³Kona, a Elize wì suu pye fɔ: «Kari ma sa leyaara yɛnri ma cɛnyɛɛnlɛ pe ni fuun pe yeri lɛgere. Mari yɛnri lɛgere. ⁴Ko punɔ na, ma sa ye wa ma go, mboro naa ma piile pe ni, ye kɔrɔ ti tɔnrɔ ye yɛɛ na. Ma sila sinmɛ pi kanɔgi wa ki leyaara ti ni fuun ti ni; nda ka yin mari teɛ kanɔgaga na.»

⁵A jɛle wì si yiri le ma kari, mɛɛ saa ye wa go, wo naa wi pinambiile pe ni, ma go ki tɔn pe yɛɛ na. A wi pinambiile pe nɛɛ leyaara ti kaan wi yeri, a wi nɛɛ ti yinni sinmɛ pi ni. ⁶Naa leyaara ti ni fuun tila kaa yin, a jɛle wì suu pinambyɔ wi pye

†3.27: Ŋga kì yo fɔ: *A kì si pe nawa pi ngban fɔ jɛnge*, ki senre ti woro ma filige Eburuye senre ti ni.

fɔ: «Leyaraga ka fulo laga na kan naa.» Eɛn fɔ, a pyɔ wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Leyaraga ka yege woro wa naa.» Kona, a sinme pì si yere. ⁷A jele wì si yiri ma saa ki yege yo Yenjele lere wi kan. A Yenjele lere wì sho fɔ: «Kari ma sa sinme pi pere mɔɔ fɔgo ki tɔn ki penjara ti ni. Nda ka koro, mboro naa ma pinambiile pe ni, yaa ye yeɛ kala yɔngɔ ti ni.»

**Elize wila Sunemu ca fenne jɔ
wa pinambyɔ yen maa yirige
wa kunwɔ pi ni**

⁸Pilige ka Elize wila pye na toro wa Sunemu ca. Ma si yala, jele yarijende tafɔ wà la pye wa ki ca ki ni; a wo si Elize wi yenri ngbanga ma yo wi sa li wa wi go. Maga le le ko pilige ko na, sanga o sanga Elize wi kaa toro le ki ca ki ni, wi ma yere le ma saa li wa jele wi go. ⁹A jele wì si kaa wi pɔlɔ wi pye fɔ: «Wele, migi jen ma yo ki naja ɲa wi maa toro laga we yeri sanga pyew, wi yen Yenjele li lere kpoyi*». ¹⁰Ki yaga we yumbyɔ jeele wa kan wi kan wa we sanngazo wi go na. We sinleyaraga, naa tabali, naa jɔngɔ konaa fitanla tege wa wi kan. Pa kona wiga pan laga we yeri sanga o sanga, wi yaa wɔnlɔ wa wi ni.»

¹¹Pilige ka, a Elize wì si kari wa Sunemu ca, mee saa ye wa ki yumbyɔ wi ni wa sanngazo wi go na ma sinle wa. ¹²A Elize wì suu tunmbyee lefɔnɲɔ Gehazi wi pye fɔ: «Kari ma sa ki Sunemu ca fenne jɔ ɲa wi yeri wa na kan.» A Gehazi wì si kari ma saa wi yeri wi kan. A

jele wì si pan ma yere Elize wi yege sɔgɔwɔ. ¹³A Elize wì si Gehazi wi pye fɔ: «Ki yo jele wi kan fɔ wùu yeɛ te maga kajenge ɲga ki ni fuun ki pye we kan. Koni yingɪ wila jaa we pye wi kan? Wila jaa we sa para wì senre na wunlunaja wi ni lee nakoma malingbɔɔnlɔ to wi ni?»

A jele wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ayoo, mi yen ma cɛn yeyingɛ na laga na woolo pe sɔgɔwɔ mako.»

¹⁴Kona, a Elize wì si Gehazi wi yewe ma yo fɔ: «Kì kaa pye yeɛn, yingɪ we mbe ya pye wi kan?»

A Gehazi wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Wele, pinambyɔ woro wi yeri. Wi pɔlɔ wi si ɲa wì le mako.» ¹⁵A Elize wì sho fɔ: «Wi yeri wa na kan.» A Gehazi wì suu yeri. A jele wì si pan ma yere le yeyɔngɔ ki na.

¹⁶A Elize wì suu pye fɔ: «Yelapanna anme yege, ma yaa pinambyɔ yigi wa ma keyen yi ni.»

A jele wì sho fɔ: «Ayoo, na tafɔ, mboro ɲa Yenjele lere, maga ka mi ɲa ma tunmbyee na fanla.»

¹⁷Konaa ki ni fuun, a ki jele wì si kaa kugbɔ le ma pinambyɔ se ki yelapanna, ki wagati nungba wi ni, paa yege ɲga Elize wila ki yo wi kan we.

¹⁸Kona, a pyɔ wì si yiri ma le. Pilige ka, a wì si yiri ma kari wi to wi kɔrɔgɔ wa yarilire kɔnfenne pe tanla. ¹⁹A wì si kaa fo ma gbele maa to wi pye fɔ: «Yeyi na go! Yeyi na go!»

A tofɔ wì suu tunmbyee lefɔnɲɔ wi pye fɔ: «Wi le ma saa kan wi nɔ wi yeri.» ²⁰A tunmbyee wì si

pyɔ wi lɛ ma saa wi kan wi nɔ wi yeri. Pyɔ wila koro ma cɛn wa wi nɔ wi kannguuro ti na, fɔ ma saa gbɔn yɔnlɔfugo ki na, mɛɛ ku. ²¹ Kona, a jele wì si lugu pyɔ wi ni wa sanngazo wi go na, ma saa wi sinngɛ wa Yɛnɛle lere wi sinleyaraga ki na, mɛɛ kɔrɔ ki tɔn wi na ma yiri. ²² A wì suu pɔlɔ wi yeri maa pye fɔ: «Mi yɛn nɔɔ yɛnri, maga yaga ma tunmbyee lefɔnnɔ nungba torogo laga na kan konaa sofile nɔ nungba ni. Mi yaa kari fyaw wa Yɛnɛle lere wi yeri mbe pan.»

²³ A wi pɔlɔ wì suu yewe ma yo fɔ: «Yingi na, a ma nɛɛ kee wa wi yeri nala? Nala woro yevɔnnɔ fɛti nakoma cɛnpilige*.»

A jele wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yaraga ka woro wa.» ²⁴ A jele wì si ti a pè sofile jɔngɔ ki taga sofile nɔ wi na. A wì si lugu ma cɛn, mɛɛ wi tunmbyee lefɔnnɔ wi pye fɔ: «Ta fyɛɛle maa kee na ni. Na mi sigi yo ma kan mbe yo ma yere, maga ka yere na ni konɔ.» ²⁵ A jele wì si kari wa Yɛnɛle lere wi yeri wa Karimeli yanwiga ki na.

Naa Yɛnɛle lere wila kaa wi yan wa lege wila paan, a wì suu tunmbyee Gehazi wi pye fɔ: «Sunemu ca fɛnnɛ jɔ wi ɲa! ²⁶ Koni fe ma saa fili maa yewe ma yo fɔ: «Yingi kala yɛn wa? Ma pɔlɔ wo naa ma pyɔ wi ni pe yɛn ɲgbaanla le?» » (A Gehazi wì si saa jele wi yewe).

A jele wì si Gehazi wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Ee, pe yɛn wa ɲgbaanla.» ²⁷ Naa jele wila ka saa gbɔn wa

Yɛnɛle lere wi tanla wa Karimeli yanwiga ki na, a wì si tigi ma Yɛnɛle lere wi tɔrɔ ti yigi. A Gehazi wì si fulo wi tanla na jaa mboo wɔnrɔgɔ mboo laga wa. Eɛn fɔ, a Yɛnɛle lere wì sho fɔ: «Wi yaga yew, katugu wi nawa pi yɛn ma tanga wi na, ma si yala Yawe Yɛnɛle ligi wogo ki lara na na, li sigi naga na na.»

²⁸ Kona, a jele wì sho fɔ: «Na tafɔ, mla yo mi yɛn na pinambyɔ jaa ma yeri le? Mi sila ki yo ma kan ma yo maga kanla fanla le?»

²⁹ A Elize wì si Gehazi wi pye fɔ: «Ma kurusijara wi pɔ wa ma sɛnnɛ, mala kanngala li lɛ ma kɛɛ, ma kari wa Sunemu ca. Na maga fili lere ni wa konɔ, maga kaa shari. Lere wa ka sɔɔn shari fun, maga ka sho wi yeri. Na maga sa gbɔn wa, mala kanngala li taga wa pinambyɔ wi yege ki na.»

³⁰ A pyɔ wi nɔ wì sho fɔ: «Yawe Yɛnɛle na yinwege wolo li mɛge ki na konaa mboro jate mbɔɔn ta go na, mi se kari mbɔɔn yaga.» Kona, a Elize wì si yiri ma pinle wi ni ma kari. ³¹ Kila yala Gehazi wila keli pe yege ma saa gbɔn wa. A wì si kanngala li taga wa pinambyɔ wi yege ki na. Eɛn fɔ yaraga ko ka kpɛ sila pye. Pe sila magala logo. Pyɔ wi sila si tigile. A wì si sɔngɔrɔ ma pan ma Elize wi fili, mɛɛ ki yo maa kan ma yo pyɔ wii yɛn mbe yiri.

³² Naa Elize wila ka saa gbɔn wa go sanga ɲa ni, pyɔ wi gboo wila pye sinlesaga wa wi sinleyaraga ki na. ³³ Wi yɛngɔlɔ wa go, a wì si kɔrɔ

ki tɔn pe yɛɛ na poro leele shyen, mɛɛ Yawe Yɛnɛɛ li yɛnri. ³⁴ A wì si lugu wa sinleyaraga ki na ma sinle pyɔ wi na, maa yɔn ki taga pyɔ wi yɔn ki na, maa yɛnɛɛ ke taga pyɔ wi yɛnɛɛ ke na, konaa maa keyen yi taga pyɔ wi keyen yi na. Maa ta wìla pye ma fɔli wa pyɔ wi go na, a pyɔ wi wire tì sigi le na weri. ³⁵ Ko punɔ na, a Elize wì si yiri na yanriyanri wa go nawa, mɛɛ sɔngɔɔ ma saa sinle pyɔ wi na naa. Kona, a pyɔ wì si jiri ma saa ta jirisaga kɔlɔshyen, mɛɛ wi yɛnɛɛ ke yɛnɛɛ. ³⁶ A Elize wì si Gehazi wi yeri maa pye fɔ: «Kari ma sa Sunemu ca fɛnnɛ jɔ wi yeri wa na kan.» A Gehazi wì si saa wi yeri. A jɛɛ wì si pan le Elize wi tanla. A Elize wì suu pye fɔ: «Ma pinambyɔ wi lɛ!» ³⁷ A jɛɛ wì si saa to Elize wi jɛɛɛ, maa yɛɛ ki jiile wa tara maa gbɔɔ, mɛɛ jɛn ma yiri maa pyɔ wi le ma yiri wi ni.

Elize wìla yaakara nda ti woro kaworo ta pye a tì tanla

³⁸ Kona, a Elize wì si sɔngɔɔ ma kari wa Giligali ca. Kìla yala ki wagati wi ni, funɔ ki yɛn wa tara ti ni. A Yɛnɛɛ yɔn sɛnrɛ yofɛnnɛ pe fɔrɔɔfɛnnɛ pɛ si pan ma gbogolo wa Elize wi yɛɛ sɔɔwɔ. A wì suu tunmbyee lefɔnɔ wi pye fɔ: «Yiri ma nɛɛɛɛɛ gbɛɛ wi taga ma yaakara sɔɔ Yɛnɛɛ yɔn sɛnrɛ yofɛnnɛ pe fɔrɔɔfɛnnɛ pe kan.» ³⁹ Kona, pe ni, a nungba si yiri ma kari wa wasege ki ni mbe sa segewere lagaja. A wì si saa

yantirige ka yan, mɛɛ ki pire ta cɔ maa derege ki yin. Naa wìla kaa sɔngɔɔ ma pan ca, a pɛ siri kɔɔnɔ kporo kporo mari le wa nɛɛɛɛɛ wi ni yaakara sɔɔworo ti na. ɛɛn fɔ, lere kpe sila ki yaara ti cɛnɛ li jɛn. ⁴⁰ Ti pɛngɔɔ, a pɛ siri ko mari kan leele pe yeri pe ka. Naa pàa kaa ti nɛnɛ sanga ɲa ni, a pɛ si jɔrɔɔ ma yo fɔ: «E, Yɛnɛɛ lere, legboyaraga ki yɛn wa nɛɛɛɛɛ wi ni.» Kì pye ma, pe sila ya mberi ka. ⁴¹ Kona, a Elize wì sho fɔ: «Ye pan muwɛ ni na kan.» Pɛ kaa pan pì ni, a wì si pa ko ma le wa nɛɛɛɛɛ wi ni, mɛɛ yo fɔ: «Yaa yaakara ti kaan leele pe yeri paa kaa.» Kì pye ma, yaakara nda tila pye wa nɛɛɛɛɛ wi ni, yaripege sila pye wa ti ni naa.

Elize wìla yaakara kan lere cɛnɛ yeri

⁴² Pilige ka, a naɲa wà si yiri wa Baali Shalisha ca ma pan yarilire fɔnnɔ kɔngbannda ni Yɛnɛɛ lere wi kan. Tila pye buru pyɔ nafa, ɲa pɛ gbɛɛɛ ɔrizhi* muwɛ ni, naa bile* fɔnɔ ni wa wi kasha ki ni. A Elize wì suu tunmbyee lefɔnɔ wi pye fɔ: «Kì yaakara nda ti yɛɛ leele pe na peri ka.»

⁴³ ɛɛn fɔ, a wi tunmbyee wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Mì yaa ki yaakara nda ti yɛɛ mɛɛ lere cɛnɛ na?»

ɛɛn fɔ, a Elize wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Tì yɛɛ ki leele mbele pe na peri ka; katugu Yawe Yɛnɛɛ lè yo fɔ: «Leele pe yaa ka mbe tin, yaakara ta yaa si koro.» » ⁴⁴ A

tunmbyee wì si yaakara ti tēge leele pe yege sɔgɔwɔ. A pè ka ma tin, a tà koro paa yege nga na Yawe Yenjele làa ki yo we.

Elize wila Siri tara fenne naja Naama wi sagala

5¹Siri[†] tara wunlunaja wi malingbɔɔnɔ to pàa pye naa yinri Naama. Naama wi tafɔ, wunlunaja we, wila pye naa jate konaa naa gbogo fɔ jenge; katugu Naama wo Yawe Yenjele làa tēge ma Siri tara fenne pe sho. Eɛn fɔ, ki naja ɲa wila pye malingbɔɔn kotogofɔ, yayenwe* la pye wi na.²Ma si yala, wagati wa ni, Siri tara fenne pèle la yiri ma saa to Izirayeli* woolo pe na, mɛɛ sumborombyɔ wa yigi kasopyɔ ma kari wi ni. A pè si saa ki sumborombyɔ wi kan Naama wi jɔ wi yeri wi tunmbyee.³Pilige ka, a wì suu tafɔ jele wi pye fɔ: «E! Ndɛɛ ki pye na tafɔ Naama wi mbe ja ya kari wa Yenjele yɔn senre yofɔ* ɲa wa Samari* ca wi yeri, wi mbe ja ya mboo yayenwe pi kɔ wi na.»

⁴A Naama wì si saa ki senre ti yege yo wi tafɔ wunlunaja wi kan ma yo fɔ: «Sumborombyɔ ɲa wì yiri wa Izirayeli tara, senre nda naa senre nda to wì yo na kan.»

⁵Kona, a Siri tara wunlunaja wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yiri ma kari wa Samari ca. Mi yaa sɛwe wa torogo Izirayeli tara wunlunaja wi kan (mbɔɔn senre yo wi kan).»

Kì pye ma, a Naama wì si le ma kari warifuwe culo cenme taanri naa nafa shyen ma yiri ke (350) ni, naa tɛ culo nafa taanri ma yiri ke ni, konaa bunduye ke ni.⁶A Naama wì si kari ki sɛwe wi ni ma saa wi kan Izirayeli tara wunlunaja wi yeri. Kila pye ma yɔnɔgɔ wa ki sɛwe wi ni ma yo fɔ: «Na ki sɛwe ɲa maga wi ta, maga jen ma yo fɔ muwi mɪlan tunmbyee Naama wi torogo wa ma yeri, jango maa yayenwe pi kɔ wi na.»

⁷Naa Izirayeli tara wunlunaja wila kaa sɛwe wi kara ma kɔ, a wì suu yɛɛra yaripɔɔ ti yigi mari walagi jatere piri ndorogo ki na, ma sho fɔ: «Muwi mi yen Yenjele le le? Mi mbe ya ti lere mbe ku nakoma mbe yinwege kan lere yeri le, fɔ a wì tun na yeri ma yo mbege naja ɲa wi yayenwe pi kɔ wi na? Yege kala na li wele, yege jen ye yo fɔ wi yen nala yɔn jaa, mbe malaga gbɔn na ni win.»⁸Naa Yenjele lere Elize wila kaa ki logo ma yo fɔ Izirayeli tara wunlunaja wila wi yɛɛra yaripɔɔ ti walagi, a wì si tun wa wunlunaja wi yeri ma yo pe saa yewe fɔ: «Yingi na, a mà sɔɔn yaripɔɔ ti walagi? Yege naja wi torogo laga na kan. Pa wi yaa ki jen fɔ Yenjele yɔn senre yofɔ yen laga Izirayeli tara.»

⁹Kona, a Naama wì si pan wi shɔnye naa wi wotoro ɲa shɔn maa tilele wi ni, ma pan ma yere wa Elize wi go yɔn ki na.¹⁰A Elize wì si lere tun ma yo wi saga yo wi kan

[†]5.1: Eburuye senre ti ni Siri tara to nungba to pàa pye na yinri Aramu tara.

fɔ wi kari wi sa woli wa Zhuriden gbaan wi ni wolisaga kɔlɔshyen, pa wi yaa sagala mbe pye kpoyi*.

¹¹ Naa pàa kaa ki yo Naama wi kan, a wì si nawa ngban, mɛɛ lɛ na kee wi tara, na yuun fɔ: «Mi jaga yan ndɛɛ ki naŋa ŋa wo jate wi yaa yiri mbe pan na kɔrɔɔ, mbe yere na na tanla, mbe Yawe Yɛnɛlɛ, wi Yɛnɛlɛ li yɛnri na kan, mboo kee ki tagataga wa na yama lara ti na mbanla yayɛnwɛ pi kɔ na na.

¹² Naga yɛn ma, Damasi gbaanla wele, Amana gbaan naa Paripari gbaan, poro si mbɔnrɔ Izirayeli tara gbaanla pe ni fuun pe na wi le? Ki cɛn mi se jɛn na ya sa woli wo wa ni mbe sagala kɛ?» A wì si sɔngɔrɔ ma kari nɔngbanwa ni. ¹³ Ɛɛn fɔ, a wi tunmbyeele pɛ si fulo wi tanla ma para wi ni, ma yo fɔ: «Na to, ndɛɛ ki pye Yɛnɛlɛ yɔn sɛnrɛ yofɔ wi yo ma sa kɔngbanga ka pye, ma se jɛn naga pye le? Pee ka logo wì yo fɔ na maga sa woli ma yaa pye kpoyi.» ¹⁴ Kona, a Naama wì si sɔngɔrɔ ma kari wa Zhuriden gbaan wi yɔn na, ma saa woli wa wi ni wolisaga kɔlɔshyen paa yɛgɛ ŋga na Yɛnɛlɛ lere wìla ki yo wi kan we. A wi wire tì si kanŋga ma pye paa lefɔnmɔbile wire yɛn. A wì si sagala ma pye kpoyi†. ¹⁵ Kì pye ma, a wì si sɔngɔrɔ ma pan wa Yɛnɛlɛ lere wi yeri wo naa mbele fuun pàa pinle wi ni pe ni. Naa wìla ka saa gbɔn wa, a wì si saa yere Yɛnɛlɛ lere wi yɛgɛ sɔgɔwɔ ma yo fɔ: «Wele,

koni mīgi jɛn ma yo Yɛnɛlɛ la yɛgɛ woro laga dunruya wi laga ka kpɛ ni na Izirayeli Yɛnɛlɛ lo ma. Koni mi ŋa ma kulonɔŋa, mi yɛn naga yarikanra nda ti kaan ma yeri, mɔɔ yɛɛ yaga mari shɔ.»

¹⁶ Ɛɛn fɔ, a Elize wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yawe Yɛnɛlɛ na yinwege wolo, lo na mi yɛn na tunŋgo piin li kan li mɛgɛ ki na, mi se yaraga ko ka kpɛ shɔ ma yeri.»

A Naama wì suu yɛnri ngbanga ma yo wi yɛnlɛ ti na. Ɛɛn fɔ, a Elize wì si je. ¹⁷ Kona, a Naama wì sho fɔ: «Kì kaa pye ma se yɛnlɛ mbe yaraga ka kpɛ shɔ na yeri, ki yaga pe ye tara ti taambugɔ ka koli mi ŋa ma kulonɔŋa na kan, ki sofilele worosoye shyɛn tuguro bɔ; katugu mi ŋa ma kulonɔŋa, mi woro na jaa mbe saraga sogowogo* nakoma nayinmɛ saraga* wɔ yarisunndo ta yɛgɛ yeri, kaawɔ Yawe Yɛnɛlɛ lo cɛ yeri. ¹⁸ Ɛɛn fɔ, Yawe Yɛnɛlɛ li mi ŋa ma kulonɔŋa na kala yaga ki kala na li ni: «Na na tafɔ, wunlunɔŋa we, wi kaa yiin wa wi yarisunŋgo Irimɔ ki gbɔgɔgo ki ni mbe fɔli ki yɛgɛ sɔgɔwɔ mbege gbɔgɔ, na kee ko wi ma jiige ki na; kona mi fun mi ma fɔli wa yarisunŋgo Irimɔ ki gbɔgɔgo ki ni. Yawe Yɛnɛlɛ li mi ŋa ma kulonɔŋa na kala yaga, na mi ka ka sa fɔli wa yarisunŋgo Irimɔ ki gbɔgɔgo ki ni we.» » ¹⁹ A Elize wì suu pye fɔ: «Ta kee yeyinŋge na.»

†5.1-14: Luki 4.27.

Kapege nga Gehazi wila pye

Naa Naama wila kaa yiri le Elize wi tanla ma kari, ma lali jenri, ²⁰ a Yenjele li lere Elize wi tunmbyee lefonjo Gehazi wi suu yee pye fo: «Wele, ki Siri tara fenne naja Naama wi pan yaara nda ni, na tafa wii yenle mbe yaraga ko ka kpe sho wi yeri, wi ti ni fuun ti yaga wi kan. Yawe Yenjele na yinwege wolo li mege ki na, mi yaa yiri mbe fe ki naja nga wi punjo na mbe sa yaraga ka sho wi yeri.» ²¹ Kona, a Gehazi wi si le ma taga Naama wi punjo na. Naa Naama wila kaa wi yan wila fee na paan wi korogo, a wi si fyeele ma yiri wa wi wotoro nga shon maa tilele wi ni ma tigi ma saa wi fili, mee Gehazi wi yewe ma yo fo: «Ki yen wa yinne le?»

²² A Gehazi wi suu yon sogo ma yo fo: «Ee, ki yen wa yinne. Na tafa wo wilan tun ma yo mbe pan mbege yo ma kan, fo Yenjele yon senre yofenne pe forogofenne* lefonmbolo shyen yiri wa Efirayimu yanwiga tara ti ni ma pan wa wi yeri fonfon nga na, fo ma warifuwe culo nafa ma yiri ke ma yiri kangurugo naa bunduye shyen kan wi yeri.»

²³ A Naama wi sho fo: «Ma yee yaga ma warifuwe culo nafa taanri ma yiri ke sho.» Naama wila wi yenri ngbanga ma yo wi yenle wiri sho. A wi si warifuwe culo nafa taanri ma yiri ke wi le yere kasha shyen ni mari kan wi yeri konaa bunduye shyen pe ni. Wila

ti kan wi tunmbyeele shyen yeri, a peri tugo ma keli Gehazi wi yee. ²⁴ Naa Gehazi wila ka saa gbom wa yanwiga ki na, a wi si yaara ti sho pe yeri mari tege wa go, mee ki tunmbyeele pe songoro ma yo paa kee. ²⁵ Ko punjo na, a wo jate wi si kari wa wi tafa Elize wi yeri. A Elize wi suu yewe ma yo fo: «Gehazi, ma yiri se yeri?»

A Gehazi wi suu yon sogo ma yo fo: «Mi nga ma tunmbyee, mii kari laga ka kpe ni.»

²⁶ Een fo, a Elize wi suu yon sogo ma yo fo: «Sanga nga ni ki naja wi yiri wa wi wotoro wi ni ma tigi ma pan mo fili, na yinne li pye na ye yaan na. Ma yege na penjara jasanga, naa yariporo, naa oliviye tire kere, naa ezen* keere, naa simbaala, naa nere, naa kulonambala konaa kulojaala jasanga wo wi gbom ke? ²⁷ Nga ma pye yeen ki kala na, Naama wi yayanwe pi yaa songoro mbe mara mboro naa ma setirige piile ye na fo sanga pyew.»

A Gehazi wi si yiri le Elize wi tanla, yayanwe pi ni puu filige lagapyew paa para yen.

Elize wila ti a gbomlimbyo wi yiri tonmo pi go na

6 ¹ Pilige ka, Yenjele yon senre yofenne* pe forogofenne* pe si Elize wi pye fo: «Wele, laga nga we maa we yee gbogolo ma yege songoro, ki kologo we na koni. ² Ki yaga we kari wa Zhuriden gbaan wi yon na, we ni fuun nungba nungba

we sa tire nungba nungba kɔn, we laga ka kan wa, we cɛn wa ki ni.»

A Elize wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Yaa kee.» ³Ɛɛn fɔ pe ni, a nungba si Elize wi yɛnri ma yo fɔ: «Ki yaga ma pinle woro mbele ma tunmbyeele we ni.»

⁴A Elize wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Mi yaa pinle ye ni mbe kari.» A wì si pinle pe ni ma kari. Naa pàa ka saa gbɔn wa Zhuriden gbaan wi yɔn na, a pè si tire ti kɔn. ⁵Maga ta nungba la pye naa tige ki kɔɔn, a wi gbɔnlimbyɔ wì si fori ma to wa tɔnmɔ pi ni. A wì si gbele ma yo fɔ: «E, na tafɔ, mìgi gbɔnlogɔ nga ki yɛnri lere wa yeri.»

⁶A Yɛnɛle lere wì suu yewe ma yo fɔ: «Gbɔnlimbyɔ wi to se yeri?»

A naɲa wì suu tosaɲa ki naga wi na. Kona, a Elize wì si kanɲgaga kɔn maga wa le ki laga nungba ki na. A gbɔnlimbyɔ wì si yiri tɔnmɔ pi go na teere. ⁷Ko pɔngo na, a Elize wì si naɲa wi pye fɔ: «Gbɔnlimbyɔ wi le.» A naɲa wì suu kɛɛ ki sanga maa le.

Elize wìla Siri tara malingbɔɔnlɔ pe yigi kasopiile

⁸Ki wagati wi ni, Siri tara wunlunaɲa wìla pye malaga na Izirayeli* woolo pe ni. A wì si para wi tunmbyeele pe ni ma yo fɔ: «Pa mi yaa na malingbɔɔnlɔ censaga ki kan wa laga nga nakoma wa laga nga ko ni.» ⁹Ɛɛn fɔ, a Yɛnɛle lere wì si tun wa Izirayeli tara wunlunaɲa wi yeri ma yo fɔ: «Ma yɛɛ yingiwe jen, maga ka toro wa

laga nga ko na, katugu Siri tara fenne pe yen na kee wa.» ¹⁰Kona, a Izirayeli tara wunlunaɲa wì si leele torogo ma yo pe sa laga nga Yɛnɛle lere wìla naga ki kɔɔsi. Yɛnɛle lere wìla Izirayeli tara wunlunaɲa wi yeri, a ki pyesaga dama ko ta.

¹¹A ki wogo kì saa Siri tara fenne wunlunaɲa wi nawa pi wɔ wi na fɔ jɛngɛ. A wì suu tunmbyeele pe yeri ma pe yewe, ma yo fɔ: «Kopiire fɔ yen laga we ni, ɲa wi yen Izirayeli tara wunlunaɲa wi pɔngo na. Ye woro na jaa mboo naga na na wi le?»

¹²A wi tunmbyeele nungba suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Wunlunaɲa, na tafɔ, lere kpɛ ma we ni. Ɛɛn fɔ, Yɛnɛle yɔn sɛnre yofɔ Elize ɲa wa Izirayeli tara, wo wi ma sɛnre nda fuun ma ma yo wa ma wɔnlogɔ ki ni ti yo Izirayeli tara wunlunaɲa wi kan.»

¹³A wunlunaɲa wì sho fɔ: «Ye kari, wi yen laga nga na ye saga wele yege jen. Pa mi yaa leele torogo pe saa yigi.»

A ki leele pè si kari, mɛɛ pan maa pye fɔ: «Elize wi yen wa Dotan ca.»

¹⁴Kì pye ma, a wunlunaɲa wì si shɔnye, naa malaga gbɔnwotoroye konaa malingbɔɔnlɔ legere torogo wa. Poro la saa gbɔn wa ca ki ni yembine li ni, mɛɛ wa ma ca ki maga. ¹⁵Ki goto pinliwe pi ni, yirifaga ki na, a Yɛnɛle lere wi tunmbyeele wì si yiri laga funwa na. Wi mbe wele, mɛɛ malingbɔɔnlɔ legere pele yan, naa shɔnye konaa

malaga gbɔnwotoroye ni, pɛ ca ki maga. A tunmbyee lefɔnɔ wì si gbele ma Yɛngele lere wi pye fɔ: «E, na tafo, we yaa ki pye mɛle?»

¹⁶ A Elize wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Maga ka fye, katugu leele mbele pe yen we ni pɛ lɛgɛ ma wɛ pe woolo pe na.» ¹⁷ A Elize wì si Yɛngele yenri ma yo fɔ: «Yawe Yɛngele, ki yaga mala tunmbyee wi yɛngele ke yɛngɛ, jango wila yaan.» A Yawe Yɛngele lì si tunmbyee lefɔnɔ wi yɛngele ke yɛngɛ wi na. Wi mbe wele, mɛɛ yanwiga ki yan kì yin lagapyew shɔnye, naa malaga gbɔnwotoroye kasɔn woolo pe ni ma Elize wi maga.

¹⁸ A Siri tara fenne pɛ si tigi na paan wa Elize wi yeri. A Elize wì si Yawe Yɛngele li yenri ma yo fɔ: «Yawe Yɛngele, ki yaga ma yɛnfyɔnrɔ wa ki malingbɔɔnlɔ ngbelege nga ki na.» A Yawe Yɛngele lì si yɛnfyɔnrɔ wa ki leele pe na, ma yala Elize wi sɛnyoro ti ni. ¹⁹ A Elize wì si pe pye fɔ: «Kɔnɔ li woro lagamɛ, ca nga yaa lagajaa ko ma nga lagamɛ. Ye taga na na, mi yaa sa ye torogo wa nana na yaa lagajaa wi yeri.» A Elize wì si kari pe ni wa Samari* ca.

²⁰ Naa pàa ka saa ye wa Samari ca, a Elize wì sho fɔ: «Yawe Yɛngele, ki leele mbele pe yɛngele ke yɛngɛ, jango paa yaan.» A Yawe Yɛngele lì si pe yɛngele ke yɛngɛ, a

pɛ si pe yɛɛ yan wa Samari ca ki nandogomɔ.

²¹ Naa Izirayeli tara wunlunana wila kaa pe yan, a wì si Elize wi yewe ma yo fɔ: «Na to, mi daga mbe pe gbo le? Mi daga mbe pe gbo le?»

²² A Elize wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Maga ka pe gbo. Na maga kari malaga na ma tokobi nakoma ma sandiga ki ni mbe sa leele mbele yigi kasopiile, ma ma poro gbo le? Koni yaakara naa tɔnmɔ kan pe yeri pe ka pe wɔ; ko pungo na, ma pe yaga pe sɔngɔrɔ pe kari pe tafo wi kɔrɔgɔ.» ²³ A Izirayeli tara wunlunana wì si sɔgɔlɔ gbɔlɔ sɔgɔ pe kan, a pɛ li ma wɔ. Ko pungo na, a wì si pe yaga ma yo paa kee. A pɛ si sɔngɔrɔ ma kari pe tafo wi kɔrɔgɔ. Maga lɛ le kona, Siri tara fenne malingbɔɔnlɔ pe sila pye na paan naa wa Izirayeli tara.

Fungo la to wa Samari ca ki na

²⁴ Wagati wa ni naa, a Siri tara wunlunana Beni Hadadi wì suu malingbɔɔnlɔ pe ni fuun pe gbogolo, mɛɛ kari ma saa malingbɔɔnlɔ censaga kan wa Samari ca ki tanla maga yɔn tɔn.

²⁵ A fungo kà si to wa Samari ca ki ni. Malingbɔɔnlɔ censaga woolo pàa mɔ le ca ki tanla fɔ maga kan sofile wi go† nungba jate pàa pye naga pɛrɛ warifuwe pyɔ nafa tijɛrɛ.

†6.25: Sofile wila pye fyɔngɔ yaraga Yɛngele li yɛgɛ na (Levi 11.2-8; Dete 14.4-8); pe sila daga mbaa wi kara ti kaa. Fungo nga kila to ki kala na, pe sila pye na tanri ki kondegɛngɛle ke na naa. Pe yɛrɛ la pye na sofile go nga kila pye kara ni ki pɛrɛ sɔngbanga na.

Ketene fire[†] ti kee yenle nungba làa pye warifuwe pyo kangurugo.

²⁶ Pilige ka, Izirayeli tara wunlunaja wila pye na toro wa ca ki mbogo ki go na, a jele wà si gbele ma yo fɔ: «Wunlunaja, na tafɔ, na sho.» ²⁷ A wunlunaja wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Na Yawe Yenjele lo sɔɔn sho, mi wo yaa ma sho yingi ni? Yarilire ti yen na yeri wa yarilire sunsaga nakoma erezen* tɔnmɔ pi yen na yeri wa erezen tɔnmɔ wɔsaga mbe kan ma yeri le?» ²⁸ A wunlunaja wì suu pye naa fɔ: «Yingi kɔɔn ta?»

A jele wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Wele, ki jele ɲa wìlan pye fɔ: «Ma pinambyɔ wi kan woo ka nala, goto mbee na woo wi kan woo ka.» ²⁹ Kì kaa pye ma, a mì silan pinambyɔ wì sɔgɔ, a wɔo ka. Ki goto, a mì suu pye fɔ: «Pan ma pinambyɔ wi ni woo ka[†].» Eɛn fɔ, a wì suu pinambyɔ wì lara.»

³⁰ Naa wunlunaja wila kaa ki senre ti logo jele wi yeri, a wì suu yeera yaripɔɔ ti walagi[†], ma si yala wila pye na toro wa mbogo ki go na. A leele pè suu kɔɔsi maga yan fɔ jatere piriwen yaripɔɔ wila le wa wi wunluwɔ yaripɔɔ ti nɔɔna. ³¹ A wunlunaja wì sho fɔ: «Na mi si Shafati pinambyɔ Elize wi go ki

kɔw nala, Yenjele li jɔlɔgɔ gbɔgɔ wa na na.»

³² Ki wagati wi ni, kila yala Elize wi yen ma cɛn wa wi go, ca lelele* pe ni pe yen ma cɛn wa wi tanla. A wunlunaja wì si leele tun wa wi yeri. Eɛn fɔ, sanni pitunɔ wi sa gbɔn wa pe na, a Elize wì si lelele pe pye fɔ: «Ye wele, ki legbolere ɲa wì lere tun wi pan wilan go ki kɔw. Yaa kɔɔsiri piin, na ki pitunɔ wiga pan mbe gbɔn na, ye kɔɔ ki tɔn, yaga kaa yaga wi ye laga go. Mi yen naa tafɔ wi tangala tinme pi nuru wila paan wa wi punɔ na makɔ.» ³³ Ma Elize wi ta wila pye na para bere, a wunlunaja wì si gbɔn wa pe na[†]; ma sho fɔ: «Na ki ka pye ki jɔlɔgɔ kala na pa li yiri wa Yawe Yenjele li yeri, mbe ya mbanla jigi wi taga Yawe Yenjele li na mele naa?»

Elize wila yo funɔ ki yaa kɔ

7¹ A Elize wì si wunlunaja wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Ye Yawe Yenjele li senyoro ti logo. Pa Yawe Yenjele lì yo yeɛn fɔ: «Goto anme yege, wa Samari* ca mbogo yeyɔngɔ ki na, muwe mba pì jele pe yaa pi culo ke wi pere warifuwe pyo nungba na, mbe ɔɔɔɔ* culo nafa wi pere warifuwe pyo nungba na fun.» »

[†]6.25: *Ketene fire*, yaakara ta lari pe yeri, nda ti sila leele pe ndanla.

[†]6.29: Dete 28.57.

[†]6.30: Wunlunaja wila wi yeera yaripɔɔ ti walagi mbege naga fɔ wi nawa pì tanga wi na.

[†]6.33: ɲga kì yo fɔ: *Wunlunaja wì si gbɔn wa pe na*, seweele pele ni kì yɔnlɔgɔ wa ma yo fɔ: A pitunɔ wì si gbɔn wa pe na.

²Wunlunaŋa wi kɔɔsifo ŋa wi maa pinlele wi ni, a wo si Yenŋele lere wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Ali Yawe Yenŋele li ka wegele yenge wa naayeri mbe yarilire tirige, ki kala cɛnle na li mbe ya pye meɛ?»

A Elize wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ma yaa ki yan yenle ni, ɛɛn fɔ, ma sege yaara ta ka win.»

Siri tara fenne pàa fe ma pe malingbɔɔnɔ censaga ki yaga

³Ki wagati wi ni, yayanwe fenne* tijere la pye wa ca ki mbogo yeyɔngɔ ki tanla. A poro si pe yee pye fɔ: «Yingi na wee koro laga yeen fɔ we sa ku? ⁴Na waga yo we ye wa ca nawa, we yaa sa ku wa, katugu funɔ ki yen wa ca. Na waga si koro lagame, we yaa ku fun. Ki kala na, ye pan we sa we yee le Siri tara fenne pe kee teere. Na paga we yaga koyi. Na paga si we gbo fun ki kɔ.» ⁵A pè si yiri yɔnɔ ki tosanga wi ni mbe kari wa Siri tara fenne pe malingbɔɔnɔ censaga ki ni. Naa pàa ka saa gbɔn wa Siri tara fenne malingbɔɔnɔ censaga ki na, pe mbe wele, ali lere nungba wo sila pye wa.

⁶We Fɔ* wila ti a Siri tara fenne pè malaga gbɔnwotoroye tinme logo, naa shɔnye tinme konaa malingbɔɔnɔ legere tinme ni wa pe malingbɔɔnɔ censaga ki ni. Ki pye ma, a Siri tara fenne pè si pe yee pye fɔ: «Ye wele, Izirayeli* tara wunlunaŋa wo wì saa Heti cɛnle woolo pe wunlunaŋa naa Ezhipiti tara wunlunaŋa konaa pe

malingbɔɔnɔ pe le, ma pe sara pe pan pe to we na.» ⁷A pè si yiri ma fe yɔnɔ ki tosanga wi ni, ma pe paara yinre*, naa pe shɔnye konaa pe sofilele pe yaga wa censaga ki ni cɛ, paa yege ŋga na kila pye, mbe ta mbe pe yee go shɔ. ⁸Naa yayanwe fenne pàa ka saa gbɔn wa malingbɔɔnɔ censaga ki yɔn na, a pè si ye paraga go ka ni ma ka ma wɔ. A pè si warifuwe, naa tɛ konaa yaripɔɔ le ma kari ti ni ma saa ti lara. A pè si songɔɔ naa ma pan, ma ye paraga go ka yege ni ma yaara ta le wa, ma saa ti lara.

Yayanwe fenne pàa saa ki yo Izirayeli tara wunlunaŋa wì kan fɔ Siri tara fenne pè fe

⁹Ko punɔ na, a yayanwe fenne pè si pe yee pye fɔ: «Kala na we yen na piin, li woro ma yɔn. Sentanra ti yen we yeri mbe yo ki nala pilige ŋga ki na. Na waga pyeri, na wee ki yo fɔ sa gbɔn goto lalaaga na, jɔlɔɔ yaa to we na. Koni yoo kari we saga yege yo wunlunaŋa wi go woolo pe kan.» ¹⁰A pè si kari ma saa ca ki yeyɔngɔ kɔɔsifo wa yeri maga kagala ke yege yo wi kan ma yo fɔ: «Wè kari wa Siri tara fenne pe malingbɔɔnɔ censaga ki ni, ma saa ki yan lere kpɛ wo woro wa. Wee lere magala logo, shɔnye poro naa sofilele poro cɛ pe yen wa pɔsara, konaa paara yinre* ti ni wa ti yɔngɔlɔ ke ni.» ¹¹A ca ki yeyɔngɔ kɔɔsifenne pè si lere wa yeri wa ca nawa ma yo wi saga kagala ke yege yo wunlunaŋa wi go woolo pe kan.

¹² Naa wunlunana wila kaa ki logo, a wì si yiri yembine li ni maga yo wi legboolo pe kan fɔ: «Siri tara fenne pe yen na nga piin we na, mi yaa ki yege yo ye kan. Naa pège jen ma yo fungo to we na, ko pè yiri wa pe malingboonlo censaga ki ni ma saa lara wa yan na singi, ma pe yee pye fɔ: «Na paga ka yiri wa ca ki ni, we yaa pe yigi weele mbe ye pe ni wa ca.» »

¹³ A wi legboolo nungba suu yon sogo ma yo fɔ: «Shonye mbele pè koro go na, ye ti we kanjurugo le pe ni, we leele pele tun wa ca. Pe kari o, pee kari o, ki ni fuun ki yen ja, katugu pe yen paa Izirayeli woolo mbele pe yen go na pe yen. Pe yen kunwo pi yon na paa ca woolo pe ni fuun pe yen. Ye ti we leele pele tun ki shonye pe na, pe sa nga ki yen wa ki wele.» ¹⁴ Kì pye ma, a pè si malaga gbɔnwotoroye shyen gbegele naa pe shonye pe ni. A wunlunana wì si leele pele tun pe sa Siri tara fenne pe malingboonlo censaga ki wele. Wila pe pye fɔ: «Ye kari ye saga kala li wele.» ¹⁵ A pè si taga Siri tara malingboonlo pe na, fɔ ma saa gbɔn wa Zhuriden gbaan wi na. Pe mbe wele, mæ konɔ li yan lì yin yaripɔɔ naa yaara nda Siri tara fenne paa fyeele ma fe ma wa ti ni. Kì pye ma, a pitunmbolo pè si songɔɔ ma saa ki yege yo wunlunana wi kan.

¹⁶ Kona, a leele pè si yiri ma kari wa Siri tara fenne pe censaga ki ni ma saa ki san ma yaara ti koli. Kì

pye ma, muwe mba pì jele pi culo ke paa pye naa pere warifuwe pyɔ nungba na, na ɔrizhi culo nafa wi pere fun warifuwe pyɔ nungba na, ma yala Yawe Yenjele li senyoro ti ni. ¹⁷ Wunlunana wi kɔɔsifo ɲa wi maa pinlele wi ni, wo wunlunana wila tege wila ca ki yeyongo ki kɔɔsi. Eɛn fɔ, naa leele paa kaa na gbinri wa yeyongo ki na, a pè suu tangala maa gbo, ma yala Yenjele lere wila senre nda yo ti ni, naa wunlunana wila kari wa wì yeri we. ¹⁸ Ki sanga wi ni, Yenjele lere wila wunlunana wi pye fɔ: «Goto anme yege, muwe mba pì jele pe yaa pi culo ke wi pere warifuwe pyɔ nungba na, mbe ɔrizhi culo nafa wi pere warifuwe pyɔ nungba na fun, wa Samari ca ki mbogo yeyongo ki na.» ¹⁹ Ma si yala wunlunana wi kɔɔsifo wila Yenjele lere wi yon sogo ma yo fɔ: «Ali Yawe Yenjele li ka wegele yenge wa naayeri mbe yarilire tirige, ko kala cenle na lo mbe ya pye mele?» Koyi Elize wila wi yon sogo ma yo fɔ: «Ma yaa ki yan yenle ni, eɛn fɔ ma sege yaara ta ka.» ²⁰ Ko kala lo làa pan ma nana wi ta kaselege, katugu ca woolo paa wi tangala wa ca ki yeyongo ki na maa gbo.

**Sunemu ca fenne ɔɔ wi yaara
tìla songɔɔ ma kan wi yeri**

8 ¹ Kona, Elize wila jele ɲa pinambyɔ yen maa yirige wa kunwo pi ni†, a Elize wì si para wi ni maa pye fɔ: «Yiri mboro naa

†8.1: 2 Wunlu 4.8-37.

ma go woolo pe ni, ye kari ye sa cɛn laga ɲa ka ye ndanla; katugu Yawe Yenɲele li yaa funɲo wa laga tara ti ni. Funɲo ki yaa to laga tara ti ni fɔ sa gbɔn yeɛ kɔɔshyen.»
² Kì kaa pye ma, a jeɛ wì si yiri maga pye ma yala Yenɲele lere wi senyoro ti ni. Wila yiri ma kari wo naa wi go woolo pe ni ma saa cɛn wa Filisiti tara fenne pe tara, ma saa gbɔn fɔ yeɛ kɔɔshyen.

³ Yegeɛ kɔɔshyen ke toronɲɔɔ, a jeɛ wì si yiri wa Filisiti tara fenne pe tara ma pan wa pe tara. A wì si kari ma saa wunlunaɲa wi yenri wuu saga, jango poo go konaa wi kere ti songɔɔ wi na.
⁴ Kila yala wunlunaɲa wila pye na para Yenɲele lere wi tunmbyee lefɔnɲo Gehazi wi ni na yuun fɔ: «Kagbɔɲɔ ɲgele fuun Elize wì pye ke yege yo na kan.»
⁵ Ma Gehazi wi ta wila pye naga yege yuun wunlunaɲa wi kan yege ɲa na Elize wila gboo wi yen maa yirige wa kunwɔ pi ni, le ki yɔnɲɔ nungba ke ni, jeɛ ɲa Elize wila wi pinambyɔ wi yen maa yirige wa kunwɔ pi ni, a wì si pan ma wunlunaɲa wi yenri wuu saga, jango poo go naa wi kere ti songɔɔ wi na. A Gehazi wì sho fɔ: «Wunlunaɲa, na tafɔ, jeɛ wowi ɲa yeɛn. Wi pinambyɔ ɲa Elize wila wi yen maa yirige wa kunwɔ pi ni wowi ɲa yeɛn fun.»
⁶ A wunlunaɲa wì si jeɛ wi yewe, a jeɛ wì sigi kagala ke yege yo wi kan. A wunlunaɲa wì suu tunmbyee wa pinle jeɛ wi ni, maa pye fɔ: «Kari,

ma ti yaraga ɲa fuun ki yen ki jeɛ ɲa wi wogo ki songɔɔ wi na, konaa tɔnli ɲa fuun wì yiri wa kere ti ni, maga le pilige ɲa ni wì yiri laga tara ti ni fɔ ma pan ma gbɔn nala na.»

Hazayeli wila pye Siri tara ti wunlunaɲa

⁷ Ko punɲo na, a Elize wì si kari wa Damasi ca. Kila yala Siri tara wunlunaɲa Beni Hadadi wi yen na yaa. A pè si saa ki yo wi kan fɔ: «Yenɲele lere wì pan laga.»
⁸ A Siri tara wunlunaɲa wì si Hazayeli wi pye fɔ: «Yarikanga le ma kari wa Yenɲele lere wi yeri, ma saa pye wi Yawe Yenɲele li yewe na kan na kaa pye mi yaa yiri ki yama mba pi na.»
⁹ Kì kaa pye ma, a Hazayeli wì si yiri ma kari wa Elize wi yeri. Wila Damasi ca yarijende ta le mbe sa kan Elize wi yeri. Wila ti taga yɔnɲɔmɛye nafa shyen na ma kari ti ni. Naa wila ka saa gbɔn wa Elize wi yege songɔɔ, a wì sho fɔ: «Ma tunmbyee Beni Hadadi, Siri tara wunlunaɲa wo wila tun laga ma yeri, fɔ mbe pan mbɔɔn yewe na kaa pye wi yaa yiri wi yama mba pi na.»

¹⁰ A Elize wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Kari ma saga yo wi kan fɔ ki woro nala kɔɔn shyen, wi yaa sagala. Eɛn fɔ kaselege ko na, Yawe Yenɲele ligi naga na na fɔ wi yaa ku.»
¹¹ Ko punɲo na, a Yenɲele lere wì suu yengele ke kan Hazayeli wi na maa wele ma mɔ, fɔ a kì fere wa

Hazayeli wi na; kona, a Yenjele lere wi nɛɛ gbele.

¹² A Hazayeli wì suu yewe ma yo fɔ: «Yingi na, na tafɔ ma nɛɛ gbele?»

A Elize wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Mi yɛn na gbele, katugu kapege ŋga ma yaa ka pye Izirayeli* woolo pe na migi jen. Ma yaa ka kasɔn le pe cagbɔɔ nda pè malaga sigemboro kan mari maga ti ni, mbe pe lefɔnmɔlɔ pe gbo tokobi ni, mbe pe piile tumɔmbɔlɔ pe tɔngɔ konaa mbe pe kugbɔɔ fenne pe lara ti walagi pe na†.»

¹³ A Hazayeli wì sho fɔ: «Mi ŋa ma tunmbyee, mi yɛn ambɔ fɔ mbe sigi kagbɔlɔ na li pye? Mi ŋa mi woro yaraga ka, ndɛɛ pyɔn bɔkɔ.»

A Elize wì suu pye fɔ: «Yawe Yenjele ligi naga na na fɔ ma yaa ka pye Siri tara ti wunlunana†.»

¹⁴ Kona, a Hazayeli wì si yiri le Elize wi tanla ma sɔngɔɔ wa wi tafɔ wi yeri. A wi tafɔ wì suu yewe ma yo fɔ: «Yingi Elize wì yo ma kan?»

A Hazayeli wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Wì yo fɔ ma yaa yiri ma yama pi na.»

¹⁵ Ki goto, a Hazayeli wì si paritɔnnɔ le maga le tɔnmɔ, mɛɛ wunlunana wi yege ki tɔn ki ni maa wɔnwɔn pi kɔn wi na, a wì si ku. Kì pye ma, a Hazayeli wì si cɛn wunluwɔ wa wi yɔnlɔ.

Zhuda tara wunlunana Yoram wi sanga

(2 Kuro 21.1-20)

¹⁶ Izirayeli tara wunlunana Ashabu wi pinambyɔ Yoram wi wunluwɔ pi ye le kangurugo wolo li ni, a Zhuda tara wunlunana Zhozafati wi pinambyɔ Yoram wì si cɛn wunluwɔ pi na wa Zhuda tara. ¹⁷ Wìla ta ye le nafa ma yiri ke ma yiri shyen, mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. Ye le kɔlɔtaanri wìla pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. ¹⁸ Izirayeli tara wunlumbolo pàa tanga kɔnɔ na na, lo wìla tanga li na, paa yege ŋga na Ashabu go woolo pàa ki pye we, katugu Ashabu sumborombyɔ wo wawi wìla pɔri wi jɔ. Ŋga ki yɛn kapege Yawe Yenjele li yege na, ko wìla pye. ¹⁹ Eɛn fɔ, Yawe Yenjele li sila pye na jaa mbe Zhuda tara ti tɔngɔ wi tunmbyee Davidi wi kala na, katugu làa yɔn fɔlɔ* kɔn wi yeri mbe ti wi setirige piile wa mbaa taa pe ni mbaa cɛn wunluwɔ pi na sanga pyew†.

²⁰ Yoram wi wunluwɔ sanga wi ni, a Edɔmu cɛnle woolo pè si yiri ma je Zhuda tara fanŋga ki na, ma wunluwɔ wa tɛge pe ye go na†. ²¹ A Yoram wì si yiri ma kari wi malaga gbɔnwotoroye pe ni fuun pe ni wa Zayiri ca. Ki yembine li ni, a wì si saa to Edɔmu cɛnle woolo

†8.12: 2 Wunlu 10.32-33; 13.3-7, 22-23.

†8.13: 1 Wunlu 19.15.

†8.19: 1 Wunlu 11.36.

†8.20: Zhenɛ 27.40.

pe na ma malaga gbɔn pe ni. Eɛn fɔ, a poro si pan ma wa maa maga, wo naa wi malaga gbɔnwotoroye teelee pe ni. Kona, a Yoram wi malingbɔɔnɔlɔ pɛ si fe ma kari pe tara. ²²Maga lɛ le ko na, Edɔmu cɛnlɛ woolo pɛ si yiri ma je Zhuda tara woolo pe fannga ki na, ali ma pan ma gbɔn nala. Ki wagati nungba wi ni, Libina ca woolo paa yiri ma je fun.

²³Yoram wi kapyegele sanngala konaa kagala ngele fuun wila pye, ke yen ma yɔnlɔgɔ wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni. ²⁴Ko puŋgo na, a Yoram wɛ si ku ma taga wa wi teleye pe na, a pɛ suu le wa wi teleye pe fanga ki ni wa Davidi ca. A wi pinambyɔ Ahaziya wɛ si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

Zhuda tara wunlunana Ahaziya wi sanga

(2 Kuro 22.1-6)

²⁵Izirayeli tara wunlunana Ashabu wi pinambyɔ Yoram wi wunluwɔ pi yelee ke ma yiri shyen wolo li ni, a Yoram pinambyɔ Ahaziya wɛ si cɛn wunluwɔ pi na Zhuda tara ti go na. ²⁶Ahaziya wila ta yelee nafa ma yiri shyen mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na wa Zhuda tara ti go na. Yelee nungba wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Wi nɔ paa pye naa yinri Atali. Atali wila pye Izirayeli tara wunlunana Omiri wo pishyenwoo.

²⁷Ashabu go woolo paa tanga konɔ na na, lo wila tanga li na, ma nɔga ki yen kapege Yawe Yenɔgele li yege na ki pye paa Ashabu go woolo pe yen; katugu wila yɔn finliwe* le Ashabu wi ni maa go woo wa pɔri.

²⁸Ahaziya wila pinle ma kari Ashabu pinambyɔ Yoram wi ni ma saa malaga gbɔn Siri tara wunlunana Hazayeli wi ni, wa Aramɔti ca, wa Galaadi tara. A Siri tara fenne pɛ si Yoram wi welege. ²⁹Siri tara fenne paa Yoram wi welege lara nda na, naa wila pye na malaga ki gbɔɔn Siri tara wunlunana Hazayeli wi ni wa Arama ca, a Yoram wɛ si songɔɔ wa Zhizireyeli ca ma saa ti fɔfɔ. Kona, a Zhuda tara wunlunana Yoram wi pinambyɔ Ahaziya wɛ si kari ma saa Ashabu pinambyɔ Yoram wi wele wa Zhizireyeli ca, katugu wila pye na jɔlɔ fɔ jenge.

Paa sinme kpoyi wo Yehu wi na maa tege Izirayeli tara ti wunlunana

9 ¹Yenɔgele yɔn senre yofɔ* Elize wila Yenɔgele yɔn senre yofenne pe fɔɔgɔfenne* wa yeri maa pye fɔ: «Yiri ma yaripɔɔ le mɔɔ kurusijara wi pɔ†, maga sinme kugbolo na li le, ma kari wa Aramɔti ca, wa Galaadi tara. ²Na maga sa gbɔn wa, ma kari wa Nimishi pinambyɔ Zhozafati wi pinambyɔ Yehu wi yeri, ma saa yeri ma yiri wi ni wa wi nimbiile pe

†9.1: Yiri ma yaripɔɔ le mɔɔ kurusijara wi pɔ: Ko kɔɔ wo yen mɔɔ yee gbegede mbe nɔga ma daga mbe pye ki pye.

səgɔwɔ, ma kari wi ni yumbyɔ wa ni ye yɛ. ³Kona, ma sinmɛ kugbolo li lɛ maa wo wa wi go ki na, ma sho fɔ: «Yawe Yɛnɛlɛ lɪ yo li yen naga sinmɛ mba pi wuun ma go ki na mbɔɔn tɛgɛ Izirayeli* tara ti wunluwɔ. Ko pɔŋgo na, ma kɔrɔ ki yenge ma fe ma yiri, maga ka mɔ wa.» »

⁴A lefɔŋɔ Yɛnɛlɛ yɔn sɛnrɛ yofɔ wɪ si yiri ma kari wa Aramɔti ca, wa Galaadi tara. ⁵Naa wɪla ka saa gbɔn wa, wi mbe wele mɛɛ malingbɔɔnɔ teelee pe yan pɛ gbogolo na finliwe piin. A wɪ sho fɔ: «Na to, sɛnrɛ yen na yeri mbe yo ma kan.»

A Yehu wɪ sho fɔ: «We ni ambo maa piin?»

A wɪ sho fɔ: «Mboro mi yen na piin na to.» ⁶A Yehu wɪ si yiri ma ye wi ni wa go. A lefɔŋɔ wɪ si sinmɛ pi wo wa wi go ki na, mɛɛ wi pye fɔ: «Pa Yawe Yɛnɛlɛ, Izirayeli woolo Yɛnɛlɛ lɪ yo yɛɛn fɔ: «Mi yen naga sinmɛ mba pi wuun ma go ki na mbɔɔn tɛgɛ Izirayeli woolo pe wunluwɔ, mi ɲa Yawe Yɛnɛlɛ, na woolo pe wunluwɔ†. ⁷Ma yaa kɔɔn tafɔ Ashabu wi go woolo pe gbo. Ki ka pye ma, mi ɲa Yawe Yɛnɛlɛ, na yɔn sɛnrɛ yofenne naa na tunmbyeele sanmbala mbele fuun Yezabeli wɪla gbo, mi yaa pe gbokala li kayanga ki wɔ pe ni. ⁸Ashabu wi go woolo pe ni fuun pe yaa ku mbe wɔ wa. Nambala mbele fuun pe yen Ashabu wi

go woolo, leselee naa kulolo, mi yaa pe ni fuun pe tɔŋɔ mbe pe wɔ laga Izirayeli tara. ⁹Mi yaa Ashabu go woolo pe pye paa Nebati pinambyɔ Yerobowamu wi go woolo pe yen, konaa paa Ahiya pinambyɔ Bayesha wi go woolo pe yen†. ¹⁰Pɔɔnɔ pe yaa ka Yezabeli gboo wi ka wa Zhizireyeli ca kɛrɛ ti ni. Lere se ka ta mboo gboo wi le.» » Ko pɔŋgo na, a lefɔŋɔ wɪ si kɔrɔ ki yenge, mɛɛ fe ma kari†. ¹¹Naa Yehu wɪla kaa sɔŋɔrɔ ma saa gbɔn wa wi tafɔ wi malingbɔɔnɔ teelee pe na, a pɛ suu yewe ma yo fɔ: «Yɪŋgi wa? Ki yara fɔ ɲa wɪ pan laga ma yeri yɪŋgi wogo na?»

A Yehu wɪ si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Yoro yere yɛgɛ lere cɛnlɛ ɲa wi jen naa wi senyoro ti ni.»

¹²Ɛɛn fɔ, a pɛ si Yehu wi pye naa fɔ: «Kaselege ma. ɪga ki yen wa, ki yo we kan!»

Kona, a Yehu wɪ sho fɔ: «Sɛnrɛ nda naa nda to ki lefɔŋɔ wɪ yo na kan. Wɪlan pye ma yo fɔ: Yawe Yɛnɛlɛ li yen naga yuun na kan fɔ: «Mi yen naga sinmɛ mba pi wuun wa ma go ki na mbɔɔn tɛgɛ Izirayeli tara ti wunluwɔ.» » ¹³Ki sɛnrɛ ti logɔŋɔlɔ, a malingbɔɔnɔ teelee pɛ si pe derigbɔrɔ ti wɔwɔ mari jan Yehu wi jegele wa yeyɔŋgo ki lugusara ti na, a wɪ si lugu ma yere ti na. Ko pɔŋgo na, a pɛ si mbanlaga ki win mɛɛ jɔrɔgɔ ma yo fɔ: «Wunlunɔŋa Yehu.»

†9.6: 1 Wunlu 19.6.

†9.9: 1 Wunlu 15.29; 16.11-12.

†9.10: 1 Wunlu 21.23.

Yehu wila yiri Yoramu naa Ahaziya pe kɔrɔgɔ

¹⁴Kona, a Zhozafati pinambyɔ Yehu ɲa wila pye Nimishi wi pishyenwoo wì si yɔn le Yoramu wi na. Ki wagati wi ni, kila yala Yoramu wo naa Izirayeli tara malingbɔɔnɔ pe ni fuun pàa pye na Aramɔti ca ɲga wa Galaadi tara ki kɔrɔsi Siri tara wunlunaɲa Hazayeli wi kala na. ¹⁵Ɛen fɔ wunlunaɲa Yoramu wo la sɔngɔrɔ ma kari wa Zhizireyeli ca mbe saa weleɣesara ti fɔ, to nda Siri tara fenne pàa wi weleɣe, naa wila pye na malaga ki gbɔɔn Siri tara wunlunaɲa Hazayeli wi ni we.

Ko Yehu wila ki yo wi malingbɔɔnɔ teelee yeenle pe kan fɔ: «Na ki ka pye yaa jaa mbe pye wunluwɔ, lere wa kpe ka ka yiri laga ca mbe saga senre nda ti yari wa Zhizireyeli ca.»

¹⁶Ko punɔgo na, a Yehu wì si yiri ma lugu wi wotoro ɲa shɔn maa tilele wi na, ma kari wa Zhizireyeli ca, katugu Yoramu wila pye wa yaɲa. Zhuda tara wunlunaɲa Ahaziya wila kari wa sa Yoramu wi wele.

¹⁷Ca ki kɔrɔsifɔ ɲa wila pye wa Zhizireyeli ca sanɲgazo wi go na na laga ki kɔrɔsi, naa wila kaa wele, mɛɛ janwa wa yan wila paan wa Yehu wi ni. A wì sho fɔ: «Na yeɣe yen janwa wa na wila paan.» A Yoramu wì sho fɔ: «Ye shɔn fevɔ wa tun wi sa pe fili wi pe yewe fɔ: «Ye yen na paan yeyinɲge panga le?» »

¹⁸Ki pye ma, a shɔn fevɔ wì si kari ma saa Yehu wi fili, mɛɛ wi pye fɔ: «Wunlunaɲa wì yo fɔ ma yen na paan yeyinɲge panga le?»

A Yehu wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yeyinɲge ko yaa yingi yɔn mboro kan? Toro ma taga na punɔgo na.»

A ca ki kɔrɔsifɔ wì sigi yo wunlunaɲa wi kan fɔ: «Shɔn fevɔ wì kari ma saa gbɔn wa pe na, ɛen fɔ wii sɔngɔrɔ mbaa paan.»

¹⁹A Yoramu wì si shɔn fevɔ wa yeɣe tun wa pe yeri naa. A wo si kari ma saa gbɔn wa pe na, ma sho fɔ: «Wunlunaɲa wì yo fɔ ye yen na paan yeyinɲge panga le?»

A Yehu wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yeyinɲge ko yaa yingi yɔn mboro kan? Toro ma taga na punɔgo na waa kee.»

²⁰A ca ki kɔrɔsifɔ wì sho naa fɔ: «Wì kari ma saa gbɔn wa pe na. Ɛen fɔ wii sɔngɔrɔ mbaa paan. Janwa wi yeɣe sinfɔ wi wotoro felɔmɔ pì yiri Nimishi pishyenwoo Yehu wi wotoro felɔmɔ pì kɔrɔgɔ; katugu wi yen naa fee paa go yirifɔ yen.» ²¹Kona, a Yoramu wì sho fɔ: «Yanla malaga gbɔnwotoro ɲa shɔn maa tilele wi gbɛgele na kan.» A pè suu gbɛgele wi kan. A Izirayeli tara wunlunaɲa Yoramu, naa Zhuda tara wunlunaɲa Ahaziya wi ni, pe ni fuun nungba nungba pè si yiri ma lugu wa wotoroye mbele shɔnye maa tilele pe ni ma kari sa Yehu wi fili. A pè si saa wi ta wa

Zhizireyeli ca fenne naja Naboti wi kere†.

²² Naa Yoram wila kaa Yehu wi yan sanga ja ni, a wi sho fo: «Yehu, maa paan yeyingge panga gbari?»

A Yehu wi suu yon sogo ma yo fo: «Yeyingge le? Yingi yeyingge yi ko? Ko ka woro wa, mbege ta ma na Yezabeli wi yen na yarisunndo gbogo konaa na lekara kapyere ti piin bere we?»

²³ Kona, a Yoram wila suu wotoro wi yegge kaw na fee, mee Ahaziya wi pye fo: «Ma yee yigi Ahaziya, pe we fanla.» ²⁴ Een fo, a Yehu wila suu sandiga ki le ma Yoram wila won wa wi pungo na, wa wi pajoro ti filisaga ki na. A wanla li suu sunndo wi furu ma yiri. A Yoram wila si wo ma to wa wi wotoro wi ni. ²⁵ A Yehu wila suu tunmbyee Bidikari wi pye fo: «Wi gboo wi wo maa wa wa Zhizireyeli ca fenne naja Naboti wi kere ti ni, mee ma yee nawa to ki na, wagati ja ni mi naa mboro waa pye we yee ni wa wotoro ja shon maa tilele wi ni wi to Ashabu wi pungo na, ki jolgo senre nda to Yawe Yengele laa yo ma wa wi na, fo: ²⁶ Yunmbaan mila Naboti naa wi pinambiile pe kasanwa pi yan. Mi yaa ki kala cenle nungba li pye ma na wa ki kere nungba ti ni. Mi ja Yawe Yengele, muwi mi yo ma†.» Ki kala na, wi le maa wa wa kere nawa mbe yala Yawe Yengele li senyoro ti ni.»

²⁷ Naa Zhuda tara wunlunaja Ahaziya wila kaa ki yan ma, a wi si Beti Hagani laga konjo li le ma fe ma kari. A Yehu wila si taga wi na naa puro, mee ki yo wi woolo pe kan ma yo poo won wa wi wotoro ja shon maa tilele wi ni. A pe suu won maga ta wi yen wa Guri laga ki na, wa Yibileyamu ca ki tanla. A wi si fe ma kari wa Megido ca ma saa ku wa. ²⁸ A wi tunmbyeele pe suu gboo wi le maa le wotoro ja shon maa tilele wa ni, ma kari wi ni wa Zheruzalemu ca. Paa saa wi le wa wi fanga ki ni, ma pinle wi teleye pe ni, wa Davidi ca.

²⁹ Ashabu pinambyo Yoram wila wunluwo pi yeke ke ma yiri nungba wolo li ni, a Ahaziya wila si cen wunluwo pi na wa Zhuda tara.

Yehu wila Yezabeli wi gbo

³⁰ Kona, a Yehu wila si saa ye wa Zhizireyeli ca. Naa Yezabeli wila kaa ki wogo ki logo, a wi si yiri ma kale le, maa go ki gbegele, mee saa yere wa wi sangazo fenetiri wi tanla na wele. ³¹ Naa Yehu wila ka saa gbom wa ca ki yeyongo ki na, a Yezabeli wila suu pye fo: «Ma yen na paan yeyingge na gbari, mboro Zimiri fonjo ja we? Mboro ja mdo tafa wi gbo we.» ³² A Yehu wila suu yegge ki yirige ma wele wa fenetiri wi yeri, mee yo fo: «Ambo wi yen wa naayeri ma pye na ni? Ambo fo?» Kona, a wunluwo go tunmbyeele shyen nakoma taanri si

†9.21: 1 Wunlu 21.1-16.

†9.26: 1 Wunlu 21.19.

pan ma felege ma Yehu wi wele wa fenetiri wi ni laga tara. ³³ A Yehu wi si pe pye fɔ: «Yoo wɔnrɔɔ yoo jan wa fenetiri wi ni.» A pɛ si Yezabeli wi wɔnrɔɔ maa jan laga tara na. A wi kasanwa pɛ si janri ma wo ca mbogo ki na konaa shɔnye pe na. A Yehu wi si lugu wi na wotoro wi ni, maa tangala ma toro.

³⁴ Kona, a Yehu wi si ye wa ca ma saa li ma wɔ. Ko pɔngɔ na, a wi suu woolo pe pye fɔ: «Ye kari ye sa ki jele danga fɔ ɲa wi kala li yege wɔ, yoo le, katugu wi yen wunlunaɲa wo sumborombyɔ†.»

³⁵ A pɛ si yiri ma kari saa le. Eɛn fɔ, pe sila sa yaraga ka yan wa, kaawɔ wi yungɔrɔɔ, naa wi tɔɔrɔ konaa wi kendagala koro paa yan. ³⁶ A pɛ si songɔrɔ ma saa ki yo Yehu wi kan. A Yehu wi sho fɔ: «Ko sɛnrɛ to Yawe Yenɲele lɔa yo li tunmbyee Tishibe ca fenne naɲa Eli* wi kan ma yo fɔ: «Pyɔɔnɔ pe yaa ka Yezabeli wi wire kara ti ka wa Zhizireyeli ca kere ti ni†. ³⁷ Yezabeli gboo wi yaa ka pye paa fyɔngɔ yen wa tara ti na, wa Zhizireyeli ca kere ti ni, fɔ yere leele pe se ka ya mbaa ki yuun fɔ: Yezabeli wi ɲa.» »

Yehu wɔla Ashabu go woolo pe gbo

10 ¹ Ashabu wi setirige pinambiile nafa taanri ma

yiri ke la pye ma cɛn wa Samari* ca. A Yehu wi si seweele yɔnɔɔɔ ma pele torogo wa Samari ca, ma pele torogo wa Zhizireyeli ca teele pe yeri, ma pele torogo wa ca leleele* pe yeri konaa ma pele torogo wa Ashabu wi setirige piile pe gbegelefenne pe yeri. Kila pye ma yɔnɔɔɔ wa seweele pe ni ma yo fɔ: ² «Koni ye tafa wunlunaɲa wi pinambiile pe yen wa ye ni, naa wotoroye poro naa shɔnye pe ni, malaga sigemboro yen ma ye ca ki maga, malingbɔnyaara yen wa ye yeri fun. Ki kala na, na ki sewe ɲa wi ka gbɔn wa ye na sanga ɲa ni, ³ ye ye tafa wi setirige pinambiile pe wele, yaga ɲa yan jenne konaa ma kala jen pe ni fuun na, yoo tege wunluwɔ pi na wi to wi yɔnɔ. Kona ye sila malaga gbɔn ye tafa wi go woolo pe kan.»

⁴ Ki sewe wi karangɔɔ, a pɛ si fye fɔ jenge mɛɛ yo fɔ: «Ye wele, wunlumbolo shyen† poro si ya yere mboo sige, woro wo mbe ya yere mboo sige mele?» ⁵ Kona ɲa wi yen ma cɛn wunlunaɲa wi go ki go na, naa caɔ wi ni, naa ca leleele pe ni konaa wunlunaɲa wi piile pe gbegelefenne pe ni, pɛ si tunngo torogo wa Yehu wi yeri ma yo fɔ: «We yen ma tunmbyeele, maga sɛnrɛ nda fuun yo we kan, to we yaa tanga ti na. We se lere wa tege

†9.34: 1 Wunlu 16.31.

†9.36: 1 Wunlu 21.23.

†10.4: Wunlumbolo shyen mbele paa piin Yoramɔ naa Ahaziya poro la wele (2 Wunlu 9.22-28).

wunluwa, nga koon ndanla ma ko pye.»

⁶A Yehu wì si sēwe shyen woo torogo wa pe yeri ma yo fɔ: «Na kaa pye ye yen na ni, na kaa pye yaa jaa mbe tanga na senre ti na, ye ye tafa wi setirige pinambiile pe ni fuun pe yinre ti kolgi ye pan ti ni na kan laga Zhizireyeli ca goto anme yegɛ.»

Ma si yala wunlunana wi setirige pinambiile nafa taanri ma yiri ke paa pye wa ca ki legboɔɔ pe sɔɔwa, a paa pe koro. ⁷Naa sēwe wila kaa gbɔn wa pe na, a pè si wunlunana wi pinambiile nafa taanri ma yiri ke pe yigi ma pe kolgi, mɛɛ pe yinre ti kolgi mari le kanjara ni, ma kari ti ni wa Yehu wi yeri wa Zhizireyeli ca. ⁸A pitunjo wì si pan maga yegɛ yo Yehu wi kan fɔ pè pan wunlunana wi setirige pinambiile pe yinre ti ni. Kona, a Yehu wì sho fɔ: «Ye sa pe yinre ti tɛge tɛgesaga shyen wa ca ki mbogo yeyongo ki na fɔ sa gbɔn goto pinliwɛ ni.» ⁹Ki goto pinliwɛ pi ni, a Yehu wì si yiri ma yere janwa wi yegɛ sɔɔwa ma yo fɔ: «Yoro wo na, ye yen lesinmbele. Mi wo na, m̀ yɔn le na tafa wi na maa gbo. Eɛn fɔ ambɔ wi mbele poro pe ni fuun poro gbo? ¹⁰Koni ye daga mbege jɛn fɔ senre nda fuun Yawe Yengele làa yo ma wa Ashabu wi go woolo pe na, ta se koro na ti siri

yɛɛ yɔn fili. Yawe Yengele làa senre nda yo li tunmbyee Eli* wi kan, a wiri yo, tiri yɛɛ yɔn fili†.» ¹¹Ashabu wi go woolo mbele fuun paa koro wa Zhizireyeli ca, Yehu wila pe ni fuun pe gbo, naa wi legboɔɔ pe ni, naa wi jɛnfenne konaa wi saraga wɔfenne* pe ni. Ali lere nungba wi sila wo yaga†.

¹²Ko punjo na, a Yehu wì si yiri ma kari wa Samari ca. Maa ta wa konɔ, a wì si saa gbɔn wa Beti Ekedi ca, ko nga ki yen yaayoro konrifenne pe finliwɛ pyesaga ye. ¹³A Yehu wì si saa Zhuda tara wunlunana Ahaziya wi go woolo pele yan wa; a wì si pe yewe ma yo fɔ: «Ambene wele yoro?» A pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «We yen Ahaziya wo go woolo. Wè pan mbe wunlunana wo naa wunlunjo† wi ni pe pinambiile pe shari.» ¹⁴A Yehu wì sho fɔ: «Ye pe yigi weele na kan!» A pè si pe yigi weele ma pe kolgi, mɛɛ saa pe wa wa Beti Ekedi ca tɔnmɔ wege ki ni. Paa pye lere nafa shyen ma yiri shyen, ali nungba Yehu wi sila wo yaga wi sho.

¹⁵Kona, a Yehu wì si yiri le ma kari, mɛɛ saa fili Erekabu pinambyɔ Yonadabu wi ni wila paan wi kɔrɔɔ. A Yehu wì suu shari maa yewe ma yo fɔ: «Na nawa pi yen ma filige ma ni yegɛ nga na pa ma nawa pi yen ma filige na ni ma le?»

†10.10: 1 Wunlu 21.20-24, 29.

†10.11: Oze 1.4.

†10.13: Wunlunjo nga senre ti yo wo wi yen Yezabeli we.

A Yonadabu wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ee, na nawa pi yɛn ma filige ma ni.»

A Yehu wì sho naa fɔ: «Na kaa pye pa ki yɛn ma, ma kɛɛ ki le na kɛɛ.» A Yonadabu wì suu kɛɛ ki le Yehu wi kɛɛ. Kona, a Yehu wì si ti a wì lugu ma yere le wi tanla wa wi malaga gbɔnwotoɔ wi ni[†].
¹⁶ A wì si Yonadabu wi pye fɔ: «Pan we kari, mì bala Yawe Yɛnɛle li wogo ki na yege nga na, ma yaa ki yan.» A Yehu wì si kari wi ni wa wi malaga gbɔnwotoɔ wi ni. ¹⁷ Naa wìla ka saa gbɔn wa Samari ca, a wì si Ashabu go woolo sanmbala mbele fuun pàa pye wa pe gbo ma pe kɔ pew, ma yala senre nda Yawe Yɛnɛle làa yo Eli wi kan ti ni.

Yehu wìla yarisunngo Baali ki yɔn senre yofenne pe ni fuun pe gbo

¹⁸ Ko punngo na, a Yehu wì si leele pe ni fuun pe gbogolo ma pe pye fɔ: «Ashabu wo la yarisunngo Baali* ki gbɔgo jɛnri, ɛɛn fɔ, mì wo na, mì yaa ki gbɔgo fɔ jɛnge. ¹⁹ Koni ye yarisunngo Baali ki yɔn senre yofenne pe ni fuun, naa mbele fuun pe maa tunngo piin ki kan konaa ki saraga wɔfenne pe ni fuun pe yeri pe gbogolo laga na tanla. Lere kpe ka ka la wa pe ni, katugu mi yɛn na jaa mbe saraga* gbɔgo wɔ

Baali wi yeri. Lere nga fuun ka la wa saraga ki wɔsaga, wo se koro yinwege na.» Yehu wìla pye naga wogo ki piin tijinliwe pee ni, jango mbe mbele pe maa tunngo piin yarisunngo Baali ki kan pe gbo.
²⁰ A Yehu wì sho fɔ: «Ye leele pe yeri pe pan pe finliwe gbɔɔ pye yarisunngo Baali ki mege ni mbege gbɔgo.» A pè sigi yari leele pe kan.
²¹ A Yehu wì si pitunmbolo torogo wa Izirayeli* tara ti lagapyew ki ni. A Baali tunmbyeele pe ni fuun pè si pan, ali nungba wo sila koro. A pè si ye wa Baali gbɔgoɔgo ki ni maga yin, maga le yenle na na fɔ ma saa ki wa yenle sanna li na. ²² Naɲa nga wìla pye na Baali sunvenne pe yaripɔɔ kala li yege woo, a Yehu wì suu pye fɔ: «Yaripɔɔ ta le ma kan mbele fuun pe maa tunngo piin Baali wi kan pe yeri.» A naɲa wì si yaripɔɔ ta le ma kan pe yeri.

²³ Kona, a Yehu wì si saa ye wa Baali gbɔgoɔgo ki ni wo naa Erekaɓu pinambyɔ Yonadabu wi ni. A wì si mbele paa tunngo piin Baali wi kan pe pye fɔ: «Ye wele laga go ki lagapyew ki ni, yege jɛn na kiga pye Yawe Yɛnɛle li gbɔgoɔfenne pele woro laga, ɛɛn fɔ yoro mbele yaa tunngo piin Baali wi kan yoro cɛ ye yɛn laga.» ²⁴ Ko punngo na, a pè si ye wa saraga ki wɔsaga mbe nayinme saara* naa saara

[†] **10.15:** Erekaɓu setirige piile pe tele wo lawi nga Erekaɓu. Erekaɓu setirige piile pèle la pye wa bere Yɛnɛle yɔn senre yofɔ Zheremi wì sanga wi na (Zhere 35.6,8). Pàa pye na yanri na cɛɛn na toro paa yaayoro korofenne yɛn; pe sila pye na sinme welewe woo. Pa pàa yiri wa Keni setirige ki ni, ko nga Moyisi wì nafo Zhetiro wìla yiri wa ki ni we (Kiti 4.11; 1 Kuro 2.55).

sogoworo* ti wɔ. Ma si yala Yehu wila nambala nafa tijere yerege wa funwa na, ma pe pye fɔ: «Leele mbele mila nii ye keɛ, na lere ɲa fuun ka wa yaga wiga fe mbe sho wi yeri, ko fɔ wo yaa gbo ɲa wì sho wi yɔnlɔ.»

²⁵Naa pàa kaa kɔ saraga sogowogo ki wɔmɔ pi na, a Yehu wì si yiri ma saa ki yo pingbaanla poro naa pingbaanla teele pe kan fɔ: «Ye ye wa pe kɔrɔgo ye pe gbo, ali lere nungba wo ka ka fe mbe sho ye yeri.» A pè si ye wa pe kɔrɔgo ma pe gbo tokobi ni, mɛɛ pe gboolo pe le ma pe wa laga funwa na. Ko pungo na, a pè si ye wa Baali wi gbɔgɔgo yumbyɔ jate wi ni. ²⁶Sinndeere titɔnrɔ nda pàa yerege yerege Baali wi mɛge ni, a pè siri le wa Baali gbɔgɔgo ki ni ma yiri ti ni mari sogo. ²⁷Baali yanlɛ pàa wi gbegele sinndelege ɲa na, a pè sigi yaari, ma Baali gbɔgɔgo ki jaanri, maga pye konɣaraga pyesaga fɔ ma pan ma gbɔn nala.

²⁸Pa Yehu wila yarisunngo Baali ki gbɔgɔwɔ tunngo ki kɔ wa Izirayeli tara yeen.

Yehu wi wunluwɔ sanga

²⁹Konaa ki ni fuun, Nebati pinambyɔ Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pe kapere nda pye, Yehu wi sila ya mberi yaga. Yerobowamu wila napire yanlere gbegele tɛ ni ma ka tege wa Beteli ca, ma saa ka tege wa Dan ca, ma ti a Izirayeli woolo pe saa nari

gbogo†. ³⁰A Yawe Yenɲele lɛ si Yehu wi pye fɔ: «Kì kaa pye ɲa ki yen ma sin na yege na màga pye, ma ɲa fuun mila pye na jaa mbe pye Ashabu go woolo pe na ki pye, mi yaa ti ma setirige piile paa cɛɛn Izirayeli tara wunluwɔ pi na fɔ sa gbɔn pe yirisaga tijere wogo ki na.» ³¹Konaa ki ni fuun, Yehu wi sila tanga Yawe Yenɲele, Izirayeli woolo Yenɲele li lasiri* konɔ li na wi kotogo ki ni fuun ni. Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pe kapere nda pye, wi sila laga ti na.

³²Ki wagati wi ni, ko Yawe Yenɲele làa ki le na ka kɔɔn Izirayeli tara ti na. A Siri tara wunlunaɲa Hazayeli wì si pan ma Izirayeli woolo pe gbɔn ma pe purɔ ma pe yirige wa pe tara kɔngɔlɔ ke ni fuun ke na. ³³Wila Zhuriden gbaan yɔnlɔ yirisaga tara ti sho, maga le wa Aroyeri ca ɲa wa Arinɔ lafogo ki yɔn na, fɔ ma saa gbɔn wa Galaadi tara naa Bazan tara ti na; ko kɔrɔ wo yen Gadi cɛnle woolo, naa Uruben cɛnle woolo konaa Manase cɛnle woolo pe tara ti ni fuun.

³⁴Yehu wi kapyegele sanngala, naa kagala ɲgele fuun wila pye konaa wi kotogo kagala ke ni fuun ke yen ma yɔnlɔgo wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni. ³⁵Ko pungo na, a Yehu wì si ku ma taga wa wi teleye pe na. A pè suu le wa Samari ca. A wi pinambyɔ Yowahazi wì si

†10.29: 1 Wunlu 12.28-30.

cen wunluwo pi na wa wi yonlo.
³⁶Yehu wila pye yeŋe nafa ma yiri
kolotaanri wunluwo pi na Izirayeli
tara ti go na wa Samari ca.

Atali wila cen wunluwo pi na wa Zhuda tara

(2 Kuro 22.2-3, 10-12; 24.7)

11 ¹Naa Ahaziya wi no
Atali wila kaa ki yan pòo
pinambyo wi gbo, a wì si yiri ma
Zhuda tara wunlunaja wi setirige
piile pe ni fuun pe gbo. ²Ɛen fɔ,
pe gbosanga wi ni, wunlunaja
Yoramu wi sumborombyo
Yehosheba ŋa wila pye Ahaziya wi
nɔsepyo sumboro wila Ahaziya wi
pinambyo Zhouwasi wi le larawa
wa wunlunaja wi pinambiile
mbele pàa pye na kuun pe sɔgɔwɔ,
ma saa wo naa jele ŋa wila pye
wi gbegelefo pe tege wa sherigo
gbɔgɔ* ki yumbyo ŋa pe maa
wɔnlo wa wi ni. Pa pàa wi lara
yeen Atali wi na, pe suu ta mboo
gbo. ³Wila koro wa larasaga wa
ki jele wi ni, wa Yawe Yenŋele li
sherigo gbɔgɔ ki ni, fɔ ma saa gbɔn
yele kɔgɔlɔni. Kila yala Atali wi
yen wunluwo pi na wa tara ti ni.

Pàa Zhouwasi wi tege wunluwo pi na

(2 Kuro 23)

⁴Ki yeŋe kolɔshyen wolo li ni, a
saraga wɔfo* Yehoyada wì si tun,

a pè saa Kari tara† malingbɔɔnlo
cenme cenme teele naa pingbaanla
sanmbala pe yeri. A wì si ti a pè
pan wa wi yeri wa Yawe Yenŋele
li go ki ni. A wì si yɔn finliwe* le
pe ni, ma ti a pè wugu wi kan wa
Yawe Yenŋele li go ki ni. Ko pungo
na, a wì si wunlunaja wi pinambyo
wi naga pe na. ⁵Kona, a wì si pe
pye fɔ: «Ŋga ye yaa pye ki ŋga:
«Cɛnpilige* ni, yoro mbele ye yaa
tunŋo ki le, ye yeŋe wali ŋgbeleye
taanri. Ŋgbelege nungba yaa la
wunluwo go ki kɔɔsi. ⁶Ŋgbelege
shyen wogo ki yaa sa yere wa
go ki yeyɔngɔ ŋga pe yinri Suri
ki na mbaa ki kɔɔsi. Ŋgbelege
taanri wogo ko yaa sa yere wa
yeyɔngɔ ŋga wa pingbaanla pe
pungo na ki na. Ki ŋgbeleye taanri
leele pe yaa la sherigo gbɔgɔ ki
kɔɔsi laga waa la pe yeŋe kaan.
⁷Ye malingbɔɔnlo ŋgbeleye shyen
sannya yan yi woolo pe ni fuun
pe se tunŋo pye cɛnpilige ki na,
poro yaa kari saa Yawe Yenŋele li
go ki kɔɔsi mbaa wunlunaja wi go
singi. ⁸Ye yaa wunlunaja wi maga
lagapyew ye malingbɔɔnyaara ti ni
ye kee. Lere ŋa fuun ka yo wi yaa
toro mbe ye wa ye sɔgɔwɔ, yoo gbo.
Wunlunaja wi kaa kee laga ŋga
fuun na, ye pye wi tanla, mbaa wi
kɔɔsi.» »

⁹Saraga wɔfo Yehoyada wila
senre nda yo, malingbɔɔnlo teele

†11.4: Kari tara fenne pàa pye tara ta yege malingbɔɔnlo mbele pe ma le sara na poro
pele. Pe tara tìla pye Azi tara ti laga ko ka. Pàa pye malingbɔɔnlo mbele pe ma le sara
na poro pele paa Kereti cenle woolo pe yen wunlunaja Davidi wi sanga wi na (2 Sami
8.18).

mbele pàa pye leele cenme cenme go na pè si tanga ti ni fuun ti na. Pe ni fuun nungba nungba pàa pe malingbɔɔnɔ pe lele. Mbele pe mbaa tunngo ki le cenpilige ki ni konaa mbele pàa tigi tunngo ki na pè si kari wa saraga wɔfɔ Yehoyada wi yeri.

¹⁰Kona, wunlunaŋa Davidi wi njaanra naa wi tugurɔn sigeyaara* nda tila pye tɛgesaga wa Yawe Yenŋele li go ki ni, a saraga wɔfɔ wì siri kan malingbɔɔnɔ cenme cenme teele pe yeri. ¹¹Pingbaanla pàa yere ma wunlunaŋa wi maga, pe ni fuun nungba nungba pe malingbɔɔnyaara ti ni pe kɛɛ, wa saraga wɔsaga* konaa sherigo gbɔɔgo ki tanla, maga le wa go ki kalige kɛɛ ki na ma saa ki wa wa ki kamenge kɛɛ ki na. ¹²Kona, a saraga wɔfɔ Yehoyada wì si pan wunlunaŋa Ahaziya wi pinambyɔ wi ni, ma wunluwɔ njala li kan wi kan; yɔn finliwɛ sɛnrɛ ti yɛn sɛwɛ ŋa ni, a wì suu le wi kɛɛ. A pè si sinme kpoyi* wo wi na maa tɛge wunluwɔ. A leele pe nɛɛ kɛɛ gbɔɔn na jɔɔgi na yuun fɔ: «Yenŋele sa yinwege kan wunlunaŋa wi yeri!»

¹³Naa Atali wila kaa pingbaanla poro naa leele pe tinme ta, a wì si pan wa janwa wi tanla wa Yawe Yenŋele li go ki ni ma pan ma wele. ¹⁴Wi mbe wele, mɛɛ wunlunaŋa Zhouwasi wi yan yeresaga wa Yenŋele go ki ndɔɔɔɔ ti ni, ma yala pe kalege ki ni. Malingbɔɔnɔ teele poro naa mbaanra winfenne pàa pye wa wi

tanla. Tara woolo pe ni fuun pàa pye na yɔɔɔri, na mbaanra ti wiin. Naa Atali wila kaa ki yan ma, a wì suu yaripɔɔ ti walagi nangbanwa pi kala na, mɛɛ yo fɔ: «Pè yɔn le na na! Pè yɔn le na na!»

¹⁵Malingbɔɔnɔ teele mbele pàa pye leele cenme cenme go na, na malingbɔɔnɔ pe yɛɛ sinni, a saraga wɔfɔ Yehoyada wì si pe pye fɔ: «Yoo yigi ye yiri wi ni wa funwa na ŋgbele ye yi sɔɔwɔ. Na lere ŋa fuun ka taga wi na, yoo gbo tokobi ni.» Katugu saraga wɔfɔ wila yo fɔ kii daga poo gbo wa Yawe Yenŋele li sherigo gbɔɔgo ki ni. ¹⁶A pè si konɔ li wa wi kan, yeyɔngɔ ŋga shɔnye pe maa yiin wa ki ni, mɛɛ toro ma saa gbɔn wi ni wa ki na, wa wunluwɔ go ki ni, mɛɛ wi gbo le ki laga ki na.

¹⁷A Yehoyada wì si ti a yɔn finliwɛ ye Yawe Yenŋele lo naa wunlunaŋa wi ni konaa leele pe sɔɔwɔ; ki yɔn finliwɛ pila pye naga nari ma yo leele pe daga mbe pye Yawe Yenŋele li woolo. A wì si ti a yɔn finliwɛ ye wunlunaŋa wo naa Izirayeli* woolo pe sɔɔwɔ fun.

¹⁸Kona, a tara woolo pe ni fuun pè si kari ma saa to yarisunngo Baali* ki gbɔɔɔgo ki na maga jaanri. A pè sigi saraga wɔsara to naa ki yaara yanlere ti ni fuun ti yaari, ma Baali saraga wɔfɔ Matan wi gbo wa saara wɔsara ti tanla. A saraga wɔfɔ Yehoyada wì si leele pele tɛge wa Yawe Yenŋele li sherigo gbɔɔgo ki ni paa ki kɔɔsi. ¹⁹Ko purgo na, malingbɔɔnɔ teele mbele pàa

pye leele cɛnme cɛnme go na, a wì si pe yeri, naa Kari tara fenne pe ni, naa pingbaanla konaa tara woolo pe ni fuun pe ni. A pè si yiri wunlunana wi ni wa Yawe Yenjele li sherigo gbɔɔ ki ni, ma toro wa pingbaanla pe yeyɔngɔ ki ni, ma kari wa wunluwɔ go ki ni. Kona, a Zhouwasi wì si saa cɛn wunluwɔ jɔngɔ ki na. ²⁰Tara woolo pe ni fuun pàa pye na yɔgɔri; ca fun kila pye yeyinɔge na, katugu pàa Atali wi gbo tokobi ni wa wunluwɔ go ki nawa.

Zhuda tara wunlunana Zhouwasi wi sanga

(2 Kuro 24.1-16)

12 ¹Zhouwasi wila ta yelee kolshyen mee cɛn wunluwɔ pi na. ²Yehu wi wunluwɔ pi yelee kolshyen wolo li ni, a Zhouwasi wì si cɛn wunluwɔ pi na. Yelee nafa shyen wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Pàa pye naa nɔ wi yinri Zibiya, ma yiri wa Berisheba ca. ³Ŋga ki yen ma sin Yawe Yenjele li yege na, ko Zhouwasi wila pye na piin wagati wi ni fuun ni, mbege ta wila pye na saraga wɔfɔ* Yehoyada wi nagawa senre ti nuru we. ⁴Konaa ki ni fuun, sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na, wi sila ti wɔ wa tara ti ni. Leele pàa pye na kee bere ma saa na saara* woo konaa na wusuna nuwɔ taan* sori wa sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na ti na.

Zhouwasi wila sherigo gbɔɔ ki jɔgɔsara ti gbegele

(2 Kuro 24.1-16)

⁵Pilige ka, a Zhouwasi wì si saraga wɔfenne pe pye fɔ: «Leele pe maa paan penjara nda ni, ko kɔrɔ wo yen pe yee go shɔgɔ penjara† re, mbe yala yɔn ŋga kɔ naga ki ni, naa pe yɔn fɔlɔ* tɔn penjara ti ni, konaa pe nayinme saraga* penjara nda pe ma pan ma kan saraga wa Yawe Yenjele li sherigo gbɔɔ* ki ni, yaa ki penjara ti gbogolo ti yee na.

⁶«Penjara shɔfenne paa ti shoo paa ti kaan saraga wɔfenne pe yeri; peri le, na paga sherigo gbɔɔ ki lara nda yan tì jɔgɔ, paa ti gbegele.»

⁷Eɛn fɔ maga le fɔ ma saa gbɔn wunlunana Zhouwasi wi wunluwɔ pi yelee nafa ma yiri taanri wolo li na, saraga wɔfenne pe sila sherigo gbɔɔ ki jɔgɔsara ka gbegele. ⁸A wunlunana Zhouwasi wì si saraga wɔfɔ Yehoyada wi yeri naa saraga wɔfenne sanmbala pe ni, mee pe yewe ma yo fɔ: «Yingi na ye fa si sherigo gbɔɔ ki lara nda tì jɔgɔ ti gbegele? Koni penjara shɔfenne pe maa penjara nda kaan ye yeri, yaga kaa ti teri naa; eɛn fɔ yaa ti kaan paa sherigo gbɔɔ ki gbegele ti ni.»

⁹A saraga wɔfenne pè si yenle ki na ma yo pe saa penjara ti shoo naa leele pe yeri; pe se sila sherigo gbɔɔ ki jɔgɔsara ti gbegele fun.

¹⁰A saraga wɔfɔ Yehoyada wì si kesu wa le maa katɔnɔgɔ ki furu,

†12.5: Izirayeli tara pinambiile kongbanmbala pàa daga mbe penjara yɔn ka kan Yenjele li yeri mbe pe yee go shɔ; Eki. 30.11-16; Levi 27.1-8.

mɛɛ saa wi tɛgɛ wa saraga wɔsaga* ki tanla, wa kalige kɛɛ ki na, wa laga ŋga leele pe maa toro na yiin wa Yawe Yɛnɛɛle li sherigo gbɔɔ ki ni. Saraga wɔfɛnnɛ mbele paa pye na yeyɔngɔ ki kɔɔsi, penjara nda fuun leele paa pye na paan wa Yawe Yɛnɛɛle li sherigo gbɔɔ ki ni, paa pye nari nii wa kɛsu wi ni.

¹¹Na paga kaga yan penjara nda ti yɛn wa kɛsu wi ni tì lɛgɛ sanga ŋa ni, wunlunana wi sɛwɛ yɔnlɔɔfɔ wo naa saraga wɔfɛnnɛ to* wi ni pe mɛɛ kari wa Yawe Yɛnɛɛle li sherigo gbɔɔ ki ni, ma saa ti jiri mbe siri le kasha ka ni. ¹²Ko pɔngɔ na, penjara nda pɛ jiri pe mɛɛ saa ti kan mbele pe yɛn sherigo gbɔɔ ki tunndo pyɛfɛnnɛ pe go na pe yeri. Pe mɛɛ ki penjara ti tɛgɛ na tire tɛfɛnnɛ naa mbele paa pye na tunngo piin Yawe Yɛnɛɛle li sherigo gbɔɔ ki na pe sara ti ni, ¹³naa go wafɛnnɛ poro naa sinndɛɛrɛ tɛfɛnnɛ pe ni; konaa mbe ta tɛgɛ mbaa tire loo naa sinndɛɛrɛ tugbɔɔɔ ni, nda tìla daga mbe le mbaa Yawe Yɛnɛɛle li sherigo gbɔɔ ki jɔɔsara ti gbɛgɛle, konaa yaraga ŋga fuun kila daga mbe lo go ki jɔɔsara gbɛgɛwɛ pi mɛgɛ ni.

¹⁴Ɛɛn fɔ penjara nda leele paa pye na paan wa Yawe Yɛnɛɛle li sherigo gbɔɔ ki ni, pe sila ta tɛgɛ mbe warifuwɛ tasaala gbɛgɛle, nakoma gbɛngɛle, nakoma wɔjɛngɛle, nakoma mbaanra, nakoma mbe yaraga ka yɛgɛ gbɛgɛle tɛ ni nakoma warifuwɛ ni.

¹⁵Paa pye naga penjara ti kaan mbele paa pye na tunngo ki piin poro yeri, jango peri le paa Yawe Yɛnɛɛle li go ki gbɛgɛle ti ni†.

¹⁶Paa pye na penjara ti kaan leele mbele yeri paa tunmbyeele pe sara, pe sila pye na pe yewɛ mbe yo paa penjara ti yelɔmɔ wogo ki yɛgɛ yuun, katugu paa taga ki leele pe na. ¹⁷Ɛɛn fɔ penjara nda leele paa pye na woo kajɔɔɔ gbɛgɛwɛ saraga konaa kapɛrɛ ti kala yagawa jasaraga, pe sila pye na paan to ni wa Yawe Yɛnɛɛle li sherigo gbɔɔ kɛsu wi ni. To la pye saraga wɔfɛnnɛ poro woro.

Zhowasi wi wunluwɔ pi kɔwɔ

¹⁸Ki wagati wi ni, a Siri tara wunlunana Hazayeli wì si pan ma to Gati ca ki na maga shɔ; ko pɔngɔ na, a wi nɛɛ jaa sa to Zheruzalɛmu ca ki na. ¹⁹Kona, yaara nda fuun paa tɛgɛ ti yɛ Yɛnɛɛle li kan, a Zhuda tara wunlunana Zhowasi wì siri le; wi tɛɛyɛ, Zhozafati, naa Yoramɔ konaa Ahaziya, poro mbele paa pye Zhuda tara wunlumbolo paa nda tɛgɛ ti yɛ Yɛnɛɛle kan, naa nda fuun wo jate wìla tɛgɛ ti yɛ, wìla to ti ni fuun to le, naa tɛ ŋa fuun wìla pye ma tɛgɛ wa Yawe Yɛnɛɛle li sherigo gbɔɔ ki yarijɛndɛ tɛgɛsaga ki ni wi ni, konaa tɛ ŋa wìla pye wa wunlunana jate wi go ki ni wi ni. Wìla ti ni fuun ti le mari torogo Siri tara wunlunana Hazayeli wi kan. Kì

†12.15: 2 Wunlu 22.7.

kaa pye ma, a Hazayeli wì si kari ma laga Zheruzalemu ca ki na.

²⁰ Zhouwasi wi kapyegele sanngala konaa kagala ngele fuun wila pye, ke yen ma yonlogɔ wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

²¹ Wi legbɔɔlɔ pàa yiri ma je wi na, ma yon le wi na. Pàa saa wi gbo wa Beti Milo laga ki na, wa konɔ na li maa kee wa Sila laga tigiwen pi yeri. ²² Wi legbɔɔlɔ wele, Shimeyati pinambyɔ Yozabadi, naa Shomeri pinambyɔ Yozabadi poro pàa wi gbɔn maa gbo. A pè suu le wa wi tɛleye pe tanla, wa Davidi ca ki ni. A wi pinambyɔ Amaziya wì si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yonlɔ.

Izirayeli tara wunlunaŋa Yowahazi wi wunluwɔ sanga

13 ¹ Zhuda tara wunlunaŋa Ahaziya wi pinambyɔ Zhouwasi wi wunluwɔ pi yeɛ nafa ma yiri taanri wolo li ni, a Yehu pinambyɔ Yowahazi wì si cɛn wunluwɔ pi na Izirayeli* tara ti go na, wa Samari* ca. Yeɛ ke ma yiri kolɔshyen wila pye wunluwɔ pi na. ² Ŋga ki yen kapege Yawe Yenŋele li yege na ko wila pye. Nebati pinambyɔ Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pè kapere nda pye, ko kapere nungba to wila pye na piin. Wi sila laga ti na fyew. ³ Kì pye ma, a Yawe Yenŋele lì si nawa ngban Izirayeli woolo pe ni fɔ jɛnge. A lì si pe le Siri tara wunlunaŋa Hazayeli wi kɛɛ, ko punɔ na, ma pe le Hazayeli wi

pinambyɔ Beni Hadadi wi kɛɛ pe wunluwɔ sanga wi ni fuun wi ni. ⁴ Ɛɛn fɔ, a Yowahazi wì si Yawe Yenŋele li yenri lili yeɛ yaga. A lì suu yenrewe pi logo, katugu Siri tara wunlunaŋa wila pye na Izirayeli woolo pe jɔlɔ yege nɔga na làa ki yan. ⁵ Kona, a Yawe Yenŋele lì si lere wa kan Izirayeli woolo pe yeri, a wì pye pe shɔfɔ. A pè si ta ma shɔ Siri tara fenne pe kɛɛ. Kì pye ma, a Izirayeli woolo pè si yeyinŋe ta ma cɛn wa pe paara yinre* ti ni paa yege nɔga na kila pye faa we. ⁶ Ɛɛn fɔ konaa ki ni fuun, Yerobowamu go woolo pàa ti a Izirayeli woolo pè kapere nda pye, pe sila ti yaga. Ko konɔ nungba lo pàa pye na tanri li na naga kapere cɛnle nungba ti piin. Yarisunngo Ashera* ki tiyala làa pye kansaga bere wa Samari ca.

⁷ Lere sila koro Yowahazi wi yeri wa wi malingbɔɔnɔlɔ pe ni, kaawɔ shɔn lugufenne nafa shyen ma yiri ke, naa malaga gbɔnwotoroye ke konaa malingbɔɔnɔlɔ mbele pe yen tɔɔɔ na poro waga ke (10 000); katugu Siri tara wunlunaŋa wila wi malingbɔɔnɔlɔ sanmbala pe tɔngɔ ma pe pye paa yarilire sugo gbanngban yen. ⁸ Yowahazi wi kapyegele sanngala, naa kagala ngele fuun wila pye konaa wi kotogo kagala ke ni ke yen ma yonlogɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni. ⁹ A Yowahazi wì si kaa ku ma taga wa wi tɛleye pe na; a pè suu le wa Samari ca. A

wi pinambyo Zhouwasi wì si cèn wunluwo pi na wa wi yonlo.

Izirayeli tara wunlunana Zhowasi wi sanga

¹⁰ Zhuda tara wunlunana Zhouwasi wi wunluwo pi yele nafa ma yiri ke ma yiri kolshyen wolo li ni, a Yowahazi pinambyo Zhouwasi wì si cèn wunluwo pi na Izirayeli tara ti go na, wa Samari ca. Yelee ke ma yiri kogoloni wila pye wunluwo pi na. ¹¹ Nga ki yen kapege Yawe Yenjele li yege na, ko wila pye na piin. Nebati pinambyo Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pe kapere nda pye, wi sila laga ti na, ko konon nungba lo wila pye na tanri li na. ¹² Zhouwasi wi kapyegele sangala, naa kagala njele fuun wila pye, naa wi kotogo kagala konaa malaga nga wila gbòn Zhuda tara wunlunana Amaziya wi ni, ki kagala ke yen ma yonlogò wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni. ¹³ A Zhouwasi wì si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A Yerobowamu wì si cèn wunluwo pi na wa wi yonlo. A pè si Zhouwasi wi le wa Samari ca, wa Izirayeli tara wunlumbolo pe tanla.

Yenjele yon senre yofò Elize wi kunwo wogo

¹⁴ Yama mba pila Elize wi gbo, naa pila kaa to wi na, a Izirayeli tara wunlunana Zhouwasi wì si kari wa wi yeri, mee saa foli ma

gbele wa wi yege sogowo ma yo fò: «Na to, na to, mboro nga ma yen fannga ni paa Izirayeli tara malaga gbónwotoroye naa pe shon lugufenne pe yen†.»

¹⁵ A Elize wì suu pye fò: «Kari ma sa sandiga le naa wangala ni.» A Zhouwasi wì si saa sandiga naa wangala le. ¹⁶ Kona, a Elize wì si wunlunana wi pye fò: «Ma sandiga ki tile.» Naa wila kaa ki tile, a Elize wì suu keyen yi taga wunlunana wi keyen yi na, ¹⁷ ma sho fò: «Fenetiri nga wa yonlo yirisaga kee yeri wi yenge.» A Zhouwasi wì suu yenge. A Elize wì suu pye fò: «Wanla li won.» A wì sili won. A Elize wì sho fò: «Yawe Yenjele li yawa tawa wanla loli yeen, wanla na li yaa ka ya Siri tara fenne pe ni we. Ma yaa ka ya Siri tara fenne pe ni wa Afeki ca fò mbe pe tongo mbe pe ko pew.»

¹⁸ A Elize wì suu pye naa fò: «Wangala ke le!» A wunlunana wì si ke le. A Elize wì suu pye fò: «Tara ti won.» A wunlunana wì si tara ti won wonsaga taanri mee yere. ¹⁹ A Yenjele lere wì si nawa ngban wi ni ma suu pye fò: «Ma daga na mberi won wonsaga kangurugo nakoma kogoloni. Kona ma jen na ya Siri tara fenne pe ni fò mbe pe tongo mbe pe ko pew. Een fò koni, ma yaa ya pe ni yasaga taanri ko ce.»

²⁰ A Elize wì si ku, a pò le. Ki yelapanna, a Mowabu tara benganri pyefenne pèle si pan ma to Izirayeli tara ti na. ²¹ Pilige ka, leele paa pye na nana wa

†13.14: 2 Wunlu 2.12.

gboo nii, pe mbe ka wele, mɛɛ ki benɣanri pyefenne ngbelege ka yan kila paan. Kì pye ma, pàa Elize wi le fanga nga ni, a pè sigi gboo wi wa wa ki ni fyelege na mɛɛ fe. Naa gboo wila ka saa jiri Elize wi kajeere ti na, a wì si yen ma yiri wa kunwɔ pi ni, mɛɛ yiri ma yere wi tɔɔɔ ti na.

Wunlunana Zhouasi wila ya Siri tara fenne pe ni

²²Yowahazi wi wunluwo sanga wi ni fuun wi ni, Siri tara wunlunana Hazayeli wila Izirayeli woolo pe jɔɔ. ²³Ɛɛn fɔ, a Yawe Yenɣele lì si kaa pe yinriwe ta, a pe yungbɔɔɔɔ li ta. A lì jatere pye pe na yɔn finliwe* mba làa le Abirahamu, naa Izaki konaa Zhakɔbu† ni pi kala na. Ki wagati wi ni, li sila yenle mbe pe tɔngɔ pew; li sila si pe purɔ pe kari taleere ta ni pe lali li ni. ²⁴Siri tara wunlunana Hazayeli wì si kaa ku, a wi pinambyɔ Beni Hadadi wì si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnɔ. ²⁵Cara nda Hazayeli wila shɔ Zhouasi to Yowahazi wi yeri, a Zhouasi wì siri shɔ Hazayeli wi pinambyɔ Beni Hadadi wi yeri. Zhouasi wila malaga gbɔn Beni Hadadi wi ni ma ya wi ni fɔ yasaga taanri, ma Izirayeli tara cara ti shɔ wi yeri.

Zhuda tara wunlunana Amaziya wi sanga

14 ¹Izirayeli* tara wunlunana Yowahazi wi pinambyɔ Zhouasi† wi wunluwɔ pi ye le shyen wolo li ni, a Zhouasi pinambyɔ Amaziya wì si cɛn wunluwɔ pi na wa Zhuda tara. ²Wila ta ye le nafa ma yiri kangurugo mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. Ye le nafa ma yiri kɔɔjere wila pye wunluwɔ pi na; wila pye ma cɛn wa Zheruzalemu ca. Wi nɔ pàa pye naa yinri Yehowadan, ma yiri wa Zheruzalemu ca. ³Ŋga ki yen ma sin Yawe Yenɣele li ye ge na, ko wila pye. Ɛɛn fɔ konaa ki ni fuun, wi sila ki pye mbege yɔn fili paa wi tele Davidi wi yen. Wila tanga wa wi to Zhouasi wi tulugo ki ni wa wi kapyegele ke ni fuun ke ni. ⁴Konaa ki ni fuun, sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na, wì sila ti wɔ wa tara ti ni. Leele pàa pye na kee bere ma saa na saara* woo wa ti na konaa na wusuna nuwɔ taan* sori wa ti na.

⁵Naa Amaziya wi wunluwɔ pila kaa yeresaga ta wi kɛɛ sanga ŋa ni, legbɔɔɔ mbele pàa wi to, ŋa wila pye wunlunana wi gbo, a wì si pe gbo. ⁶Ɛɛn fɔ, wi sila ki legbolele pe pinambiile poro gbo paa ye ge ŋga na ki yen ma yɔnɔɔɔ wa Moyisi lasiri* sɛwe wi ni we. Yawe Yenɣele ligi ngasele na li kan wa, ma yo fɔ: «Pe se ka tee le gbo pe pinambiile

†13.23: Ɛki 2.24; Levi 26.42; 1 Wunlu 18.36.

†14.1: Zhouasi ŋa mege kì yeri lagame Zhouasi wa ye ge wi wo.

kala na. Pe se si ka pinambiile gbo pe teele kala na. Eɛn fɔ lere nungba nungba pyew wi daga mbe gbo wi yɛɛra kapere to kala na[†].»

⁷ Amaziya wila saa malaga gbɔn Edɔmu cɛnle woolo pe ni ma lere waga kɛ (10 000) wo gbo pe ni wa Kɔ gbunlundɛgɛ ki ni. Malaga ki gbɔnsanga wi ni, wila Sela ca ki shɔ pe yeri maga mɛgɛ taga naga yinri Yokiteyeli. Ko mɛgɛ ko kɪ koro ki na fɔ ma pan ma gbɔn nala.

⁸ Ko pungo na, a Amaziya wɪ si pitunmbolo torogo wa Izirayeli tara wunlunana Zhouasi wi yeri; wo ŋa wila pye Yowahazi pinambyɔ naa Yehu wi pishyenwoo. Wila wi pye fɔ: «Pan we fili we malaga gbɔn we yɛɛ ni.» ⁹ Kɪ pye ma, a Izirayeli tara wunlunana Zhouasi wɪ si tun ma yo pe saga yo Zhuda tara wunlunana Amaziya wi kan fɔ: «Pilige ka, Liban tara wuuro tipile la si tun ma yo pe saga yo Liban tara sɛdiri* tigbɔgɔ ka kan, ma yo fɔ: «Ma sumborombyɔ wi kan na pinambyɔ wi yeri wuu pɔri wi jɔ.» Eɛn fɔ, a Liban tara wongbɔ wà si pan ma wuuro tipile li tangala ma toro.» ¹⁰ A Zhouasi wɪ sho naa fɔ: «Kɪ yen kaselege fɔ mà ya Edɔmu cɛnle woolo pe ni, a ko ma kan ma yen nɔɔ yɛɛ gbogo. Ta yɔgɔri wa ma gbɔgɔwɔ pi ni, ma koro wa ma tara. Yɪŋi na, a ma nɛɛ jaa mbe go le ki jɔlɔgɔ kala na li ni, lo na ma yaa kɔ wa li ni, Zhuda tara woolo fun pe yaa kɔ wa li ni we?»

¹¹ Eɛn fɔ, Amaziya wi sila yenle mbe logo wi yeri. Kona, a Izirayeli wunlunana Zhouasi wɪ si kari sa malaga ki gbɔn. Wo naa Zhuda tara wunlunana Amaziya wi ni, pɛ si saa fili wa Bɛti Shemeshi ca, wa Zhuda tara ma to yɛɛ na. ¹² A Izirayeli woolo pɛ si ya Zhuda tara woolo pe ni. A Zhuda tara woolo pe ni fuun nungba nungba pɛ si fe ma kari wa pe yinre. ¹³ A Izirayeli tara wunlunana Zhouasi wɪ si Zhuda tara wunlunana wi yigi maa le kaso wa Bɛti Shemeshi ca. Amaziya wila pye Zhouasi wo pinambyɔ naa Ahaziya wo pishyenwoo. Ko pungo na, a wɪ si kari wa Zheruzalemu ca ma saa ki mbogo laga ka ya ŋga ki titɔnlɔwɔ pila pye metere cɛnme shyen (200), maga lɛ wa Efirayimu yeyɔngɔ ki na, fɔ ma saa gbɔn wa yeyɔngɔ ŋga wa mbogo ki yenle li na ki na. ¹⁴ Wila tɛ wi ni fuun lɛ, naa warifuwe wi ni fuun, naa yarijende nda fuun tila pye wa Yawe Yenŋɛlɛ li shɛrigo gbɔgɔ* ki ni konaa wa wunluwɔ go ki yarijende tɛgesaga ki ni. Wila leele pele yigi fun ma sɔngɔrɔ pe ni wa Samari* ca.

¹⁵ Zhouasi wi kapyegele sanŋgala, naa kagala ŋgele wila pye, naa wi kotogo kagala ke ni konaa malaga ŋga wila gbɔn Zhuda tara wunlunana Amaziya wi ni, ki kagala ke yen ma yɔnlɔgɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sɛwɛ wi ni.

¹⁶ A Zhouasi wɪ si kaa ku ma

[†]14.6: Dete 24.16.

taga wa wi teleye pe na. A pè suu le wa Samari ca, wa Izirayeli tara wunlumbolo pe tanla. A wi pinambyo Yerobowamu wì si cèn wunluwo pi na wa wi yonlo.

¹⁷Yowahazi pinambyo Zhouwasi ña wila pye Izirayeli tara wunlunaña wi kunḡolo, a Zhouwasi pinambyo Amaziya ña wila pye Zhuda tara wunlunaña wì si yeḡ ke ma yiri kanḡurugo pye naa yinwege ki na. ¹⁸Amaziya wi kapyegele sanḡala ke yen ma yonlḡo wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

¹⁹Pàa yon le Amaziya wi na wa Zheruzalemu ca, a wì si fe ma kari wa Lakishi ca. Eèn fò, a pè si taga wi na maa purḡ ma saa wi gbo wa Lakishi ca. ²⁰A pè suu gboo wi le shonye na ma saa wi le wa Zheruzalemu ca, wa wi teleye pe tanla, wa Davidi ca. ²¹Kona, a Zhuda tara woolo pe ni fuun pè si Amaziya wi pinambyo Azariya wi le maa teḡe wunluwo pi na, wa wi to wi yonlo. Kila yala Azariya wì ta yeḡ ke ma yiri kḡoloni. ²²Wo wila Eyilati ca ki shḡ naa maga pye Zhuda tara wogo, mæ ki kan naa fonḡḡo, wi to, wo ña wila pye wunlunaña wi kunḡolo.

Izirayeli tara wunlunaña Yerobowamu shyenwoo wi sanga

²³Zhuda tara wunlunaña Zhouwasi wi pinambyo Amaziya wi yeḡ ke ma yiri kanḡurugo wolo li ni wa wunluwo pi na, a Zhouwasi pinambyo Yerobowamu[†] wì si cèn wunluwo pi na Izirayeli tara ti go na, wa Samari ca. Yeḡ nafa shyen ma yiri nunḡba wila pye wunluwo pi na. ²⁴Ñga ki yen kapege Yawe Yenḡele li yeḡe na, ko wila pye. Nebati pinambyo Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pè kapere nda pye, wì sila laga ki kapere ta kpe na. ²⁵Izirayeli tara lara nda leele pàa shḡ, wila ti shḡ, ma tara ti kḡonḡo ke wḡ naa fonḡḡo, maga le wa Hamati ca yesaga ki na, fò ma saa gbḡn wa Kḡḡje kuwo wi na. Ko la pye ma yala senre nda Yawe Yenḡele, Izirayeli woolo Yenḡele làa yo li tunmbyee wi kan, a wìri yo ti ni; wo wila pye Amitayi pinambyo Zhonasi*, Yenḡele yon senre yofḡ we[†], ma yiri wa Gati Eferi ca. ²⁶Katugu jḡlḡḡ ndorogo ñga Izirayeli woolo pàa pye na jḡlo, Yawe Yenḡele làa ki yan. Leseele poro naa kulolo pe ni, pe ni fuun pàa pye ja. Lere kpe wo sila pan mbe Izirayeli woolo pe saga. ²⁷Ma si yala, Yawe Yenḡele li sila ki kḡn mbege teḡe mbe Izirayeli woolo pe meḡe ki kḡ mbege wḡ laga tara ti na. Ki

[†]14.23: Yerobowamu ña meḡe kì yeri lagame wi yen Yerobowamu wa yeḡe.

[†]14.25: Zhona 1.1.

kala na, a lì si Zhouasi pinambyo Yerobowamu wi tege ma pe sho.

²⁸Yerobowamu wi kapyegele sanngala, naa kagala ngele fuun wila pye, naa wi kotogo kagala wa malaga nga wila gbɔn ki ni, konaa yege nga na wila Damasi naa Hamati cara ti sho mari pye Izirayeli tara woro, ma sigi ta ki cara shyen tila pye Zhuda tara woro, ki kagala ke yen ma yɔnlɔgo wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni. ²⁹Ko pungo na, a Yerobowamu wì si ku ma taga wa wi teleye pe na, poro mbele paa pye Izirayeli tara wunlumbolo wele. A wi pinambyo Zakari wì si cɛn wunluwo pi na wa wi yɔnlɔ.

Zhuda tara wunlunanga Azariya wi sanga

15 ¹Izirayeli* tara wunlunanga Yerobowamu wi wunluwo pi yeɛ nafa ma yiri kɔlɔshyen wolo li ni, a Amaziya pinambyo Azariya† wì si cɛn wunluwo pi na wa Zhuda tara. ²Wila ta yeɛ ke ma yiri kɔgɔlɔni, mɛɛ cɛn wunluwo pi na. Yeɛ nafa shyen ma yiri ke ma yiri shyen wila pye wunluwo pi na. Wila pye ma cɛn wa Zheruzalemu ca. Wi nɔ paa pye naa yinri Yekoliya ma yiri wa Zheruzalemu ca. ³Ŋga ki yen ma sin Yawe Yenɲele li yege na, ko wila pye kala li ni fuun ni paa yege nga na wi to Amaziya wila ki pye we. ⁴Konaa

ki ni fuun, wi sila sunzara nda wa tinndiye pe na ti wo wa tara ti ni. Leele paa pye na kee bere ma saa na saara* woo wa ti na konaa na wusuna nuwo taan* sori wa ti na. ⁵A Yawe Yenɲele li si kaa yayenwe* wa wunlunanga wi na, a pì koro wi na fo ma saa gbɔn wi kupilige ki na. Wila pye ma cɛn go ka ni wi ye. Wi pinambyo Yotamu wo wila cɛn wunluwo go ki go na, na tara woolo pe kagala ke yege woo.

⁶Azariya wi kapyegele sanngala konaa kagala ngele fuun wila pye, ke yen ma yɔnlɔgo wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni. ⁷A Azariya wì si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A pè suu le wa wi teleye pe tanla wa Davidi ca ki ni. A wi pinambyo Yotamu wì si cɛn wunluwo pi na wa wi yɔnlɔ†.

Izirayeli tara wunlunanga Zakari wi sanga

⁸Zhuda tara wunlunanga Azariya wi wunluwo pi yeɛ nafa ma yiri ke ma yiri kɔlɔtaanri wolo li ni, a Yerobowamu pinambyo Zakari wì si cɛn wunluwo pi na, ma yenɲe kɔgɔlɔni pye pi na Izirayeli tara ti go na; pa wila pye ma cɛn wa Samari* ca. ⁹Ŋga ki yen kapege Yawe Yenɲele li yege na, ko wila pye paa yege nga na wi teleye paa ki pye we. Nebati pinambyo Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pè kapere nda pye wi sila

†15.1: Paa pye na Azariya wi yinri fun Oziyasi (2 Wunlu 15.13).

†15.7: 2 Kuro 26.

laga ti na. ¹⁰ A Yabeshi pinambyo Shalumu wì si yòn le wi na maa gbòn maa gbo leele pe yege sɔgɔwɔ, mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

¹¹ Zakari wi kapyegele sanngala ke yen ma yɔnlɔgɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

¹² Ki kala làa pye ma yala senre nda Yawe Yɛnɛle làa yo Yehu wi kan ti ni, ma yo fɔ: «Ma setirige piile pe yaa la cɛn Izirayeli tara wunluwɔ pi na, fɔ sa gbòn ma setirige piile yirisaga tijere wogo ki na.» Pa kila si pye ma[†].

Izirayeli tara wunlunaja Shalumu wi sanga

¹³ Zhuda tara wunlunaja Oziyasi wi wunluwɔ pi yeɛ nafa ma yiri ke ma yiri kɔlɔjere wolo li ni, a Yabeshi pinambyo Shalumu wì si cɛn wunluwɔ pi na. Yenge nungba ko wila pye wunluwɔ pi na; pa wila pye ma cɛn wa Samari ca. ¹⁴ A Gadi pinambyo Menahemu wì si yiri wa Tiriza ca ma pan wa Samari ca, ma to Yabeshi pinambyo Shalumu wi na maa gbòn maa gbo, mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ. ¹⁵ Shalumu wi kapyegele sanngala konaa wi yòn leme kagala ke yen ma yɔnlɔgɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni. ¹⁶ Ki wagati wi ni, ko Menahemu wila yiri wa Tiriza ca

ma saa to Tifisa ca ki na ma leele mbele fuun pàa pye wa pe tɔngɔ ma pinle ki kanngara na cara ti ni, fɔ ma saa gbòn wa Tiriza ca ki na. Wila to ca ki na, katugu ca woolo pe sila yenle mbe ca ki yeyɔngɔ ki yenge wi kan wi ye. Wila ti a pè jeele mbele pàa pye kugbɔrɔ ni pe lara ti walagi.

Izirayeli tara wunlunaja Menahemu wi sanga

¹⁷ Zhuda tara wunlunaja Azariya wi wunluwɔ pi yeɛ nafa ma yiri ke ma yiri kɔlɔjere wolo li ni, a Gadi pinambyo Menahemu wì si cɛn wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na. Wila yeɛ ke pye wa wunluwɔ pi na, wila pye ma cɛn wa Samari ca. ¹⁸ Ŋga ki yen kapege Yawe Yɛnɛle li yege na ko wila pye. Nebati pinambyo Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pè kapere nda pye, Menahemu wi yinwege piliye yi ni fuun yi ni wi sila laga ti na. ¹⁹ Ki wagati wi ni, a Asiri tara wunlunaja Puli[†] wì si pan wa Izirayeli tara mberi sho. A Menahemu wì si warifuwe tɔni nafa ma yiri ke kan Puli wi yeri, jango wuu saga wi wunluwɔ pi yeresaga ta. ²⁰ Menahemu wila ki penjara ti sho Izirayeli tara penjagbɔrɔ fenne poro yeri mari kan Asiri tara wunlunaja wi yeri. Warifuwe pyɔ nafa shyen ma yiri ke ke wila shɔshɔ pe ni fuun nungba nungba

[†]15.12: 2 Wunlu 10.30.

[†]15.19: Asiri tara wunlunaja Puli wo nungba wo pàa pye na yinri fun Tigilati Pilezeri (2 Wunlu 15.29).

pe yeri. Kì kaa pye ma, a Asiri tara wunlunaja wì si sɔngɔɔ ma kari, wii koro wa tara ti ni.

²¹ Menahemu wi kapyegele sanngala konaa kagala ngele fuun wila pye ke yen ma yɔnɔɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni. ²² A Menahemu wì si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A wi pinambyɔ Pekaya wì si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnɔ.

Izirayeli tara wunlunaja Pekaya wi sanga

²³ Zhuda tara wunlunaja Azariya wi wunluwɔ pi yeɛ nafa shyen ma yiri ke wolo li ni, a Menahemu pinambyɔ Pekaya wì si cɛn wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na, wa Samari ca. Yeɛ shyen wila pye wa wunluwɔ pi na. ²⁴ Iɲga ki yen kapege Yawe Yenɲele li yege na, ko wila pye. Nebati pinambyɔ Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pè kapere nda pye, wi sila laga ti na. ²⁵ Eremaliya pinambyɔ Peka ɲa wila pye wi kɔɔsifo, wì si kaa yɔn le wi na, ma to wi na maa gbɔn maa gbo wa wunluwɔ go ki yumbyɔ wa ni, wa Samari ca, ma pinle Arigɔbu naa Ariye pe ni fun. Galaadi tara nambala nafa shyen ma yiri ke wila le ma pan ma to pe na. Pa wila Pekaya wi gbo yeɛn, mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnɔ.

²⁶ Pekaya wi kapyegele sanngala konaa kagala ngele fuun wila pye ke yen ma yɔnɔɔ wa Izirayeli tara

wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

Izirayeli tara wunlunaja Peka wi sanga

²⁷ Zhuda tara wunlunaja Azariya wi wunluwɔ pi yeɛ nafa shyen ma yiri ke ma yiri shyen wolo li ni, a Eremaliya pinambyɔ Peka wì si cɛn wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti go na, wa Samari ca. Yeɛ nafa wila pye wa wunluwɔ pi na. ²⁸ Iɲga ki yen kapege Yawe Yenɲele li yege na, ko wila pye. Nebati pinambyɔ Yerobowamu wila ti a Izirayeli woolo pè kapere nda pye, wi sila laga ti na.

²⁹ Izirayeli tara wunlunaja Peka wi sanga wi na, a Asiri tara wunlunaja Tigilati Pilezeri wì si pan ma to Izirayeli tara ti na ma Iyɔn ca ki shɔ, naa Abeli Beti Maaka ca ki ni, naa Yanowa ca, naa Kedeshe ca, naa Hazɔri ca, naa Galaadi tara, naa Galile tara konaa Nɛfitali tara ti ni fuun ti ni. Wila ki lara ti leele pe koli ma kari pe ni wa Asiri tara.

³⁰ A Ela pinambyɔ Oze wì si yɔn le Eremaliya pinambyɔ Peka wi na maa gbɔn maa gbo, mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnɔ, Oziyasi pinambyɔ Yotamu wi wunluwɔ pi yeɛ nafa wolo li ni.

³¹ Peka wi kapyegele sanngala konaa kagala ngele fuun wila pye, ke yen ma yɔnɔɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

Zhuda tara wunlunaŋa Yotamu wi sanga

³²Eremaliya pinambyo Peka ŋa wila pye Izirayeli tara wunlunaŋa wi wunluwo pi yeŋe shyen wolo li ni, a Oziyasi pinambyo Yotamu wi si cen wunluwo pi na wa Zhuda tara. ³³Wila ta yeŋe nafa ma yiri kaŋgurugo mee cen wunluwo pi na. Yeŋe ke ma yiri koŋoloni wila pye wunluwo pi na, wa Zheruzalemu ca. Wi no paa pye naa yinri Yerusha; Zadaki sumborombyo lawi. ³⁴Kala na li yen ma sin Yawe Yenŋele li yege na lo wila pye. Wila tanga wa wi to Oziyasi wi tulugo ki ni kala li ni fuun ni. ³⁵Konaa ki ni fuun, wi sila sunzara nda wa tinndiye pe na ti wo wa tara ti ni. Leele paa pye na kee bere ma saa na saara woo wa ti na konaa na wusuna nuwo taan sori wa ti na. Yotamu wo wila Yawe Yenŋele li sherigo gbogo* ki yeyongo ŋga wa gona ki wa.

³⁶Yotamu wi kapyegele sanngala konaa kagala ŋgele fuun wila pye, ke yen ma yonlogo wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni. ³⁷Ki wagati wi ni, a Yawe Yenŋele li sigi le na Siri tara wunlunaŋa Ezezen, naa Eremaliya pinambyo Peka pe yinrigi na pe waa Zhuda tara woolo pe na. ³⁸A Yotamu wi si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A pe suu le wa wi teleye pe tanla, wa wi tele Davidi wi

ca ki ni. A wi pinambyo Ahazi wi si cen wunluwo pi na wa wi yonlo.

Zhuda tara wunlunaŋa Ahazi wi sanga

(2 Kuro 28.1-27)

16 ¹Eremaliya pinambyo Peka wi wunluwo pi yeŋe ke ma yiri koŋolshyen wolo li ni, a Yotamu pinambyo Ahazi wi si cen wunluwo pi na wa Zhuda tara. ²Wila ta yeŋe nafa mee cen wunluwo pi na. Yeŋe ke ma yiri koŋoloni wila pye wunluwo pi na, wa Zheruzalemu ca. Ŋga ki yen ma sin Yawe Yenŋele, wi Yenŋele li yege na, wi tele Davidi wila ki pye yege ŋga na, wo sila ki pye ma. ³Een fo wila tanga wa Izirayeli* tara wunlumbolo pe tulugo ki ni, fo yere ma saa wi pinambyo wi sogo maa pye saraga* yarisunngo yeri†, ma yala katijangara nda cengele sanngala ke maa piin ti ni, koro ŋgele Yawe Yenŋele laa ke puru ma ke yirige wa Izirayeli woolo pe yege we. ⁴Wila pye na yaayoro saara naa wusuna nuwo taan* saara woo wa sunzara nda wa tinndiye pe na ti na, naa tinndiye pe na konaa wa tire tipiire nda fuun ti yen were ni ti ngo.

Ahazi wo naa Siri tara wunlunaŋa wi ni pe kala

⁵Kona, a Siri tara wunlunaŋa Ezezen naa Izirayeli tara wunlunaŋa Peka ŋa wila pye Eremaliya pinambyo wi ni, pe

†16.3: Levi 20.2-5; Dete 12.31; 18.10.

si kari mbe sa to Zheruzalemu ca ki na malaga ni. Pàa saa malingbɔɔnɔ cɛnsaga kan ca ki tanla ma Ahazi wi yɔn tɔn wa ca ki ni. Eɛn fɔ pe sila ya wi ni[†]. ⁶Ki sanga nungba wi ni, ko Siri tara wunlunana Ezezen wila Eyilati ca ki shɔ maga pye Siri tara fenne wogo, ma Zhuda tara fenne pe purɔ ma pe yirige wa ki ni. A Edɔmu cɛnɛ woolo pɛ si pan ma cɛn wa fɔ ma pan ma gbɔn nala. ⁷A Ahazi wɛ si pitunmbolo torogo wa Asiri tara wunlunana Tigilati Pilezeri wi yeri maa pye fɔ: «Mi yen ma tunmbyee konaa ma pinambyɔ. Ki yaga ma pan mala shɔ Siri tara wunlunana wo naa Izirayeli tara wunlunana wi ni pe kɛɛ, pɛ pan mbe to na na.» ⁸Penjara naa tɛ ɲa wila pye wa Yawe Yɛnɲɛle li sherigo gbɔɔ* ki ni konaa wa wunluwɔ go ki yarijende tɛgesaga ki ni, a Ahazi wɛ siri lɛ mari torogo Asiri tara wunlunana wi kan yarikanga. ⁹A Asiri tara wunlunana wɛ si yenɛ Ahazi wi senrɛ ti na. A wɛ si yiri ma saa to Damasi ca ki na maga shɔ, ma ca woolo pe koli kulolo ma kari pe ni wa Kiri ca, mɛɛ Ezezen wi gbo.

¹⁰Ko pungo na, a Ahazi wɛ si kari wa Damasi ca mbe sa Asiri tara wunlunana Tigilati Pilezeri wi fili. Saraga wɔsaga* ɲga ki yen wa Damasi ca, naa Ahazi wila ka saa ki yan, a wɛ si tunɲgo torogo wa saraga wɔfɔ* Uri wi yeri wa

Zheruzalemu ca, maga cɛnɔmɔ naa ki kanɔmɔ pi kan wi yeri konaa maga gbegeleɔmɔ pi ni fuun pi yege yo wi kan, janɲgo wi ka gbegele paa ki yen. ¹¹Wunlunana Ahazi wila cɛnɔmɔ mba naga ma yiri wa Damasi ca, a saraga wɔfɔ Uri wɛ si saraga wɔsaga ka kan ma yala ki cɛnɔmɔ pi ni cɛ. Wila ki kan maga kɔ maga ta wunlunana wi fa yiri wa Damasi ca mbe pan. ¹²Naa wunlunana wila kaa yiri wa Damasi ca ma sɔngɔɔ ma pan, a wɛ si saraga wɔsaga ki yan, mɛɛ fulo wa ki tanla ma lugu ki na. ¹³A wɛ suu saraga sogowogo* ki sogo wa ki na, maa muwe saraga ki wɔ wa ki na konaa duvɛn saraga ɲga pe ma wo ki ni. A wɛ suu nayinmɛ saraga* yaayoro ti kasanwa pi wo wa saraga wɔsaga ki na. ¹⁴Tuguyenrɛ saraga wɔsaga ɲga kila pye wa Yawe Yɛnɲɛle li yege sɔgɔwɔ wa sherigo gbɔɔ ki yege, a wɛ sigi wɔ wa ki tɛgesaga, wa sherigo gbɔɔ konaa saraga wɔsaga fɔnɲɔ ki ni ti sɔgɔwɔ pi ni; a wɛ si saa ki tege wa saraga wɔsaga ki kanɲgaga na, wa yɔnɔparawa kamɛnɲɛ kɛɛ yeri[†]. ¹⁵Ko pungo na, a wunlunana Ahazi wɛ si konɔ kan saraga wɔfɔ Uri wi yeri ma yo fɔ: «Koni, pa ma yaa la pinliwe saraga sogowogo naa yɔnɔkɔɔ muwe saraga ki woo wa saraga wɔsaga gbɔɔ ki na, naa wunlunana wi saraga sogowogo naa wi muwe saraga ki ni, naa tara woolo pe ni fuun pe saara

[†]16.5: Eza 7.1-17; 2 Kuro 28.16-21.

[†]16.14: 1 Wunlu 8.64; 2 Kuro 4.1.

sogoworo naa pe muwe saara ti ni. Maa pe duven saara ti woo wa ki na. Maa pe saara sogoworo ti kasanwa po naa pe saraga yaayoro sannda ti kasanwa pi ni fuun pi yanragi wa ki na. Yawe Yenŋele li tuguyenre saraga wosaga ko na, mi yaa ko kala lo yege wo na ye†.»¹⁶ A saraga wofɔ Uri wì si tanga ma yala senre nda fuun wunlunaŋa Ahazi wìla yo ti ni.

¹⁷ A wunlunaŋa Ahazi wì si nuru naa ma sherigo gbɔɔ wotoroye pe kanngara na tuguyenre papara papara ti koonlo mari lagala, ma yaara kiiri kiiri nda tila pye pe na ti lagala pe na. Jogoyaraga gbebenge kiiri ŋga kila pye ma taga tuguyenre napene pe na, a wì sigi laga pe na, maga tege sinndeere nda paa tege ma yon yala ta na le tara†. ¹⁸ Ko pungo na, Asiri tara wunlunaŋa wi kala na, mbogo ŋga paa kan gbata wa Yawe Yenŋele li sherigo gbɔɔ ki ni, naga yinri cenpilige* gbata, a wì sigi jan maga wo wa konaa wunlumbolo paa pye na yiin yeyongo ŋga ni wa sherigo gbɔɔ longo ki ni maga ton.

¹⁹ Ahazi wi kapyegele sanngala konaa kagala ŋgele fuun wila pye, ke yen ma yonlogo wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni. ²⁰ A Ahazi wì si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na, a pè suu le wa wi teleye pe tanla wa Davidi

ca. A wi pinambyo Ezekiyasi wì si cen wunluwo pi na wa wi yonlo.

Izirayeli tara wunlunaŋa pungo woo Oze wi sanga

17¹ Zhuda tara wunlunaŋa Ahazi wi wunluwo pi yeke ma yiri shyen wolo li ni, a Ela pinambyo Oze wì si cen wunluwo pi na Izirayeli* tara ti go na. Wila pye ma cen wa Samari* ca. Yeke koljere wila pye wunluwo pi na. ² Ŋga ki yen kapege Yawe Yenŋele li yege na, ko wila pye. Een fo, konaa ki ni fuun wi kapege ki sila Izirayeli tara wunlumbolo mbele paa keli ma toro wi na pe kapere ti bo. ³ A Asiri tara wunlunaŋa Salimanazari wì si pan ma to Oze wi na ma malaga gbɔn wi ni. A Oze wì si go sogo maa kan, na nizara woo wi yeri. ⁴ Een fo, a Asiri tara wunlunaŋa wì si kaa ki yan fo Oze wì yon le wi na ma pitunmbolo torogo wa Ezhipiti tara wunlunaŋa So wi yeri ma yo wuu saga; katugu wila je wi sila kaa na nizara wi woo naa Asiri tara wunlunaŋa wi yeri yeke pyew. Naa Asiri tara wunlunaŋa wila kaa ki wogo ki jen ma, a wì si Oze wi yigi maa le kaso. ⁵ Ko pungo na, a Asiri tara wunlunaŋa wì si pan ma Izirayeli tara ti ni fuun ti yanri, mee kari ma saa malingbɔonlo censaga kan wa Samari ca ki tanla maga yon ton, fo ma saa gbɔn yeke

†16.15: Ŋga kì yo fɔ: *Mi yaa ko kala lo yege wo na ye*, seweele pele ni, pège kannga ma yo fɔ mi yaa ki pye na kagala yewesaga.

†16.17: 1 Wunlu 7.27-39; 2 Kuro 4.2-6.

taanri, mbe malaga gbɔn ki ni.
⁶Oze wi wunluwɔ pi yeɛ kɔɔjɛɛ
 wolo li ni, a Asiri tara wunlunaŋa
 wɛ si Samari ca ki shɔ maga ta,
 mɛɛ Izirayeli woolo pe koli ma
 kari pe ni wa Asiri tara. A wɛ si ti
 a pɛle saa cɛn wa Hala ca, a pɛle
 saa cɛn wa Habɔri gbaan wɛ yɔn
 na, wa Gozan tara, konaa wa Medi
 tara cara ti ni.

Izirayeli woolo pe kapyere tijangara

⁷Ki jɔɔɔgɔ kagala ngele kaa gbɔn
 Izirayeli woolo pe na, katugu
 paa kapege pye Yawe Yɛnɛɛɛ,
 pe Yɛnɛɛɛ li na, lo na laa pe
 yirige wa Ezhipiti tara ti ni, ma
 pe shɔ Ezhipiti tara wunlunaŋa
 Farawɔn* wɛ jɔɔɔgɔ ki kɛɛ. Mbe
 taga wa ko na, paa pye na
 yarisunndo gbogo fun. ⁸Cɛngeɛ
 ngele Yawe Yɛnɛɛɛ laa ke purɔ
 ma ke yirige wa Izirayeli woolo pe
 yege, ke kalɛgele koro paa pye na
 tanri ke na konaa kɔngolo ngele
 Izirayeli wunlumbolo paa tege ke
 ni. ⁹Izirayeli woolo paa kagala kele
 pye larawa Yawe Yɛnɛɛɛ li na,
 ngele ke sila daga pyewe ni. Paa
 sunzara kan wa tinndiye pe na pe
 cara ti ni fuun ti ni, maga lɛ kapire
 ti na fɔ ma saa ki wa pe cara
 na paa malaga sigemboro kan
 mari maga ti na. ¹⁰Paa sinndeɛɛ
 titɔɔnɔ yerege yerege, ma tiyagala
 kankan tinndiye pe ni fuun pe go na
 konaa tire tipiire ti ni fuun ti nɔɔɔ
 yarisunngo jele Ashera* ki kan†.

¹¹Sunzara nda tila pye wa tinndiye
 pe na, paa wusuna nuwɔ taan* sogo
 wa ti ni fuun ti na paa cɛngeɛ
 ngele Yawe Yɛnɛɛɛ laa ke purɔ ma
 ke yirige wa pe yege ke yɛn. Paa
 kafaara pye fɔ ma Yawe Yɛnɛɛɛ
 li nawa pi nɔɔn. ¹²Paa pye na
 yarisunndo gbogo, ma si yala Yawe
 Yɛnɛɛɛ laa ki yo pe kan ma yo paga
 kaa ki piin.

¹³Yawe Yɛnɛɛɛ laa Izirayeli
 woolo naa Zhuda tara fenne pe
 yeri nɔɔbanga li yɔn senre yofenne*
 pe ni fuun naa yariyanra yanfenne
 pe ni fuun pe yɔn, ma yo fɔ: «Ye ye
 kɔngolo tipegele ke wa, yaa tanri
 na ngasegele naa na kɔndɛgengele
 ke na, ki lasiri* senre nda fuun
 mɛ kan ye teleye pe yeri konaa
 mari yo na tunmbyeele Yɛnɛɛɛ
 yɔn senre yofenne pe kan, a pɛri
 yo ye kan we.» ¹⁴Ɛɛn fɔ pe sila
 logo li yeri, paa pe nɔɔgbogolo ke
 nɔɔn paa pe teleye pe yɛn, poro
 mbele pe sila taga Yawe Yɛnɛɛɛ,
 pe Yɛnɛɛɛ li na we. ¹⁵Paa je
 Yɛnɛɛɛ li kɔndɛgengele ke na. Yɔn
 finliwɛ* mba laa le pe ni, paa pi
 jɔɔɔ. Yerɛwɛ senre nda laa yo ma
 nɔɔn pe ni, pe sila ti lɛ. Paa taga
 yarisunndo nda ti yɛn kayɔngɔ fu
 to na, fɔ a poro yerɛ jate pɛ kannga
 ma pye kayɔngɔ fu. Cɛngeɛ ngele
 ke yɛn ma pe maga ke kalɛgele
 koro paa pye na tanri ke na, ma
 si yala Yawe Yɛnɛɛɛ laa ki yo pe
 kan ma yo paga kaa ki cɛngele ke
 kapyere ti fɔɔɔgi. ¹⁶Paa je Yawe
 Yɛnɛɛɛ, pe Yɛnɛɛɛ li ngasegele ke

†17.9-10: 1 Wunlu 14.23.

na. Pàa tugurɔn yan ma napire yanlere shyen gbegele pe yɛɛ kan nari gbogo. Pàa tiyagala kan yarisunngo jele Ashera ki mege ni naga gbogo. Pàa pye na fɔli yanwa yirigeyaara nda fuun ti yen wa yenjele na ti yege sɔgɔwɔ nari gbogo, konaa na yarisunngo Baali* ki gbogo†. ¹⁷Pàa pe pinambiile naa pe sumborombiile pe kan a pè pe sogo ma pe pye saraga* yarisunndo yeri†. Pàa pye na jɛɛre piin konaa na lekara piin, ma pe yɛɛ kan kapege pyewe pi yeri Yawe Yenjele li yege na, janngo mbeli nawa pi ngban. ¹⁸Ko kɔ ti Yawe Yenjele li nawa ngban Izirayeli woolo pe ni fɔ jenge, ma pe purɔ ma pe yirige wa li yɛɛ yege sɔgɔwɔ, kaawɔ Zhuda cɛnle woolo poro cɛ pàa koro wa pe tara†.

¹⁹Ɛɛn fɔ ali Zhuda tara woolo poro fun pe sila Yawe Yenjele, pe Yenjele li ngasegele ke le mbaa tanri ke na. Izirayeli woolo pe kondɛgenjele koro Zhuda tara woolo pàa pye na tanri ke na fun. ²⁰Ko kala kɔ ti Yawe Yenjele li je Izirayeli setirige piile pe ni fuun pe na, ma pe tifaga, ma pe le benganri pyefenne pe kɛɛ, fɔ ma pe purɔ ma pe yirige li yɛɛ yege sɔgɔwɔ ma pe wa lege. ²¹Yawe Yenjele làa Izirayeli woolo pe laga Davidi go woolo pe na sanga ŋa ni, Nebati pinambyɔ Yerobowamu

wo Izirayeli woolo pàa wɔ maa tɛge wunluwɔ pe yɛɛ go na. Wo wila Izirayeli woolo pe punngo ma pe laga Yawe Yenjele li na, ma ti a pè kapegbɔgɔ pye†. ²²Kapere nda fuun Yerobowamu wila pye, Izirayeli woolo pàa pe yɛɛ kan ki kapere cɛnle nungba ti yeri nari piin. Pe sila laga ti na, ²³fɔ a Yawe Yenjele li kaa Izirayeli woolo pe purɔ ma pe yirige wa li yɛɛ yege sɔgɔwɔ ma pe wa lege, paa yege ŋga na làa ki yo li tunmbyeele mbele pe yen li yɔn senre yofenne pe kan, a pèri yo we. Pàa Izirayeli woolo pe koli wa pe tara ma kari pe ni lege kulowo ni wa Asiri tara. Pe yen wa fɔ ma pan ma gbɔn nala.

Cengele kèle la pan ma cɛn wa Samari tara

²⁴Kona, a Asiri tara wunlunaŋa wɔ si ti a leele pèle yiri wa Babilɔni ca, naa Kuta ca, naa Ava ca, naa Hamati ca konaa wa Sefarivayimu ca ki ni, ma pan ma cɛn wa Samari* tara cara ti ni, wa Izirayeli woolo pe yɔnlɔ. Pàa Samari tara ti shɔ mari ta mɛɛ cɛn wa cara ti ni. ²⁵Naa pàa kaa ki le na cɛɛn wa ki cara ti ni, pe sila pye na fyɛ Yawe Yenjele li yege. A Yawe Yenjele li si jaraye yirige ma pe wa pe na, a poro na pe kuun. ²⁶A pè si saa ki yo Asiri tara wunlunaŋa wi kan fɔ: «Leele mbele ma koli ma saa pe tɛge wa Samari

†17.16: 1 Wunlu 12.28.

†17.17: Levi 18.21; Dete 18.10.

†17.18: 1 Wunlu 11.31-32.

†17.21: 1 Wunlu 12.

tara cara ti ni, pee ki tara ti yenjele na pe maa gbogo li gbogolomɔ pi jen. Ki kala na, ki tara ti yenjele li jaraye yirige ma pe wa pe na, a paa pe kuun, katugu leele pee ki tara ti yenjele na pe maa gbogo li gbogolomɔ pi jen.»

²⁷ Ki senre ti logongɔɔ, a Asiri tara wunlunana wi sigi konɔ kan ma yo fɔ: «Leele mbele ye koli ma yiri wa ki tara ti ni, ye ti ki saraga wɔfɔ* wa mbe songoro wi kari wi sa cen wa, wila leele pe nari tara ti yenjele na pe maa gbogo li gbogolomɔ pi ni.» ²⁸ Ki kaa pye ma, saraga wɔfenne mbele paa koli ma yiri wa Samari tara, a nunɔba si songoro ma saa cen wa Beteli ca na leele pe nari yege nga na pe daga mbaa Yawe Yenjele li gbogo.

²⁹ Eɛn fɔ ki cengele ke ni fuun nunɔba nunɔba, a kɛ si ke tara yarisunndo gbegele ke ye kan. Ki cengele kaa pye ma cen ca nunɔba nunɔba nga fuun ni, yinre nda Samari tara fenne paa kankan wa sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na ti na, a pɛ sigi yarisunndo ti tegetege wa ki yinre ti ni. ³⁰ Mbele paa yiri wa Babiloni ca poro la yarisunngo nga pe yinri Sukoti Benoti ki gbegele. Mbele paa yiri wa Kuti ca, poro la yarisunngo nga pe yinri Nerigali ki gbegele. Mbele paa yiri wa Hamati ca, poro la yarisunngo nga pe yinri Ashima ki gbegele. ³¹ Mbele paa yiri wa Ava ca poro la yarisunndo nda pe yinri Nibihazi naa Taritaki

ti gbegele. Mbele paa yiri wa Sefarivayimu ca poro la pye na pe pinambiile pe sori na pe woo saraga pe yarisunndo Adirameleki naa Anameleki ti yeri nari gbogo. To tila pye Sefarivayimu ca fenne pe yarisunndo re. ³² Paa pye na Yawe Yenjele li gbogo fun. Konaa ki ni fuun, poro jate paa saraga wɔfenne pele wɔ tara ti lagapyew ma pe tege pe ye kan, a paa saara woo pe ye kan wa sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na ti na. Ki saraga wɔfenne paa pye na saraga wɔgotunngo ki piin wa sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na ti yinre ti ni. ³³ Ki pye ma, paa pye na Yawe Yenjele li gbogo konaa na pe yeera yarisunndo ti gbogo fun, ma yala paa pe koli ma yiri tara nda ni ti kalegele ke ni.

³⁴ Ki cengele ke yen na tanri bere pe kalegele ke na, ali ma pan ma gbɔn nala. Ke woro na fyɛ Yawe Yenjele li yege. Ke woro na tanri koro jate ke kondɛgengele naa ke kakɔndɛgengele ke na. Yawe Yenjele laa lasiri naa ngasegele konaa senre nda fuun yo Zhakɔbu setirige piile pe kan, wo ɲa laa wi mege taga naa yinri Izirayeli, ki cengele ke sila pye naga kongolo ke tanri†. ³⁵ Yawe Yenjele laa yɔn finliwe le Izirayeli woolo pe ni ma yo fɔ: «Yaga kaa yarisunndo gbogo, yaga kaa foli ti yege sɔgowɔ mbaa ti gbogo, yaga kaa tunngo piin ti kan, yaga si kaa saara woo

†17.34: Zhene 32; 35.10.

ti yeri†. ³⁶ Eɛn fɔ yaa fyɛ mi ɲa Yawe Yenɲele na yeɣɛ. Mi ɲa mɪ ye yirige wa Ezhipiti tara yawa gbɔɔ naa fanɲga gbɔɔ ni. Mi nunɲba ye daga mbaa fɔli na yeɣɛ sɔɔwɔ mbaa na gbogo konaa mbaa saara woo na yeri†. ³⁷ Kondeɣenɲele, naa kakɔndeɣenɲele, naa lasiri konɲolo konaa ɲgasegele ɲgele mɪ yɔnlɔɔ ye kan, ye ke yigi yaa tanri ke na pilige pyew. Yaga kaa yarisunndo ta yeɣɛ gbogo. ³⁸ Yɔn finliwɛ mba mɪ le ye ni, yaga ka fɛɣɛ pi na. Yaga kaa yarisunndo ta yeɣɛ gbogo. ³⁹ Eɛn fɔ yaa fyɛ mi ɲa Yawe Yenɲele, ye Yenɲele na yeɣɛ, pa kona mi yaa ye shɔ ye juguye pe ni fuun pe kɛɛ.» ⁴⁰ Eɛn fɔ ki cɛngele ke sila yenle mbe logo. Pe kalegele koro paa koro ma mara ke na.

⁴¹ Ki cɛngele kaa pye na Yawe Yenɲele li gbogo konaa na pe yarisunndo ti gbogo fun. Pe pinambiile poro naa pe pishyenwoolo pe ni, pa pe yen na tanri ma ali ma pan ma gbɔn nala, paa yeɣɛ ɲa na pe teleye paa pye na tanri we.

ZHUDA TARA WUNLUMBOLO PUŋGO WOOLO PE KALA

18--25

Zhuda tara wunlunaɲa Ezekiyasi wi sanga

(2 Kuro 29.1-2)

18 ¹ Ela pinambyɔ Oze wi wunluwɔ pi yeɛ taanri wolo li ni Izirayeli* tara ti go na, a Ahazi pinambyɔ Ezekiyasi wɪ si cɛn wunluwɔ pi na Zhuda tara ti go na. ² Wila ta yeɛ nafa ma yiri kangurugo mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. Yeɛ nafa ma yiri kɔɔjɛre wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Paa pye naa nɔ wi yinri Abi; Zakari sumborombyɔ lawi. ³ ɲga ki yen ma sin Yawe Yenɲele li yeɣɛ na, ko wila pye paa yeɣɛ ɲa na wi tele Davidi wila ki pye we. ⁴ Sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na wila ti jɔɔɔ mari wɔ wa, ma sinndeere titɔɔnrɔ titɔɔnrɔ ti yaari, ma yarisunɲgo Ashera* ki tiyagala ke kɔɔnlɔ. Moyisi wila tuguyenre wɔɔɔɔ ɲga gbegele wila ki gbɔn maga kaari kaari, katugu maga le wa, fɔ ma pan ma gbɔn ki wagati wi na, Izirayeli woolo paa pye na wusuna nuwɔ taan* sori wa ki yeɣɛ sɔɔwɔ. Paa pye naga yinri Nehushitan†. ⁵ Ezekiyasi wila wi jigi wi taga Yawe Yenɲele, Izirayeli

†17.35: Eki 20.5; Dete 5.9.

†17.36: Dete 6.13.

†18.4: Nehushitan meɣe ki kɔɔɔ wowi ɲa tuguyenre; Nombu 21.8-9.

woolo Yenŋele li na. Zhuda tara wunlumbolo mbele pàa yiri wi puŋgo na konaa mbele pàa keli ma yiri wi na, wa kpe sila pye jenne pe ni paa wi yen. ⁶Wila koro ma mara Yawe Yenŋele li na. Wi sila laga li na. Ŋgasegele ŋele Yawe Yenŋele làa kan Moyisi wi yeri, wila ke le na tanri ke na. ⁷Ki pye ma, Yawe Yenŋele làa pye wi ni, a wi kagala ke ni fuun kaa yongo wi kan. Wila yiri ma je Asiri tara wunlunaŋa wi na, wi sila go sogo wi kan naa. ⁸Wila malaga gbɔn ma ya Filisiti tara fenne pe ni, ma pe purɔ fɔ ma saa gbɔn wa Gaza ca, ma ca ki tongo naa ki kanŋgara na cara ti ni, maga le pe cara nda pàa malaga sigemboro kan mari maga ti na, fɔ ma saa ki wa malingbɔɔnɔ pe kapire ti na.

Asiri tara fenne pàa Samari ca ki sho

⁹Ezekiyasi wi wunluwo pi yeŋe tijere wolo li ni, kila yala Ela pinambyɔ Oze wì ta yeŋe kolɔshyen wa wunluwo pi na Izirayeli tara ti go na, a Asiri tara wunlunaŋa Salimanazari wì si pan ma malingbɔɔnɔ censaga kan wa Samari* ca ki tanla maga yon ton. ¹⁰Sanni sa gbɔn yeŋe taanri, a wì si ca ki sho maga ta. Ko la saa yala Ezekiyasi wi wunluwo pi yeŋe kolɔɔni wolo li ni. Izirayeli tara wunlunaŋa Oze wi wunluwo pi yeŋe kolɔjere wolo li ni, ko pàa Samari ca ki sho. ¹¹A Asiri tara wunlunaŋa wì si Izirayeli woolo pe

koli ma kari pe ni wa Asiri tara. Wila saa pele tege wa Hala ca, ma saa pele tege wa Habɔri gbaan yon ki na, wa Gozan tara konaa wa Medi tara fenne pe cara ti ni. ¹²Ki kagala kàa pye pe na, katugu pe sila Yawe Yenŋele, pe Yenŋele li senre ti logo. Pàa li yon finliwe* pi jɔgo. Yawe Yenŋele li tunmbyee Moyisi wila senre nda fuun yo pe kan pe sila ti logo, pe sila si tanga ti na.

Asiri tara fenne pàa pan ma Zhuda tara ti yin mbe malaga gbɔn pe ni

¹³Wunlunaŋa Ezekiyasi wi wunluwo pi yeŋe ke ma yiri tijere wolo li ni, a Asiri tara wunlunaŋa Senakeribu wì si pan ma to Zhuda tara cara nda fuun pè malaga sigemboro kan mari maga ti na mari sho. ¹⁴Kona, a Zhuda tara wunlunaŋa wì si tunngo torogo, a pè saa ki yo Asiri tara wunlunaŋa wi kan wa Lakishi ca ma yo fɔ: «Mì wa ma la. Maga ka malaga gbɔn na ni naa. Maga penjara yon nga wa na na, mi yaa laga kaan ma yeri.»

Ki pye ma, a Asiri tara wunlunaŋa wì sigi yo ma yo ki daga Ezekiyasi wila warifuwe toni ke naa te toni nungba kaan wi yeri.

¹⁵A Ezekiyasi wì si warifuwe ŋa fuun wila pye wa Yawe Yenŋele li sherigo gbɔgo* ki ni konaa wa wunluwo go ki yarijende tegesaga ki ni wi le ma saa wi kan wi yeri.

¹⁶Ki wagati wi ni, te ŋa pàa wo Yawe Yenŋele li sherigo gbɔgo

kɔɔɔ naa yeyɔngɔ ki naayeri
tire ti na mari tɔn, Zhuda tara
wunlunaŋa Ezekiyasi wila wi ni
fuun wi lagala fun maa kan Asiri
tara wunlunaŋa wi yeri.

**Asiri tara fenne pàa pan
ma Zheruzalemu ca ki maga
mbege sho**

¹⁷ Kona, a Asiri tara wunlunaŋa
wì suu malingbɔɔnɔ ngbeleye
togbɔɔ, naa wi malingbɔɔnɔ
togbɔɔ konaa wi laga kɔɔsifenne
to wi ni pe tun wa wunlunaŋa
Ezekiyasi wi yeri wa Zheruzalemu
ca, ma yiri wa Lakishi ca, ma
malingbɔɔnɔ legere pinle pe
ni. Naa pàa ka saa gbɔn wa
Zheruzalemu ca, tɔnmɔ wege nga
wa gona kɛɛ yeri, a pè si saa
yere wa ki lafɔngologo ki tanla,
wa Jogofenne kerɛngonɔ li ni.
¹⁸ Kona, a pè si yeri ngbanga mbe
para wunlunaŋa wi ni. A Hilikiya
pinambyɔ Eliyakimu ŋa wila pye
wunluwɔ go ki kagala ke yege wɔfɔ
wì si yiri ma kari wa pe tanla, wo
naa sɛwe yɔnlɔgɔfɔ Shebina wi ni
konaa Asafu pinambyɔ Yowa ŋa
wila pye sɛweere tɛgefɔ wi ni.

¹⁹ A Asiri tara wunlunaŋa wi laga
kɔɔsifenne to wì si pe pye fɔ:
«Ye saga sɛnre nda ti yo Ezekiyasi
wi kan fɔ wunlunaŋa gbɔɔ, Asiri
tara wunlunaŋa we, pa wì yo yɛɛn
fɔ: «Mòò jigi wi taga yingɔ na
ma? ²⁰ Mòò ya fɔ na lere kaa jaa
mbe malaga gbɔn, ki daga malaga
gbɔngɔ tijinliwɛ naa fannga mbe
pye wì ni. Eɛn fɔ to ti ni fuun yen

go fu sɛnre. Ma jigi wi yen ambɔ
na ma, fɔ a ma saa yiri ma je na
na? ²¹ Wele, migi jen ma yo mòò
jigi wi taga Ezhipiti tara to na, to
nda ti yen paa gbagara kanngaga
yen, nga kì kaw we. Lere ŋa fuun
wi maa jigi wi taga ki na ma jiige ki
na, ki maa kɛɛ ki sun maga furu. Pa
Ezhipiti tara wunlunaŋa Farawɔn*
wi yen ma. Leele mbele fuun pe ma
pe jigi wi taga wi na, pa wi yen ma
pe kanngɔɔɔ.»

²² «Kana ye yaa na pye mbe yo
fɔ ye ye jigi wi taga Yawe Yɛnɛle,
ye Yɛnɛle lo na. Eɛn fɔ mì yo
ko Yɛnɛle lo Ezekiyasi wila li
gbɔgɔsara nda wa tinndiye pe na to
naa li saara wɔsara* ti kɔ mari wɔ
wa tara ti ni, maga yo Zhuda tara
woolo naa Zheruzalemu ca woolo
pe kan, ma yo fɔ saraga wɔsaga
nga wa Zheruzalemu ca, pe pan paa
fɔli ki yege sɔgɔwɔ paa li gbogo
wa. ²³ Koni, yɔn kan na tafɔ wi
yeri, Asiri tara wunlunaŋa we. Ki
ka pye ma, pa mi yaa shɔnye waga
shyen (2 000) kan ma yeri, na kaa
pye ma mbe shɔn lugufenne pele ta
paa nuru pe na we. ²⁴ Ma yaa ki
pye mele mbe si ya mbanla tafɔ wi
malingbɔɔnɔ teele wa nungba kan
wi fe, ali na kaa pye wo wi yen
pe pe ni fuun jɛɛ we? Mòò jigi wi
taga Ezhipiti tara to na, ma yo fɔ
pe yaa malaga gbɔnwotoroye naa
shɔn lugufenne kan ye yeri. ²⁵ Koni
maa ki jate ndɛɛ ki pye Yɛnɛle li
nandanwa kala lo ja ma, mbe ja ya
pan mbe to ki tara nda ti na mberi
tɔngɔ wi le? Yawe Yɛnɛle lo lilan

pye fɔ: «Yiri ma sa to ki tara nda ti na mari tɔngɔ.» »

²⁶Kona, a Hilikiya pinambyɔ Eliyakimu, naa Shebina konaa Yowa wi ni, pɛ sigi yo Asiri tara wunlunaŋa wi laga kɔɔsifenne to wi kan fɔ: «Ki yaga maa para we ni Aramuye senre ni, katugu we maa ti nuru. Maga kaa para we ni Eburuye senre ni, mbe ti leele mbele pe yen ma cen wa ca ki mbogo ki na paa nuru we yeri.»

²⁷A Asiri tara wunlunaŋa wi laga kɔɔsifenne to wɪ si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Yaa ki jate ndɛɛ na tafɔ wɪlan tun mbe pan mbege senre nda ti yo mboro naa ma tafɔ wi ni, yoro cɛ kan wi le? Ki senre ti yen ki leele mbele fuun pe yen ma cen wa ca ki mbogo ki na pe woro, poro mbele pe yaa ka jori mbaa pe konɔgaraga ki kaa konaa mbaa pe finriwe pi woo mbe pinle ye ni we.»

²⁸Kona, a Asiri tara wunlunaŋa wi laga kɔɔsifenne to wɪ si yiri ma yere, mɛɛ para ŋgbanga wi fanŋga ki ni fuun ki ni Eburuye senre ni ma yo fɔ: «Ye wunlunaŋa gbɔɔ wi senyoro ti logo, Asiri tara wunlunaŋa we. ²⁹Pa wunlunaŋa wɪ yo yɛɛn fɔ: «Yaga ka ye yɛɛ yaga Ezekiyasi wi ye fanla, katugu wi se ya mbe ye sho na kɛɛ. ³⁰Yaga ka ye yɛɛ yaga Ezekiyasi wi ye puŋgo mbe ye kan ye ye jigi wi taga Yawe Yenŋele li na, mbe yo fɔ: Kaselege ko na Yawe Yenŋele li yaa we sho, ki ca ŋga ki se le Asiri tara fenne wunlunaŋa wi kɛɛ. ³¹Yaga ka logo Ezekiyasi wi yeri, katugu pa Asiri

tara wunlunaŋa wɪ yo yɛɛn fɔ: Ye yeyinŋge le na ni, ye ye yɛɛ kan na yeri, kona ye ni fuun nungba nungba ye yaa la ye ɛɛɛzen* naa ye figiye* tire pire ti kaa konaa mbaa ye kɔɔye tɔnmɔ pi woo; ³²fɔ mbe ka sa pan mbe ye le mbe kari ye ni tara ta ni paa ye woro ti yen, tara nda bile* naa duven yen wa ti ni, tara nda yaakara naa ɛɛɛzen kɛɛɛ yen wa ti ni, tara nda oliviye tire yen wa ti ni mbaa ti pire ti sinme pi woo konaa senrege ni. Kona ye yaa koro wa yinwege na, ye se ku. Ki kala na, yaga ka logo Ezekiyasi wi yeri, katugu wi mbe ya ye fanla mbe yo fɔ: Yawe Yenŋele li yaa we sho. ³³Cengele sanŋgala ke yarisunndo ti ni fuun nungba nungba ti ya ma ke sho Asiri tara wunlunaŋa wi kɛɛ le? ³⁴Hamati ca naa Aripadi ca yarisunndo ti ya ma yingi pye? Sefarivayimu ca, naa Hena ca konaa Iva ca yarisunndo tila koro se yeri? Ki yarisunndo tila ya ma Samari ca ki sho na kɛɛ le? ³⁵Ki tara nda ti yarisunndo ti ni fuun ti ni, titiin tila ya ma ti tara woolo pe sho na kɛɛ? Ko Yawe Yenŋele lo yaa ka Zheruzalemu ca ko sho na kɛɛ.» »

³⁶A leele pe ni fuun pɛ si pyeri dinw, pe sila wi yɔn sogo senpyɔ nungba ni, katugu wunlunaŋa Ezekiyasi wɪla konɔ kan ma yo paga kaa yɔn sogo. ³⁷Ko puŋgo na, Hilikiya pinambyɔ Eliyakimu ŋa wɪla pye wunluwɔ go ki kagala yege wɔfɔ, naa sɛwe yɔnlogɔfɔ Shebina konaa Asafu pinambyɔ

Yowa ña wila pye seweere tegefɔ wi ni, pɛ si sɔngɔɔ ma kari wa wunlunaña Ezekiyasi wi tanla. Pàa pe yɛera yaripɔɔ ti walagi jatere piriwen pi kala na. Asiri tara wunlunaña wi laga kɔɔsifenne to wila senre nda yo, a pɛ siri yege yo Ezekiyasi wi kan.

Ezekiyasi wila saa

Yenjele yɔn senre yofɔ Ezayi wi yewe wi tijinliwe kan wi yeri

(Eza 37.1-7)

19¹ Naa wunlunaña Ezekiyasi wila kaa ki senre ti logo sanga ña ni, a wì suu yɛera yaripɔɔ ti walagi ma jatere piriwen yaripɔɔ lɛ ma lɛ, mɛɛ yiri ma kari wa Yawe Yenjele li sherigo gbɔgɔ* ki ni. ² Ko pungo na, a wì si Eliyakimu ña wila pye wunluwo go ki kagala yege wɔfɔ, naa sewe yɔnlogɔfɔ Shebina konaa saraga wɔfenne* lɛɛle pe tun wa Amɔzi pinambyɔ Ezayi* ña wila pye Yenjele yɔn senre yofɔ* wi yeri. Jatere piriwen yaripɔɔ la pye pe ni fuun pe na. ³ Pàa Ezayi wi pye fɔ: «Ezekiyasi wì yo wege yo ma kan fɔ: «Ki nala pilige ñga ki yen jatere pirindorogo pilige, naa jɔlogɔ konaa fere pilige. We yen paa kugbɔɔ fenne yen, mbele pe selara ti yiri pe ni, ɛɛn fɔ fannga woro pe ni pe ya pe se. ⁴ Asiri tara wunlunaña wùu laga kɔɔsifenne to wi tun, a wì pan ma wi tafɔ wunlunaña wi senre nda

fuun yo ma Yenjele na yinwege wolo li tegele, kana Yawe Yenjele, ma Yenjele li yaa ki tegele senre ti logo mberi fɔgɔ tɔn wi na. Ki kala na, woro mbele wè koro yinwege na, ma Yenjele yenri we kan.» »

⁵ Kona, a wunlunaña Ezekiyasi wi tunmbyeele pɛ si saa gbɔn wa Ezayi wi na, ⁶ A Ezayi wila pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Ye saga yo ye tafɔ wi kan fɔ, pa Yawe Yenjele lè yo yɛɛn fɔ: «Senre nda mà logo, Asiri tara wunlunaña wi tunmbyeele lefɔnmbɔlɔ pɛ pan mala tegele senre nda ni we, maga ka fyɛ ti yege. ⁷ Wele, wi yaa ka senre ta logo. Ti logongɔlɔ mi yaa wi jatere wi kannga mbe ti wi sɔngɔɔ wa wi tara. Pa kona mi yaa ti poo gbo tokobi ni wa wi tara.» »

Senakeribu wila sewe wa torogo Ezekiyasi wi kan

(Eza 37.8-13)

⁸ Kona, a Asiri tara wunlunaña wi laga kɔɔsifenne to wì sigi logo ma yo fɔ wunlunaña wì yiri wa Lakishi ca ma saa to Libina ca ki na. Kì pye ma, a wì si sɔngɔɔ ma kari wi kɔɔgɔ wa. ⁹ A Asiri tara wunlunaña wì si kaa senre ta logo Etiyopi*† tara wunlunaña Tiraka wi kannɔlɔ ma yo fɔ wi yen na paan mbe to wì na malaga ni. Kona, a wì si pitunmbolo torogo naa fɔnnɔgɔ wa Ezekiyasi wi yeri maa pye fɔ: ¹⁰ «Ye saga yo Zhuda

†19.9: ñga kì yo fɔ: *Etiyopi tara re*, Eburuye senre ti ni ko tara to pe yinri Kushi tara re. Kushi tara lewɔɔlɔ tara laga ko kayi. Kila Ezhipiti tara laga ka lɛ ma saa pinle Sudan tara laga ka ni.

tara wunlunana Ezekiyasi wi kan fɔ: «Mò jigi wi taga Yenɲele na na, maga koon yee yaga loon fanla mbe yo fɔ Asiri tara wunlunana wi se ya mbe Zheruzalemu ca ki sho. ¹¹Asiri tara wunlumbolo pè nga pye tara sannda pyew ti na, mboro jate maga logo. Pèri tongo pew, a mboro nee ki jate ndee ma yaa sho na yeri? ¹²Na teleye paa cengele ngele tongo, ke yarisunndo tila ya ma ke sho le? Koro ngele kaa pye wa Gozan ca, naa Haran ca, naa Erezefu ca konaa Eden setirige piile mbele paa pye ma cen wa Telasari ca ki ni we†. ¹³Hamati ca, naa Aripadi ca, naa Sefarivayimu ca, naa Hena ca konaa Iva ca ki ni, ti wunlumbolo pe pye mele?» »

Ezekiyasi wi Yenɲele yenrewe

(Eza 37.14-20)

¹⁴Kona, a Ezekiyasi wì si sewe wi sho Asiri tara pitunmbolo pe yeri maa kara. Ko pungo na, a wì si kari wa Yawe Yenɲele li sherigo gbogo ki ni, ma saa wi yenge Yawe Yenɲele li yege sogowa. ¹⁵A Ezekiyasi wì si Yawe Yenɲele li yenri ma yo fɔ: «Yawe Yenɲele, Izirayeli* woolo Yenɲele, mboro nga ma yen ma cen wa Sherubenyè* pe go na, mboro nungba ma yen Yenɲele dunruya wunluwo pi ni fuun pi go na. Mboro mà naayeri wo naa tara ti da†. ¹⁶Yawe Yenɲele, nungbolo jan ma logo! Yawe Yenɲele, ma yengele ke yenge ma wele! Senakeribu

wi senyoro ti logo, wo nga wuu laga korosifenne to wi torogo, a wì pan ma mboro nga Yenɲele na yinwege wolo ma tegele we. ¹⁷Ee, Yawe Yenɲele, ki yen kaselege fɔ Asiri tara wunlumbolo pè cengele sanngala koro naa ke tara ti tongo, ¹⁸ma ke yarisunndo ti wa kason mari sogo. Een fɔ ko yarisunndo to sila pye Yenɲele jenne le. Senwee kee tunndo lari, nda paa tire naa sinndeere tege mari gbegele. Ki kala na, paa ya mari jogo. ¹⁹Koni, Yawe Yenɲele, we Yenɲele, we sho Senakeribu wi kee, jango tara na wunluwo pi ni fuun pigi jen fɔ Yawe Yenɲele, mboro nungba ma yen Yenɲele le.»

Yenɲele làa Ezekiyasi wi yenrewe pi logo

(Eza 37.21-38)

²⁰Kona, a Amazi pinambyo Ezayi wì si leele tun ma yo pe saga yo Ezekiyasi wi kan fɔ: «Pa Yawe Yenɲele, Izirayeli woolo Yenɲele li yo yeen fɔ: «Yenrege nga mà yenri na yeri Asiri tara wunlunana Senakeribu wi wogo na, migi logo.» ²¹Senre nda Yawe Yenɲele li yo ma wa wi na, ti nda fɔ:

Siyon* ca nga ki yen paa
sumboro nana mbajeen
yen,

ki yen nɔɔ tifaga, ki yen na tege
ma na;

Zheruzalemu ca nga ki yen paa
sumboro yen,

†19.12: Zhene 11.31; 12.5; 2 Wunlu 17.6, 24; 18.11,34.

†19.15: Eki 25.22.

ki yen na go yangara na tege ma
kala na.

²² Ambɔ ma tegele ma?

Ambɔ ma senjagara yo wi na
ma?

Muwi ma soro na para na ni ma?

Mi ɲa Izirayeli woolo Yenɲele
kpoyi* le, muwi ma yege
le na ni na para ma?

²³ Mɔ̀ pitunmbolo pe tun, a pɛ
pan ma mi ɲa ye Fɔ na
tegele.

A mà sho fɔ: «Mi Senakeribu, na
malaga gbɔnwotoroye pe
legewe pi kala na,
mi yaa lugu wa yanwira ti go na,
mbe sa gbɔn fɔ wa Liban tara ti
nandogomɔ,

mbe sa Liban tara sediri* tire
nda tì tɔnlɔndɔnlɔ ma we
ti ni fuun na ti kɔɔnlɔ
naa sipiresi* tire nda tì yɔn ma
we ti ni fuun na ti ni.

Mi yaa sa gbɔn wa yanwiga
pungo wogo ki go na fun,
mbe sa gbɔn wa ki kɔwɔgo ki
nawa.»

²⁴ A mà yo fɔ mà kɔlɔye wɔ tara
ta yege ni, ma ki tara
woolo pe tɔnmɔ pi wɔ,
fɔ ma yaa Ezhipiti tara Nili
gbaan njere tɔnmɔ pi ni
fuun pi waga ma tɔndanra
ti ni.

²⁵ «Ɛɛn fɔ Senakeribu, ma faga
logo fɔ muwi migi kagala
ɲgele ke gbɛgele maga le
wa faa,

fɔ migi kagala ke kɔn ma ke tege
maga le wa wagati ɲa wì
toro wi ni?

Koni ɲga kì kɔn ma tege, ko mi
yen na piin na yɔn finli.

Mila ki kɔn maga tege fɔ cagbɔrɔ
nda malaga sigemboro
yen mari maga, mboro
ma yaa kari tɔngɔ mberi
pye katara.

²⁶ Ki cara ti woolo pe fanɲga kì
kɔ pe ni,
paa fyɛ, fɛrɛ pe yigi.
Pe yen paa kere yan yen,
paa yanmɔli yen,
paa yan ɲga ki ma fi wa go ki go
na ki yen,
paa bile* ɲa wì fi ma waga, na
wi fa tinne wɔ wi yen.

²⁷ Mɔ̀ kapyege ki ni fuun ki jɛn.
Mɔ̀ censanga wi jɛn naa ma
yirisanga wi ni,
naa ma yesanga wi ni konaa ma
ma yiri na kɔwɔgo sanga
ɲa ni.

²⁸ Ee, mà yiri na kɔwɔgo,
ma ye gbɔgɔwɔ senre nda mà
yo, mìri logo.
Ki kala na, mi yaa ma numala li
furu mbe kannjine le wa,
mbanla karafe wi le wa ma yɔn
mbe ta mbaa ma yege
sinni,
mbɔɔn pye ma songɔrɔ ma toro
wa kɔɔ na mà le ma pan
li ni†.

²⁹ «Ezekiyasi, mboro wo na,
kacen ɲa wi yaa ki naga fɔ na senre
ti yen kaselege wi ɲa:

†19.28: 2 Wunlu 19.28; Eza 37.29.

«Yarilire pire nda ti to ma fi ti
ye, ko yarilire to ye yaa
ka yele na.

Yelapanna nda ti yaa ka fi ti ye,
to ye yaa ka ka.

Ɛen fɔ yele taanri wolo lo ni,
yoro jate ye ye yariluguro ti
lugu, ye kari kɔn yaa ti
kaa.

Ye ye ɛɛzen* tiire sanri, ye kaa
ti pire ti kaa.»

³⁰ Ki ka pye ma, Zhuda cenle
woolo mbele pe yaa ka
koro go na,
pe yaa ka pye paa tige yen,
nga ki yen na ninde fɔnndo kanni
na yiin wa tara, ma se wa
naayeri.

³¹ Ee, leele pele yegɛ yaa ka yiri
bere wa Zheruzalemu ca;
leele pele yaa ka sho mbe koro
wa Siyon yanwiga ki na.

Yawe Yenjele na yawa pi ni
fuun fɔ, kala na li yaa ka
pye ye kan mbe yiri wa li
ndanlawa gbɔɔ pi ni, loli
yɛen†.

³² «Ki kala na, senre nda Yawe
Yenjele li yo Asiri tara wunlunaja
wi wogo na, ti nda:

«Asiri tara wunlunaja wi se ye
wa ca ki ni.

Wi se ka lere won wanla ni wa
ca ki ni;

wi se ka tuguron sigeyaraga* le
mbe to ca ki na,

wi se ka lugusaga gbegale ca ki
megɛ ni mbe ye wa ki ni
mbe to ki na.

³³ Konɔ na wi le ma pan lo wi
yaa ka le mbe songoro.
Wi se ka ye laga ki ca nga ki ni.»
Mi nga Yawe Yenjele, muwi mi
yo ma.

³⁴ «Mi yaa la ki ca nga ki go
singi, mbege sho wi keɛ
na yɛera mege ki gbɔɔwo pi kala
na konaa na tunmbyee
Davidi wi kala na.» »

Yenjele laa Zhuda tara woolo pe sho

³⁵ Ki pilige nunɔba ki yembine
li ni, a Yawe Yenjele li mɛrege*
wi si pan wa Asiri tara fenne pe
malingbɔɔnlo censaga ki ni, ma lere
waga cenme naa nafa tijere ma yiri
kanɔgurugo (185 000) wo gbo pe ni.
Ki goto pinliwe pi ni, naa paa kaa
yiri, pe mbe wele, mɛɛ pe ni fuun
pe yan pe pye gboolo. ³⁶ Ki pye ma,
a Asiri tara wunlunaja Senakeribu
wi suu malingbɔɔnlo censaga ki
yirige, mɛɛ songoro ma kari ma saa
cen wa Ninive* ca.

³⁷ Pilige ka, maa ta wa wi
yarisunngo Nisirɔki ki gbɔɔgo ki
ni wila ki gbogo, a wi pinambiile
shyen, Adirameleki naa Sarezeri pe
suu gbɔn maa gbo tokobi ni, mɛɛ
fe ma kari wa Ararati tara. A wi
pinambyɔ Azari Hadɔn wi si cen
wunluwo pi na wa wi yɔnlo.

†19.31: Abi 17; Zhoue 3.5.

Ezekiyasi wi yama naa wi sagalama senre

(Eza 38.1-8,21-22)

20¹ Ki wagati wi ni, a Ezekiyasi wi si to na yaa fɔ na kee mbe ku. A Amɔzi pinambyɔ Ezayi* ɲa wila pye Yenɲele yɔn senre yofɔ* wi si pan wa wi yeri ma suu pye fɔ: «Pa Yawe Yenɲele li yo yɛɛn fɔ: «Senre nda ma yaa yo ma go woolo pe kan ti yo pe kan, katugu ma yaa ku, ma se yiri ki yama mba pi na.» »

² Kona, a Ezekiyasi wi si kanɲga ma yege wa mbogo ki yeri ma Yawe Yenɲele li yenri, ma yo fɔ: ³ «E, Yawe Yenɲele, ki yaga ma nawa to ki na fɔ mɪ tanga ma yege sɔgɔwɔ tagawa ni konaa na kotogo ki ni fuun ni. Kala na lɔɔn ndanla, lo mɪ pye.» Kona, a Ezekiyasi wi si gbele fɔ jɛɲge.

⁴ Kila Ezayi wi ta wi yiri wa go ki ni, ɛɛn fɔ wi fa ta mbe yiri wa lonɔ ki nawa gben. A Yawe Yenɲele li si para wi ni maa pye fɔ: ⁵ «Sɔngɔɔ ma saga yo Ezekiyasi, na woolo pe yege sinɔ wi kan fɔ: «Mi ɲa Yawe Yenɲele, wi tele Davidi wi Yenɲele le, pa mɪ yo yɛɛn fɔ: Mɔɔ yenrɛwe pi logo, mɔɔ yentunwɔ pi yan. Wele, mi yaa ma sagala. Pilige taanri wogo ki na, ma yaa yiri mbe kari wa mi ɲa Yawe Yenɲele na sherigo gbɔgɔ* ki ni. ⁶ Mi yaa yele ke ma yiri kanɲurugo taga wa ma yinwege ki na. Mi yaa mboro naa

ki ca ɲga ki ni ye sho Asiri tara wunlunɲa wi kɛɛ. Mi yaa la ki ca ɲga ki go singi na mege ko kala na konaa na tunmbyee Davidi wo kala na.» »

⁷ Kona, a Ezayi wi sho fɔ pe pan figiye* tige pire shashaga nunɲba ni. A pɛ si pan ki ni maga pire ti tire mari taga wa Ezekiyasi wi nanɲbanga ki na. A Ezekiyasi wi si sagala. ⁸ Ezekiyasi wila Ezayi wi yewe ma yo fɔ: «Kacɛn wiwiin wi yaa ki naga na na fɔ Yawe Yenɲele li yaa na sagala konaa mbe ti pilige taanri wogo ki na mbe kari wa li sherigo gbɔgɔ ki ni?»

⁹ Kona, a Ezayi wi suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Kacɛn ɲa Yawe Yenɲele li yaa ka pye mbege naga fɔ li yaa li senyoro ti tanga mberi yɔn fili, wi ɲa. Wa go ki yeyɔngɔ lugusaga ki na, maa jaa yinme pi kari yege sa gbɔn tɔɔɔ tagasaga kɛ na lee nakoma pi sɔngɔɔ punɔ na sa gbɔn tɔɔɔ tagasaga kɛ na?»

¹⁰ A Ezekiyasi wi sho fɔ: «Yinme pi kari yege sa gbɔn tɔɔɔ tagasaga kɛ na, ko pyewe yaa pye mbe tanla. Ki kala na, mila jaa pi sɔngɔɔ punɔ na sa gbɔn tɔɔɔ tagasaga kɛ na.» ¹¹ Kona, a Yenɲele yɔn senre yofɔ Ezayi wi si Yawe Yenɲele li yenri, a li si ti a yinme pɪ sɔngɔɔ punɔ na, fɔ ma saa gbɔn tɔɔɔ tagasaga kɛ na, wa Ahazi go ki lugusaga ki na[†], ko ɲga yinme pɪla tigi wa ki na mako we.

[†]20.11: Pa leele paa pye na yinme pi cenlɔmɔ pi wele wa go ki lugusaga ki na, jango mbe sɔnɔ ki gbɔn yege ɲga na ki jen.

Babiloni tara fenne pitunmbolo pèle la pan wa Ezekiyasi wi yeri

(Eza 39.1-8)

¹²Ki wagati nunḡba wi ni, Baladan pinambyo Berodaki Baladan ṅa wila pye Babiloni tara wunlunaṅa, wì si pitunmbolo torogo sewe naa yarikanra ni wa Ezekiyasi wi yeri, katugu wila ki logo ma yo Ezekiyasi wi woro ṅgbaan. ¹³A Ezekiyasi wì si wagati kan, a wo naa pitunmbolo pe ni pè cèn ma para. Yaara nda fuun tìla pye wa wì yarijende sɔṅḡbanga woro ti tegesaga ki ni, a wì siri naga pe na: Warifuwe naa tɛ, naa nuwɔ taanyaara konaa sinme sɔṅḡbanga woo, naa wi malingbɔnyaara konaa yaara nda fuun tìla pye wa wì yarijende tegesaga ti ni. Yaraga ko ka sila koro ṅga Ezekiyasi wi sila naga pe na wa wi wunluwɔ go ki ni konaa wa wi wunluwɔ tara ti ni.

¹⁴Kona, a Yenḡele yɔn senre yofɔ Ezayi wì si kari wa wunlunaṅa Ezekiyasi wi yeri ma saa wi yewe, ma yo fɔ: «Ki leele mbele pe pan ma yo mele ma kan? Pe yiri se ma pan laga ma yeri?»

A Ezekiyasi wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Pè yiri taleere ta ni, fɔ wa Babiloni tara ma pan.»

¹⁵Kona, a Ezayi wì sho naa fɔ: «Yiṅgi naa yiṅgi pe yan laga ma go?»

A Ezekiyasi wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yaraga o yaraga ki yen laga na go, pèḡe yan. Yaraga ko ka si koro wa na yarijende tegesaga ki ni, na mi si ṅga naga pe na.»

¹⁶Kona, a Ezayi wì si Ezekiyasi wi pye fɔ: «Yawe Yenḡele li senyoro ti logo. ¹⁷Wele, piliye ya wa na paan, yaara nda fuun ti yen laga ma go konaa yaara nda fuun ma teleye pàa tɛḡe wa, fɔ ma pan ma gbɔn nala, pe yaa kari koli mbe kari ti ni wa Babiloni tara. Ka kpɛ se ka koro wa. Yawe Yenḡele lo lì yo ma†. ¹⁸Pe yaa kɔɔn setirige piile pele koli, mboro jate piseele, mbe kari pe ni, mbe sa pe san, mbe pe pye Babiloni tara wunlunaṅa wi tunmbyeele wa wunluwɔ go ki ni†.» ¹⁹A Ezekiyasi wì si Ezayi wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Yawe Yenḡele li senre nda mà yo na kan, ti yen senjende.» A wì sho naa fɔ: «Een fɔ mbanla ta go na, mì yo yeyinḡe ki yaa pye laga tara ti ni konaa we yaa pye mbe cèn pɔw!»

²⁰Ezekiyasi wi kapyegele sanḡgala, naa wi kotogo kagala ke ni fuun, naa tɔnmɔ wege ṅga wila wɔ konaa ma tɔnmɔ fongologo ṅga wɔ wa tara ti nḡɔ, ma tɔnmɔ pi tile ma pan pi ni wa Zheruzalemu ca, ki kagala ke yen ma yɔnḡɔ wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni. ²¹A Ezekiyasi wì si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A wi pinambyo Manase wì si cèn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

†20.17: 2 Wunlu 24.13; 2 Kuro 36.10.

†20.18: 2 Wunlu 24.14; Dani 1.1-7.

Zhuda tara wunlunaja Manase wi sanga

(2 Kuro 33.1-25)

21¹ Manase wila ta yeŋe ke ma yiri shyen mɛɛ cɛn wunluwo pi na. Yeŋe nafa shyen ma yiri ke ma yiri kaŋgurugo wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca. Paa pye naa nɔ wi yinri Hefiziba. ²Ɔga ki yen kapege Yawe Yenŋele li yeŋe na, ko wila pye. Yawe Yenŋele laa cengele ngele purɔ ma ke yirige wa Izirayeli* woolo pe yeŋe kaa pye na katijangara nda piin, to wila pye na piin. ³Wi to Ezekiyasi wila sunzara nda jaanri wa tinndiye pe na mari wo wa tara ti ni, Manase wila ti kan naa fɔnŋɔ. Wila saraga wɔsara* kan yarisunŋo Baali* ki meŋe ni, ma tiyala kan yarisunŋo jele Ashera* ki meŋe ni, paa yeŋe nŋa na Izirayeli tara wunlunaja Ashabu wila ki pye we. Wila pye na foli naayeri yanwa yirigeyaara ti ni fuun ti yeŋe sɔgɔwo konaa nari gbogo. ⁴Wila saara wɔsara ta yeŋe kan wa Yawe Yenŋele li sherigo gbɔɔ* ki ni, ma si yala Yawe Yenŋele laa yo fɔ pa li yaa la li yeŋe nari wa ki laga ki ni, wa Zheruzalemu ca. ⁵Wila saara wɔsara ta kan yanwa yirigeyaara nda wa naayeri ti ni fuun ti meŋe ni, wa Yawe Yenŋele li sherigo gbɔɔ ki londo shyen ti ni. ⁶Wila wi pinambyɔ wi wo saraga* maa sogo. Wila pye na jeere piin konaa na kajenme kagala piin. Wila leele

pele tege, a paa kuulo pe yinri na pe yewe, na kagala ngele kaa paan wa yeŋe ke yuun. Ɔga ki yen kapege Yawe Yenŋele li yeŋe na, ko wila pye na piin na kee yeŋe suyi, jango mbeli nawa pi nŋban. ⁷Wila yarisunŋo jele Ashera ki yanlee gbegele ma saa ki tege wa sherigo gbɔɔ ki ni. Ma si yala, Yawe Yenŋele laa ki yo Davidi wi kan, ma kaa ki yo wi pinambyɔ Salomo wi kan ma yo fɔ: «Ki sherigo gbɔɔ nŋa konaa ki Zheruzalemu ca nŋa ki ni, to mi wo laga Izirayeli cengele ke ni fuun ke sɔgɔwo mbaa na yeŋe nari laga ti ni sanga pyew. ⁸Ɔgasegele naa lasiri* senre nda fuun mi yo Izirayeli woolo pe kan, na paga ti ni fuun ti logo mberi le, konaa mbaa tanri na tunmbyee Moyisi wila lasiri senre nda kan pe yeri ti ni fuun ti na, kona mi se ti pe yiri laga tara nda mila kan pe teleye pe yeri ti ni mbaa yanri mbaa toro†.» ⁹Eɛn fɔ Izirayeli woolo pe sila logo Yenŋele li yeri. Manase wila pe punŋo maga kan, a pe kapege pye ma we cengele ngele Yawe Yenŋele laa tɔnŋɔ ma ke ko wa pe yeŋe ke na.

¹⁰Kona, a Yawe Yenŋele li si para li tunmbyeele Yenŋele yɔn senre yofenne* pe yɔn, ma yo fɔ: ¹¹«Kɔ kaa pye Zhuda tara wunlunaja Manase wiŋi katijangara nda ti pye, kɔ kaa pye kapere nda wi pye ti tijanga ma we Amori cenle woolo mbele paa pye ma cɛn laga tara ti ni faa pe woro ti na, ma ti a

†21.8: 1 Wunlu 9.3-5; 2 Kuro 7.12-18.

Zhuda tara woolo pè kapege pye wi yarisunndo gbɔɔwɔ pi kala na, ¹²ki kala na, pa Yawe Yenɲele, Izirayeli woolo Yenɲele li yo yɛɛn fɔ: «Mi yaa jɔɔɔ wa Zheruzalemu ca konaa Zhuda tara ti na, fɔ lere ɲa fuun kaga wogo ki logo, ki yaa to wi yɔn na. ¹³Mi yaa ti kala na làa pye Samari* ca ki na konaa kala na mɪla pye Ashabu go woolo pe na, ki kala nungba la mbe pye Zheruzalemu ca ki na. Mi yaa Zheruzalemu ca ki pɛ, mbe ca woolo pe yirige pew paa yege ɲa na pe ma tasa nawa sulu mbe suu jiile wi jogongɔɔ we. ¹⁴Na woolo mbele pe yaa ka koro, mi yaa kɛɛ laga pe na, mbe pe le pe juguye pe kɛɛ. Pe juguye pe ni fuun pe yaa kaa tuun pe na mbaa pe kɛɛ yaara ti shoo, mbaa ti koli pe yeri; ¹⁵katugu ɲa ki yen kapege na yege na, ko paa piin ma koro nala nawa pi ngbanni, maga lɛ wa pilige ɲa ni mɪ pe teleye pe yirige wa Ezhipiti tara fɔ ma pan ma gbɔn nala.» »

¹⁶Manase wɪla Zhuda tara woolo pe le kapege pyewe pi ni, ma ti a pè kapege pye Yawe Yenɲele li yege sɔɔwɔ. Mbe taga wa ko na, wɪla lelegere gbo, mbele pàa pye jɛregisaga fu, fɔ a pe kasanwa pɪ wo ma Zheruzalemu ca ki yin, maga lɛ go ɲa na ma saa ki wa go ɲa na. ¹⁷Manase wi kapyegele sanɲgala, naa kagala ɲgele fuun wɪla pye konaa kapege ɲa wɪla pye, ki kagala ke yen ma yɔnɔɔ wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sɛwe wi ni. ¹⁸A

Manase wɪ si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A pè suu le wa wi wunluwɔ go laga ki nanɲɔ kɔɔɔɔ ki ni, ko ɲa pàa pye na yinri Uza nanɲɔ kɔɔɔɔ. A wi pinambyɔ Amɔ wɪ si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnɔ.

Zhuda tara wunlunana Amɔ wi sanga

¹⁹Amɔ wɪla ta ye le nafa ma yiri shyen mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. Ye le shyen wɪla pye wunluwɔ pi na, wɪla pye ma cɛn wa Zheruzalemu ca. Pàa pye naa nɔ wi yinri Meshulemeti. Naja ɲa pàa pye na yinri Haruzi wo sumborombyɔ lawi, ma yiri wa Yotiba ca. ²⁰ɲa ki yen kapege Yawe Yenɲele li yege na, ko wɪla pye paa yege ɲa na wi to Manase wɪla ki pye we. ²¹Wɪla tanga wa wi to wi tulugo ki ni fuun ki ni. Yarisunndo nda wi to wɪla gbɔɔ to wo fun wɪla gbɔɔ konaa ma fɔli ti yege sɔɔwɔ mari gbɔɔ. ²²Wɪla laga Yawe Yenɲele, wi teleye Yenɲele li na. Wi sila tanga Yawe Yenɲele li konɔ li na. ²³A Amɔ wi legbɔɔɔ pè si kaa yɔn le wi na, mɛɛ wi gbo wa wi wunluwɔ go ki ni. ²⁴ɛɛn fɔ, a ki tara woolo pè si yiri ma legbɔɔɔ mbele pàa yɔn le wunlunana Amɔ wi na pe tɔngɔ. A pè suu pinambyɔ Zhoziyasi wi tɛge wunluwɔ pi na wa wi yɔnɔ.

²⁵Amɔ wi kapyegele sanɲgala konaa kagala ɲgele fuun wɪla pye ke yen ma yɔnɔɔ wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele

sewe wi ni. ²⁶A pè suu le wa wi fanga ki ni, wa naja ɲa pàa pye na yinri Uza wi nanɔ kɔlɔɔ ki ni. A wi pinambyɔ Zhoziyasi wì si cèn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

**Zhuda tara wunlunaɲa
Zhoziyasi wi sanga**

(2 Kuro 34.1-2)

22 ¹Zhoziyasi wìla ta yele kɔlɔtaanri, mɛɛ cèn wunluwɔ pi na. Yele nafa ma yiri kɛ ma yiri nungba wìla pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Wi nɔ pàa pye naa yinri Yedida. Yedida to wo lawi ɲa Adaya, ma yiri wa Bozikati ca[†]. ²ɲga ki yen ma sin Yawe Yɛnɲele li yeɣe na ko wìla pye. Wìla tanga wa wi tele Davidi wì tulugo ki ni fuun ki ni. Wi sila kɛ mbe kari kalige na nakoma kamɛnɣe na.

**Pàa lasiri sewe wi yan
wa sherigo gbɔɔ ki ni**

(2 Kuro 34.8-28)

³Zhoziyasi wi yele kɛ ma yiri kɔlɔtaanri wolo li ni wa wunluwɔ pi na, pilige ka, a wì si sewe yɔnlɔɔɔ Shafan wi yeri maa tun wa Yawe Yɛnɲele li sherigo gbɔɔ* ki ni. Shafan wi to wo lawi ɲa Azaliya. Azaliya to wo lawi ɲa Meshulam. Zhoziyasi wìla wi tun ma yo fɔ: ⁴«Yiri ma kari wa saraga wɔfenne to* Hilikiya wi yeri, ma saga yo wi kan fɔ leele pè pan penjara nda ni wa Yawe Yɛnɲele li sherigo gbɔɔ ki ni, to nda yeyɔnɔ

kɔɔsifenne pè sho pe kɛɛ, wiri jiri. ⁵Pege penjara ti kan Yawe Yɛnɲele li sherigo gbɔɔ jɔɔsara gbegelefenne teelee pe yeri. Poro mbaa ti kaan tunmbyeele mbele pe yen na sherigo gbɔɔ ki jɔɔsara ti gbegele pe yeri. ⁶Pe yaa la tire tefenne, naa go ki tunɲo pyefenne konaa go wafenne pe sara ti ni, mbe tire naa sinndɛɛre tugbɔɔɔ nda pè tɛtɛ mbe go ki gbegele ti lɔ ta ni. ⁷Ɛɛn fɔ penjara nda fuun pe yaa kan pe yeri, pe se ka pe yewe ti yelɔmɔ pi ni, katugu pe yen leele mbele pè taga pe na.»

⁸Kona, a saraga wɔfenne to Hilikiya wì si sewe yɔnlɔɔɔ Shafan wi pye fɔ: «Mì lasiri* sewe wi yan wa Yawe Yɛnɲele li sherigo gbɔɔ ki ni.» A Hilikiya wì suu kan Shafan wi yeri. A wì suu kara. ⁹Ko punɔ na, a sewe yɔnlɔɔɔ Shafan wì si kari wa wunlunaɲa wi yeri ma saa wi pye fɔ: «Penjara nda ti yen wa Yawe Yɛnɲele li sherigo gbɔɔ ki ni, ma tunmbyeele pèri kan sherigo gbɔɔ jɔɔsara gbegelefenne teelee pe yeri.» ¹⁰A sewe yɔnlɔɔɔ Shafan wì sigi senre nda ti yo naa wunlunaɲa wi kan fɔ: «Saraga wɔfenne to Hilikiya wì sewe wa kan na yeri.» A wì suu kara wunlunaɲa wi yeɣe na.

¹¹Naa wunlunaɲa wìla kaa lasiri sewe senre ti logo sanga ɲa ni, a wì suu yeɛra yaripɔɔ ti walagi lawɔɔ ti kala na. ¹²Ko punɔ na, a wunlunaɲa wì si saraga wɔfɔ* Hilikiya wi yeri,

[†]22.1: Zhere 3.6.

naa Shafan pinambyɔ Ahikamu, naa Mishe pinambyɔ Akibɔri, naa sewe yɔnlogɔɔ Shafan konaa wunlunana wi tunmbyee Asaya wi ni ma pe pye fɔ: ¹³«Ye kari ye sa Yawe Yenjele li yewe na kan, naa leele pe kan konaa Zhuda tara woolo pe ni fuun pe kan ki sewe ɲa wè yan wi nawa senre ti wogo na; katugu Yawe Yenjele li nanɣbanwa pì gbɔɔ. Lì nawa ɲɣban we ni fɔ jenge; katugu we teleye pe sila tanga ki sewe ɲa wi senre ti na. Kagala ɲgele ke yen ma yɔnlogɔ wa wi ni, pe sila tanga mbe yala ke ni.»

**Wunlunana wila leele tun,
a pè saa Yenjele yɔn senre yofɔ
jele Hulida wi yewe**

¹⁴Kona, a saraga wɔfɔ Hilikiya, naa Ahikamu, naa Akibɔri, naa Shafan konaa Asaya wi ni, pè si kari wa Yenjele yɔn senre yofɔ* jele Hulida wi yeri. Hulida wila pye Tikiva pinambyɔ Shalumu wo jɔ konaa ma pye Harikasi pishyenwoo. Shalumu wila pye sherigo gbɔɔ yaripɔɔ ti tɛgefɔ. Hulida wila pye ma cen wa Zheruzalemu ca laga fɔnɲɔ ko ni. A pè si para wi ni. ¹⁵A Hulida wì si pe yɔn sogo ma yo fɔ: «Pa Yawe Yenjele, Izirayeli* woolo Yenjele lì yo yeen fɔ: «Ye saga yo lere ɲa wì ye tun laga na yeri wi kan fɔ: ¹⁶Pa Yawe Yenjele lì yo yeen fɔ: Mi yaa jɔlogɔ gbɔɔ wa ki ca ɲga konaa ca woolo pe na, mbe yala senre nda fuun ti yen ma yɔnlogɔ wa ki

sewe ɲa Zhuda tara wunlunana wì kara ti ni. ¹⁷Kì kaa pye pè laga na na ma saa na wusuna nuwɔ taan* sori yarisunndo ta yege kan, janɲo mbanla nawa pi ɲɣban pe kapyere ti ni, ki kala na, mì nawa ɲɣban ki ca ɲga ki ni fɔ jenge; ki nanɣbanwa pi se kɔ.» ¹⁸Een fɔ ye saga yo Zhuda tara wunlunana wi kan, wo ɲa wì ye tun ye pan ye Yawe Yenjele li yewe, yoo pye fɔ: «Senre nda mà logo, Yawe Yenjele, Izirayeli woolo Yenjele, pa lì yo yeen ti wogo na, fɔ: ¹⁹Jɔlogɔ naa danɲa kala na mì yo mi yaa wa ki ca ɲga konaa ca woolo pe na mbe pe pye fyɔnwɔ fenne, kì kaa pye ki senre nda mà logo tɔɔn jɔlɔ wa ma kotogo ki na, a mɔɔ yee go sogo mi ɲa Yawe Yenjele na yege sɔgɔwɔ, a mɔɔ yeera yaripɔɔ ti walagi mbege naga fɔ mɔɔ yee tirige konaa ma gbele na yege sɔgɔwɔ, mi fun, mɔɔ yenrewe pi logo.» Mi ɲa Yawe Yenjele muwi mì yo ma. ²⁰Kì kala na, mi yaa ka ti ma ku ma kari ma teleye pe kɔɔɔ. Pe yaa kɔɔn le yeyinɲe na wa ma fanga ka ni. Jɔlogɔ ɲga fuun mi yaa wa ki laga ɲga ki na, ma sege yan yenle ni.»

A pitunmbolo pè si saa ki senre ti yege yo wunlunana wi kan.

**Zhoziyasi wila yɔn finliwe le naa
Yenjele li ni**

(2 Kuro 34.29-32)

23 ¹Kona, a wunlunana Zhoziyasi wì si Zhuda tara lelele* konaa Zheruzalemu ca

lelele pe ni fuun pe yeri ma pe gbogolo wa wi yee tanla. ²Ko pungo na, a wunlunaṇa wì si kari wa Yawe Yenṇele li sherigo gbɔḡo* ki ni, naa Zhuda tara woolo pe ni fuun pe ni, naa Zheruzalemu ca woolo pe ni fuun pe ni, naa saraga wɔfenne* pe ni, naa Yenṇele yɔn senre yofenne* pe ni konaa leele pe ni fuun pe ni, maga le piile pe na fɔ ma saa ki wa lelele pe na. Kona, yɔn finliwe* senre sewe ṇa pàa yan wa Yawe Yenṇele li sherigo gbɔḡo ki ni, a wì suu senre ti ni fuun ti kara janwa wi ni fuun wi kan. ³Wunlunaṇa wìla pye ma yere wa ndɔḡɔ ti ni, a wì si yɔn finliwe le naa Yawe Yenṇele li ni, maga kɔn maga tege mbe taga Yawe Yenṇele li na mbaa tanri li ṇgasegele, naa li kondeḡenṇele konaa li kakɔndeḡenṇele ke na wi kotogo ki ni fuun ni, naa wi jatere wi ni fuun ni; jango yɔn finliwe senre nda ti yen ma yɔnɔḡo wa ki sewe wi ni, mberi le mbaa tanri ti na. A leele pe ni fuun pè si yenle ki yɔn finliwe pi na.

**Zhoziyasi wìla sherege
konɔ li gbegele mali tege
naa fɔnḡo wa Zhuda tara**

(2 Kuro 34.3-5,33)

⁴Kona, a wunlunaṇa wì si konɔ kan saraga wɔfenne to* Hilikiya wi yeri, naa saraga wɔfenne sanmbala poro naa sherigo gbɔḡo ki yeyɔḡo kɔɔsifenne pe yeri ma yo fɔ yaara nda fuun tìla gbegele yarisunḡo

Baali* ki kan, naa yarisunḡo Ashera* ki kan konaa yanwa yirigeyaara nda wa naayeri ti kan, peri wɔ wa Yawe Yenṇele li sherigo gbɔḡo ki ni. A pè siri le ma yiri ti ni, ma saa ti sogo wa Zheruzalemu ca ki pungo na, wa Sedirɔn lara ti na, mee ki cɔnrɔ ti le ma kari ti ni wa Beteli ca. ⁵Zhuda tara wunlumbolo pàa saraga wɔfenne mbele tege faa, a paa wusuna nuwɔ taan* wi sori wa sunzara nda wa tinndiye pe na ti na, wa Zhuda tara cara ti ni, naa wa Zheruzalemu ca ki kanḡara na cara ti ni, konaa mbele pàa pye na wusuna nuwɔ taan wi sori yarisunḡo Baali ki kan, naa yɔnɔ, naa yenḡe, naa wɔnḡɔɔ konaa naayeri yanwa yirigeyaara ti ni fuun ti kan, Zhoziyasi wìla pe ni fuun pe purɔ ma pe wɔ wa. ⁶Yarisunḡo jele Ashera ki tiyala na làa pye wa Yawe Yenṇele li sherigo gbɔḡo ki ni, a wì sili kɔw ma kari li ni wa Zheruzalemu ca ki pungo na, wa Sedirɔn gbunlundege ki yeri, ma saa li sogo wa Sedirɔn gbunlundege ki ni mali pye cɔnrɔ. A pè sigi cɔnrɔ ti koli ma saa ti wo wa gboolo lesaga ṇga ki yen lere pyew wogo ki ni†. ⁷Jajaala mbele pe yinre tìla pye wa Yawe Yenṇele li sherigo gbɔḡo ki ni, Zhoziyasi wìla ti jaanri, to nda jele pàa pye na yaripɔɔ tiin wa ti ni yarisunḡo jele Ashera ki kan naga gbogo we. ⁸Ko pungo na, a Zhoziyasi wì si Zhuda tara saraga

†23.6: 2 Wunlu 21.3; 2 Kuro 33.3.

wɔfenne pe ni fuun pe yeri ma pe gbogolo. Saraga wɔfenne pàa pye na wusuna nuwɔ taan wi sori sunzara nda na wa tinndiye pe na, a wì si ti ni fuun ti jɔɔ mari tɛge fyɔngɔ ni, maga lɛ wa Geba ca fɔ ma saa gbɔn wa Berisheba ca ki na[†]. Sunzara nda tila pye wa ca ki yeyɔnrɔ ti tanla, wila ti jɔɔ. Ŋga kila pye wa caɔ Zhozuwe jate wi yeyɔngɔ ki tanla, ma wa ca ki yeyɔngɔ ki kamɛngɛ kɛɛ yeri, wila ki jɔɔ fun. ⁹Sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na, saraga wɔfenne mbele pàa pye na saara ti woo wa ti na, pe sila yenlɛ ki na poro mbaa saraga* wɔɔtunngɔ ki piin naa wa Yawe Yenɲele li saraga wɔsaga* ki na, wa Zheruzalemu ca. Eɛn fɔ pàa pye na leve* fu buru wo kaa ja pe sefenne saraga wɔfenne sanmbala pe ni.

¹⁰Sunzaga ŋga pàa pye na piile woo saraga na pe sori wa ki na, ko ŋga pàa pye na yinri Tofeti, wa Benì Hinɔmu gbunlundege ki ni, Zhoziyasi wila ki jɔɔ maga tɛge fyɔngɔ ni, jango lere kpɛ ka ka pan mboo pinambyɔ nakoma wi sumborombyɔ wɔ saraga mboo sogo wa ki na yarisunngɔ Molɔki ki kan[†]. ¹¹Zhuda tara wunlumbolo pàa shɔnye mbele tɛge pe ye wa Yawe Yenɲele li sherigo gbɔɔ ki yeyɔngɔ ki tanla, mbaa yɔnlɔ ki

gbogo pe ni, Zhoziyasi wila pe wɔ wa. Ki shɔnye pàa pye wa ca ki yekelewe Netan Meleki wi wɔnlɔgo ki tanla, wa sherigo gbɔɔ laga nawa ki kanngara na yinre ti ni. Malaga gbɔnwotoroye mbele pàa tɛge na yɔnlɔ ki gbogo pe ni, wila pe sogo fun. ¹²Zhuda tara wunlumbolo pàa saraga wɔsara nda kan wa Ahazi wi go ki biri wi go na konaa saraga wɔsara nda Manase wila kan wa Yawe Yenɲele li sherigo gbɔɔ londo shyen ti ni, wunlunaŋa wila ti jaanri. Naa wila kaa ti yaari maga tara ti koli ma kɔ, a wì si saa ti wa wa Sedirɔn gbunlundege ki ni[†]. ¹³Izirayeli* tara wunlunaŋa Salomɔ wila sunzara nda kankan wa tinndiye pe na wa yanwiga ŋga pe yinri Jɔɔwɔ yanwiga ki kalige kɛɛ ki na, wa Zheruzalemu ca ki yesinme na, Zhoziyasi wila ki sunzara ti jɔɔ mari tɛge fyɔngɔ ni. Ki sunzara nda wa tinndiye pe na tila kan Sidɔn ca fenne pe yarisunngɔ tijaanga jele Asitarite ko kan, naa Mowabu cenle woolo pe yarisunngɔ tijaanga Kemɔshi ko kan konaa Amɔ cenle woolo pe yarisunngɔ fyere wogo Milikɔmu ko kan[†]. ¹⁴Sinndeere titɔɔnrɔ nda pàa yerege yerege na sunnu ti na, Zhoziyasi wila ti gbɔn mari yaari, ma yarisunngɔ Ashera ki

[†]23.8: Maga lɛ wa Geba ca fɔ ma saa gbɔn wa Berisheba ca ki na, ko kɔrɔ wo yen fɔ tara ti lagapyew.

[†]23.10: Levi 18.21; Zhere 7.31, 19.1-6, 32.35.

[†]23.12: 2 Wunlu 21.5; 2 Kuro 33.5.

[†]23.13: 1 Wunlu 11.7.

tiyagala ngele pàa kan naga sunnu ke koonlɔ; tila pye lara nda na, a wì si leele kajeere wa wa mari tɔn mari tege fyongɔ ni.

**Zhoziyasi wìla sherege
konɔ li gbegele mali tege
naa fɔngɔ wa Izirayeli tara**

(1 Wunlu 13.1-2,29-32; Yuuro 69.10)

¹⁵Mbe taga wa kona, Nebati pinambyɔ Yerobowamu wìla saraga wɔsaga nga kan wa Beteli ca konaa ma sunzaga nga kan wa tinndi wi na ma ti a Izirayeli woolo pè kapege pye, Zhoziyasi wìla ti jaanri, ma sunzaga konaa yarisunngo Ashera ki tiyala li ni ti sogo mari pye cɔnrɔ†. ¹⁶A Zhoziyasi wì si kaa welewele mɛ fanra nda tila pye wa yanwiga ki na ti yan. A wì si leele tun, a pè saa gboolo kajeere ta wɔ wa ki fanra ti ni, a wì pan mari sogo wa saraga wɔsaga ki na maga tege fyongɔ ni. Yawe Yenɛle lãa senre nda yo li yɔn senre yofɔ wa kan, a wìri yo ki kagala ke wogo na, kila pye ma yala ko senre to ni†. ¹⁷A Zhoziyasi wì si yewe ma yo fɔ: «Nadowo sinndelege kikiin mi yen na yaan wame?» A ca woolo pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Kagala ngele mà pye ki Beteli ca saraga wɔsaga nga ki na, Yenɛle lere nga wìla yiri wa Zhuda tara ma pan maga senre ti

yo ma wa ki na wi fanga koyi†.» ¹⁸Kona, a Zhoziyasi wì sho fɔ: «Ye ko fanga ko yaga wa. Lere kpɛ ka ka jiri wi kajeere ti na.» Kì pye ma, ki Yenɛle yɔn senre yofɔ wo naa nga wìla yiri wa Samari* tara ma pan†, a pè si poro kajeere to yaga wa. ¹⁹Yinre nda fuun Izirayeli tara wunlumbolo pàa kan wa sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na ti na, wa Samari tara cara ti ni na sunnu wa ti ni, ma Yawe Yenɛle li nawa pi ngban, Zhoziyasi wìla ti jaanri mari wɔ wa. Nga wìla pye Beteli ca woro ti na ko nunɔba ko wìla pye Samari ca woro ti na. ²⁰Sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na, saraga wɔfenne mbele pàa pye na tunngo piin wa ti na, a wì si pe ni fuun pe kɔnlogi wa saraga wɔsara ti na, ma leele kajeere sogo wa ti na mari tege fyongɔ ni. Ko punɔ na, a wì si songɔ wa Zheruzalemu ca.

Paki fɛti wi pyewe

(2 Kuro 35.1-19)

²¹Kona, a wunlunaɲa wì sigi yo leele pe ni fuun pe kan ma yo fɔ: «Ye Paki* fɛti wi pye Yawe Yenɛle, ye Yenɛle li mege ni paa yege nga na ki yen ma yɔnlogɔ wa yɔn finliwe senre sewe wi ni†.» ²²Ki Paki fɛti nga pàa pye, pe fa wa pye paa wi yen, maga le wa sanga nga ni kiti

†23.15: 1 Wunlu 12.33.

†23.16: 1 Wunlu 13.2.

†23.17: 1 Wunlu 13.30-32.

†23.18: 1 Wunlu 13.29-31.

†23.21: Dete 16.1-8.

kɔnfenne pàa pye na Izirayeli tara ti yege sinni konaa sanga ɲa fuun wunlumbolo pàa pye Izirayeli tara naa Zhuda tara ti go na wi ni. ²³ Eɛn fɔ Zhoziyasi wi wunluwɔ pi yeɛ ke ma yiri kɔlɔtaanri wolo li ni, ko a pɛ sigi Paki feti wi pye Yawe Yɛnɲele li mege ni wa Zheruzalemu ca. ²⁴ Mbe taga wa ko na, leele mbele pàa pye na kuulo pe yewe konaa jeɛfenne pe ni, Zhoziyasi wila pe ni fuun pe purɔ. Go nawa yarisunndo, naa yarisunndo ta yege ni konaa yaara tijangara nda fuun pàa pye na yaan wa Zhuda tara naa Zheruzalemu ca ki ni, wila ti ni fuun ti wɔ wa tara ti ni; jaŋgo mbe ti lasiri* sewe ɲa saraga wɔfɔ Hilikiya wila yan wa Yawe Yɛnɲele li sherigo gbɔgo ki ni, senre nda ti yen ma yɔnlogɔ wa wi ni, leele paa tanri ti na. ²⁵ Wunlumbolo mbele pàa keli ma yiri Zhoziyasi wi yege wa kpe sila sɔngɔɔ mbe pan Yawe Yɛnɲele li kɔɔgo wi kotogo ki ni fuun ni, naa wi nawa pi ni fuun ni konaa wi fannga ki ni fuun ni paa Zhoziyasi wi yen, mbe tanga mbe yala Moyisi lasiri senre ti ni fuun ti ni. Wo pungo na, wunlunaŋa wa kpe sila si yiri paa wi yen.

²⁶ Konaa ki ni fuun, Yawe Yɛnɲele li naŋbanwa gbɔɔ mba pila pye Zhuda tara woolo pe ni, ki naŋbanwa pi sila sogo li na, kagala ɲgele fuun Manase wila

pye mali nawa pi ɲgban ke kala na. ²⁷ Ki kala na, Yawe Yɛnɲele li yo fɔ: «Mi yaa Zhuda tara woolo pe purɔ mbe pe wɔ wa na yeɛ yege sɔgɔwɔ paa yege ɲga na mɪla Izirayeli woolo pe purɔ ma pe wɔ wa na yeɛ yege sɔgɔwɔ. Mi yaa je ki ca ɲga ki na, ki Zheruzalemu ca ɲga mɪla wɔ we, konaa mbe je sherigo gbɔgo ki na, ko ɲga mɪla yo mi yaa nala yeɛ nari wa ki ni we†.»

²⁸ Zhoziyasi wi kapyegele sanɲgala konaa kagala ɲgele fuun wila pye, ke yen ma yɔnlogɔ wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

Zhoziyasi wi kunwɔ

(2 Kuro 35.20-27)

²⁹ Zhoziyasi wi wunluwɔ sanga wi ni, a Ezhipiti tara wunlunaŋa Farawɔn* Neko wɪ si kaa yiri ma kari sa malaga gbɔn Asiri tara wunlunaŋa wi ni wa Efirati gbaan wi yɔn na. Kona, a wunlunaŋa Zhoziyasi wɪ si yiri ma saa Farawɔn wi fili mbe malaga gbɔn wi ni. Eɛn fɔ naa Farawɔn wila kaa wi yan, a wɪ suu gbo wa Megido ca†. ³⁰ A wi legbɔɔlɔ pɛ suu gboo wi lɛ malaga gbɔnwotoro wa ni ma yiri wi ni wa Megido ca ma kari wi ni wa Zheruzalemu ca, ma saa wi le wa wi fanga ki ni. A Zhuda tara woolo pɛ si sinme kpoyi* wo Zhoziyasi wi

†23.27: 1 Wunlu 8.29.

†23.29: Wunlunaŋa Zhoziyasi wila yiri ma saa Farawɔn wi fili mbe malaga gbɔn wi ni mboo yege kɔn, jaŋgo wiga ka sa malaga gbɔn Babilɔni tara fenne pe ni mbe ya pe ni, ko pungo na mbe pan mbe to Zhuda tara ti na mbe ya ti ni; 2 Kuro 35.20-24.

pinambyo Yowahazi wi na maa tege wunluwo pi na wa wi to wi yonlo.

Zhuda tara wunlunaga Yowahazi wi sanga

(2 Kuro 36.2-4)

³¹ Yowahazi wila ta yeŋe nafa ma yiri taanri mee cen wunluwo pi na. Yenŋe taanri wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca. Paa pye naa no wi yinri Hamutali. Zheremi ga wila yiri wa Libina ca wo sumborombyo lawi†. ³² Nga ki yen kapege Yawe Yenŋele li yege na, ko Yowahazi wila pye kala li ni fuun ni paa wi teleye pe yen. ³³ Farawon Neko wila wi po yongowo ni wa Iribila ca, wa Hamati tara, jango wiga kaa wunluwo pi piin wa Zheruzalemu ca naa. A Neko wi si lambo wa Zhuda tara woolo pe na ma yo paa warifuwe toni taanri naa culo cenme tijere konaa te culo nafa ma yiri ke ma yiri tijere kaan wi yeri. ³⁴ A Farawon Neko wi si Zhoziyasi pinambyo Eliyakimu wi tege wunluwo pi na wa wi to wi yonlo. A wi suu mege ki kanŋa naa yinri Yehoyakimu. A wi si Yowahazi wi yigi ma kari wi ni wa Ezhipiti tara. Pa wila saa ku wa†.

³⁵ Farawon wila warifuwe naa te ga senre yo, Yehoyakimu wila ti kan wi yeri. Een fo mbe ta mbege penjara ti kan Farawon wi yeri, wila tara woolo pe ni fuun nungba

nungba pe penjatara ti jate, ma warifuwe naa te yon ka sho pe ni fuun nungba nungba pe yeri ma yala pe penjatara ti ni. Ko wila pye mee ta ma Farawon Neko wi penjara ti ta mari kan wi yeri.

Zhuda tara wunlunaga Yehoyakimu wi sanga

(2 Kuro 36.5-8)

³⁶ Yehoyakimu wila ta yeŋe nafa ma yiri kangurugo, mee cen wunluwo pi na. Yeŋe ke ma yiri nungba wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca. Wi no paa pye naa yinri Zebuda. Uruma ca fenne naga Pedaya wo sumborombyo lawi†. ³⁷ Nga ki yen kapege Yawe Yenŋele li yege na, ko wila pye paa wi teleye pe yen kala li ni fuun ni.

24 ¹ Yehoyakimu wi wunluwo sanga wi ni, a Babiloni tara wunlunaga Nebukanezari wi si pan ma to Zhuda tara ti na. A Yehoyakimu wi si go sogo maa kan ma saa gbɔn fo yeŋe taanri. Een fo ko pungo na, a wi si yiri ma je Babiloni tara wunlunaga wi na naa fonngo†. ² Kona, a Yawe Yenŋele li si ti a benŋanri pyefenne peŋe yiri wa Kalide tara, naa wa Siri tara, naa wa Mowabu cenle li ni konaa wa Amo cenle li ni ma pan mbe to Yehoyakimu wi na. Yenŋele laa pe yirige ma pe wa Zhuda tara ti na, jango mbe

†23.31: 2 Wunlu 23.31; 2 Kuro 36.2.

†23.34: Zhere 22.10-12.

†23.36: Zhere 22.18-19; 26.1-6; 35.1-19.

†24.1: Zhere 25.1-38; Dani 1.1-2.

pe tongo pew mbe yala senre nda làa yo li tunmbyeele, Yenjele yon senre yofenne* pe kan ti ni. ³Yawe Yenjele lo làa ti, a ki jologo kagala kè gbòn pe na, katugu làa pye na jaa mbe Zhuda tara woolo pe purò mbe pe wò li yee yege sògòwò kapere nda fuun Manase wila pye ti kala na. ⁴Mbe taga wa ko na naa, Manase wila lelegere gbo mbele pàa pye jeregisaga fu, a pe kasanwa pì wo ma Zheruzalemu ca ki yin lagapyew. Ki kala na Yawe Yenjele li sila pye na jaa mbe pe kala yaga†.

⁵Yehoyakimu wì kapyegele sanngala, naa kagala ngele fuun wila pye ke yen ma yonlogo wa Zhuda tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni. ⁶A Yehoyakimu wì si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A wi pinambyò Yehoyakini wì si cen wunluwò pi na wa wi yonlo. ⁷Ki wagati wi ni, Ezhipiti tara wunlunaja wi sila pye na yinrigi wa wi tara mbe saa malaga gbòn pe ni, katugu tara nda fuun wila shò ma ta, Babiloni tara wunlunaja wila ti ni fuun ti shò, maga le wa Ezhipiti tara lafogo ki na, fò ma saa gbòn wa Efirati gbaan wi na.

Zhuda tara wunlunaja Yehoyakini wi sanga

(2 Kuro 36.9-10)

⁸Yehoyakini wila ta yeke ke ma yiri koltaanri mee cen wunluwò pi na. Yenge taanri wila pye wunluwò

pi na wa Zheruzalemu ca. Pàa pye naa nò wi yinri Nehushita. Wila pye Elinatan sumborombyò, ma yiri wa Zheruzalemu ca. ⁹Ŋga ki yen kapege Yawe Yenjele li yege na ko wila pye kala li ni fuun ni paa wi to wi yen.

Pàa malingbòonlo censaga kan Zheruzalemu ca ki tanla maga yon tòn ma ca woolo pe koli

¹⁰Yehoyakini sanga wi ni, Babiloni tara wunlunaja Nebukanezari wi malingbòonlo teelee naa wi malingbòonlo pe ni pè si pan mbe to Zheruzalemu ca ki na, mee malingbòonlo censaga kan ca ki tanla maga yon tòn. ¹¹Ma malingbòonlo teelee pe ta wa malingbòonlo censaga ki ni wa ca ki tanla, a Babiloni tara wunlunaja Nebukanezari wo jate wì si pan wa ca ki yesinme na. ¹²Kona, a Zhuda tara wunlunaja Yehoyakini wì si yiri wa ca ki ni, ma saa wi yee kan Babiloni tara wunlunaja wi yeri, wo naa wi nò, naa wi malingbòonlo teelee, naa wi tara teelee konaa wi legbòolò pe ni. A Babiloni tara wunlunaja wì si pe yigi kasopiile. Ko la yala wunlunaja Nebukanezari wi yeke koltaanri wolo li ni wa wunluwò pi na†. ¹³A wì si Yawe Yenjele li sherigo gbògò* yarijende ti ni fuun naa wunluwò go yarijende ti ni fuun ti koli. Izirayeli* tara wunlunaja Salomò wila yaapire

†24.4: 2 Wunlu 21.10-16.

†24.12: Zhere 22.24-30; 24.1-10; 29.1-2.

nda fuun gbegele te ni ma tege wa Yawe Yenjele li sherigo gbogo ki ni, wila ti ni fuun ti gbɔn mari yaari paa yege nga na Yawe Yenjele laa ki yo we†. ¹⁴Wila Zheruzalemu ca woolo pe ni fuun pe koli naa tara teepe pe ni, naa malingbɔɔnɔ teepe, naa kapyɔ jenfenne konaa feenle pe ni fuun pe ni. Pe ni fuun paa pye lere waga ke (10 000); kaawo ca ki fyɔnwɔ fenne poro ce paa koro wa ca ki ni. ¹⁵Wila Yehoyakini wi yigi ma kari wi ni wa Babiloni tara. Wila wunlunaga wi nɔ, naa wi jeele, naa wi legbɔɔnɔ konaa tara ti fannga fenne pe yigi wa Zheruzalemu ma kari pe ni wa Babiloni tara†. ¹⁶Babiloni tara wunlunaga wila malingbɔɔnɔ waga kolshyen (7 000) pe ni fuun pe yigi ma kari pe ni wa Babiloni, naa kapyɔ jenfenne naa feenle poro waga kele (1 000) ni, konaa nambala kotogofenne mbele pe mbaa ya malaga gbɔn pe ni fuun pe ni.

¹⁷Kona, a Babiloni tara wunlunaga wi si Mataniya wi le maa tege wunluwo wa Yehoyakini wi yɔnɔ; Mataniya wila pye Yehoyakini wi to jee. A wi suu mege ki kannga naa yinri Sedesiyasi†.

Zhuda tara wunlunaga Sedesiyasi wi sanga

(Zhere 52.1-3)

¹⁸Sedesiyasi wila ta yeke nafa ma yiri nungba mee cen wunluwo pi na. Yeke ke ma yiri nungba wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca. Wi nɔ paa pye naa yinri Hamutali. Libina ca fenne naga Zheremi wo sumborombyo lawi†. ¹⁹Ɔga ki yen kapege Yawe Yenjele li yege na, ko wila pye kala li ni fuun ni paa Yehoyakimu wi yen. ²⁰Ki kagala ke ni fuun kaa pye, katugu Yawe Yenjele laa nawa ngban Zheruzalemu ca woolo naa Zhuda tara woolo pe ni, fo a li saa pe purɔ ma pe lali li yee ni. Ko pungo na, a Sedesiyasi wi si kaa yiri ma je Babiloni tara wunlunaga wi na.

Babiloni tara fenne paa pan ma Sedesiyasi wi yigi wa Zheruzalemu ca ma kari wi ni

(Zhere 52.3-11)

25 ¹Sedesiyasi wi wunluwo pi yeke koljere wolo li ni, yenge ke wogo ki pilige ke wogo ki na, a Babiloni tara wunlunaga Nebukanezari wi si pan wi malingbɔɔnɔ pe ni fuun pe ni mbe pan mbe to Zheruzalemu ca ki na. A wi si malingbɔɔnɔ censaga kan wa ca ki tanla, ma

†24.13: 2 Wunlu 20.17.

†24.15: Zhere 22.24-30; 24.1-10; 29.1-2; Eze 17.12.

†24.17: Zhere 37.1; Eze 17.13.

†24.18: Zhere 27.1-22; 28.1-17.

mboro ta wa lugusara ma ca ki maga†. ²Malingbɔɔnɔ cɛnsaga kila koro wa Zheruzalemu ca ki tanla maga yɔn tɔn, fɔ ma saa gbɔn Sedesiyasi wi wunluwa pi yeɛ ke ma yiri nungba wolo li na. ³Ki yeɛ li yenge tijere wogo ki pilige kolɔjere wogo ki na, ma yala fungo ki ngban wa ca ki ni, yaakara woro leele pe yeri wa tara ti ni, ⁴a Babilɔni tara fenne pɛ si ca ki mbogo ki furu ma torosaga wa wa ki ni. A Zhuda tara wunlunaŋa wɛ si yiri ki yemɛne li ni wo naa malingbɔɔnɔ pe ni fuun pe ni, ma toro wa yeyɔngɔ ŋga ki yen wa mboro shyen ti sɔgɔwa pi ni ki ni, wa wunlunaŋa wi nanɔgɔ kolɔgɔ ki tanla, mɛɛ Zhuriden gbaan funwa laga falafala kono li le ma kari. Ma si yala Kalide tara fenne† †poro la pye ma ca ki maga. ⁵Ɛen fɔ, a Kalide tara malingbɔɔnɔ pɛ si taga wunlunaŋa wi na maa purɔ ma saa wi yigi wa Zheriko funwa laga falafala ki ni. A wi malingbɔɔnɔ pe ni fuun pɛ si fe ma jaraga. ⁶A pɛ si wunlunaŋa wi yigi ma kari wi ni, ma saa wi kan Babilɔni tara wunlunaŋa wi yeri wa Iribila ca. A pɛ si kiti kɔn wi na. ⁷Sedesiyasi wi pinambiile poro na, paa pe kɔnɔgi wi yege na, ma wo jate wi yengele ke yaari wi na, mɛɛ wi pɔ

tuguyenre yɔngɔwa ni maa le ma kari wi ni wa Babilɔni ca†.

**Babilɔni tara fenne
paa Zhuda tara woolo sanmbala
pe koli ma kari pe ni**

(Zhere 52.12-33)

⁸Babilɔni tara wunlunaŋa Nebukanezari wi wunluwa pi yeɛ ke ma yiri kolɔjere wolo li ni, yenge kanɔurugo wogo, ki pilige kolɔshyen wogo ki na, Nebuzaradan ŋa wila pye wunlunaŋa wi laga kɔrɔsifenne to ma pye wi tara ti legbɔwa, wɛ si pan wa Zheruzalemu ca. ⁹A wɛ si Yawe Yenɛle li sherigo gbɔgɔ* ki sogo, naa wunluwa go ki ni, naa Zheruzalemu ca yinre ti ni fuun ti ni. Go ŋga fuun kila pye go jenge wila ki sogo†. ¹⁰Kalide tara malingbɔɔnɔ mbele paa pye wunlunaŋa wi laga kɔrɔsifenne to wi ni, a pɛ si Zheruzalemu ca mbogo ki jaanri. ¹¹Leele sanmbala mbele paa koro wa ca ki ni, naa mbele paa keli ma pe yeɛ kan Babilɔni tara wunlunaŋa wi yeri, konaa leele sanmbala pe ni fuun pe ni, Nebuzaradan ŋa wila pye wunlunaŋa wi laga kɔrɔsifenne to wɛ si pe koli ma kari pe ni. ¹²Konaa ki ni fuun, wunlunaŋa wi laga kɔrɔsifenne to wila ti a Zhuda tara ti fyɔnwa fenne pɛle koro wa

†25.1: Zhere 21.1-10; 34.1-5; Eze 24.2.

†25.4: Kalide tara fenne poro nungba poro paa pye na yinri Babilɔni tara fenne.

†25.4: Eze 33.21.

†25.7: Eze 12.13.

†25.9: 1 Wunlu 9.8.

tara ti ni, jango paa ɛɛɛɛ* kɛɛɛ
ti fali paa kɛɛɛ kɔɔn.

¹³Tuguyenre tiyagala ngele
kàa pye wa Yawe Yenɛɛle li
sherigo gbɔɔ ki ni, naa tuguyenre
wotoroye pe ni konaa tuguyenre
jogoyaraga gbeɛɛɛɛ nga kila
pye wa Yawe Yenɛɛle li sherigo
gbɔɔ ki ni, Kalide tara fenne pàa ti
gbɔn mari yaari, mɛɛ ki tuguyenre
ti le ma kari ti ni wa Babilɔni
ca[†]. ¹⁴Tuguyenre nɛɛɛɛɛɛɛ, naa
cɔnɔ kɔliyaara, naa gbeɛɛɛle, naa
wɔɛɛɛɛle konaa tuguyenre yaara
nda fuun pàa pye na gbeɛɛle ti ni
wa Yawe Yenɛɛle li sherigo gbɔɔ
ki ni, pàa ti le ma kari ti ni fun[†].

¹⁵Nanganra leyaara to naa tɔnmɔ
mba pe maa yanragi yanragi pi
leyaara ti ni, wunlunaɲa wi laga
kɔɔsɛɛɛɛ to wila ti le fun ma kari
ti ni, yaraga nga fuun kila pye tɛ
wogo konaa yaraga nga fuun kila
pye warifuwe wogo wila ki le[†].

¹⁶Tuguyenre tiyagala shyen,
naa jogoyaraga gbeɛɛɛɛ konaa
wotoroye mbele Salomɔ wila
gbeɛɛle ma tɛɛɛ wa Yawe Yenɛɛle
li sherigo gbɔɔ ki ni, lere saa ya
mbeɛɛ tuguyenre ti nuguwɔ pi
jɛn mboo kɔ. ¹⁷Ki tiyagala ke ni
fuun nungba nungba ke titɔnɔwɔ
pila pye mɛɛɛɛ kɔɔɛɛ kɔɔɛɛ.
Pàa gona tɔnyaara gbeɛɛle ke na
tuguyenre ni. Ti nungba nungba
pyew ti yagawa pila pye mɛɛɛ

nungba nungba naa kɔngɔ. Pàa
tuguyenre mɛɛ naa girenadi tige
pire yanɛɛ gbeɛɛle mari le gona
tɔnyaara ti na mari fere ti ni.
Ti ti ni fuun tɔla pye tuguyenre.
Tiyagala ke shyen kàa pye cɛnɔmɔ
nungba ma pinle ke mɛɛ ti ni.

¹⁸Wunlunaɲa wi laga kɔɔsɛɛɛɛ
to wila saraga wɔfenne to* Seraya
wi yigi, naa saraga wɔfɔ* Sofoni ɲa
wila pye wi kɛɛ yigifɔ wi ni konaa
saraga wɔfenne taanri mbele pàa
pye na Yawe Yenɛɛle li sherigo
gbɔɔ yeyɔngɔ ki kɔɔsi pe ni.

¹⁹Wila ca ki legbɔɔ wa yigi wa ca
ki ni, wo la pye malingbɔɔnɔ pe
go na, naa Zhuda tara wunlunaɲa
wi yerɛɛɛ kɔngurugo mbele
pàa koro wa ca ki ni pe ni, naa
malingbɔɔnɔ nɛɛɛɛ to wi sɛwe
yɔnɔɔɔɔ ɲa wila pye na leele pe
lee na pe nii malingbɔɔnɔ pe ni
wi ni, konaa Zhuda tara nambala
nafa taanri mbele pàa koro wa ca
ki ni pe ni. ²⁰Wunlunaɲa wi laga
kɔɔsɛɛɛɛ to Nebuzaradan wila
pe yigi ma kari pe ni, ma saa pe
kan Babilɔni tara wunlunaɲa wi
yeri wa Iribila ca. ²¹A Babilɔni
tara wunlunaɲa wì si ti a pè pe
gbɔn ma pe gbo wa Iribila ca, wa
Hamati tara. Pa Zhuda tara woolo
pàa pe koli ma yiri pe ni, wa pe
tara ma kari pe ni wa kulowo pi ni
yɛɛn.

[†]25.13: 1 Wunlu 7.15-26; 2 Kuro 3.15-17; 4.2-5.

[†]25.14: 1 Wunlu 7.45; 2 Kuro 4.16.

[†]25.15: 1 Wunlu 7.45-51.

Nebukanezari wila Gedaliya wi tege Zhuda tara ti go na

(Zhere 40.7-9; 41.1-3)

²² Kona, Babiloni tara wunlunaja Nebukanezari wila leele mbele yaga wa Zhuda tara, a wi si Ahikamu pinambyo Gedaliya wi tege pe go na. Gedaliya wila pye Shafan wi pishyenwoo. ²³ Naa Zhuda tara malingbɔɔnɔ teelee poro naa pe malingbɔɔnɔ pe ni paa kaa ki logo ma yo Babiloni tara wunlunaja wila Gedaliya wi tege Zhuda tara ti go na, a pɛ si kari wa Gedaliya wi yeri wa Mizipa ca. Poro la wele Netaniya pinambyo Ishimayeli, naa Kareya pinambyo Yohana, naa Tanihumeti pinambyo Seraya ɲa wila yiri wa Netofa ca wi ni, naa Maaka setirige pyo Yaazaniya wi ni konaa nambala mbele paa pinle pe ni. ²⁴ A Gedaliya wi si wugu ma ki malingbɔɔnɔ teelee poro naa pe woolo pe kan ma yo fɔ: «Yaga kaa fye Kalide tara teelee pe yege mbe yo pe yaa kala la pye ye na. Ye koro laga tara ti ni, yaa tunngo piin Babiloni tara wunlunaja wi kan, kona ye yaa yeyingge ta†.» ²⁵ Eɛn fɔ, yelee li yenge kolɔshyen wogo ki na, Zhuda tara wunlunaja wi setirige piile pe ni, Netaniya pinambyo Ishimayeli ɲa wila pye Elishama pishyenwoo, wi si lere ke le ma taga wi yee na, mee pan ma to Gedaliya wi na maa

gbɔn maa gbo, wo naa Zhufuye naa Kalide tara fenne mbele fuun paa pye wi ni wa Mizipa ca pe ni†. ²⁶ Kona, Zhuda tara fenne pe ni fuun, maga le lepigile ke na fɔ ma saa ki wa legbɔɔlɔ pe na, konaa malingbɔɔnɔ teelee pe ni, a pɛ si yiri ma fe ma kari wa Ezhipiti tara, katugu paa pye na fye Kalide tara fenne pe yege†.

Babiloni tara wunlunaja wila Yehoyakini wi wɔ wa kaso wi ni

(Zhere 52.31-34)

²⁷ Zhuda tara wunlunaja Yehoyakini wi yigingɔlɔ ma kari wi ni wa kulowo pi ni, ki yelee nafa ma yiri ke ma yiri kolɔshyen wolo li yenge ke ma yiri shyen wogo, ki pilige nafa ma yiri kolɔshyen wogo ki na, Babiloni tara wunlunaja Evil Merodaki wi wunluwo pi yelee kongbanna li ni, a wi si kagbaraga pye Zhuda tara wunlunaja Yehoyakini wi kan maa wɔ wa kaso wi ni. ²⁸ A wi si sentanra yo wi ni. Wunlumbolo sanmbala mbele fuun paa yigi, a pɛ saa koro wa Babiloni tara wunlunaja wi ni wa Babiloni, wila Yehoyakini wi tege poro pe ni fuun go na. ²⁹ Wila ti a pɛ Yehoyakini wi kaso yaripɔɔ ti wɔ wi na. Yehoyakini wila pye na nii wi ni suyi wi yinwege piliye sannya yi ni fuun yi ni. ³⁰ Babiloni tara wunlunaja wila pye na Yehoyakini wi kala li yongo

†25.22-24: Zhere 40.7-9.

†25.25: Zhere 41.1-3.

†25.26: Zhere 43.5-7.

wi kan pilige pyew wi yinwege
piliye sannya yi ni fuun yi ni.